

Chaitoskodu

№3-
193
50 sm

Foto G. Kl

ARSENAL

TALLINNAS, SUUR KARJAMAA TÄN. 1.

TELEFONID: { LINNAST ARSENALI KESKJAAM: 426-86.
ARSENALI KESKJAAMAST: 3-01 ja 3-63.

VALMISTAB:

uusi vaba- ja täpsuspüsse inglise ja vene padrunile ja ka üksikuid vintraudu neile;

uuemat tüüpi väikekalibrilisi täpsuspüsse;

„ „ „ täpsuspüstoleid;

dioptersihikuid, harilikke ja Lyman-tüübilisi;

rõngas- ja tulp-kirpe ja kirbu-aluseid;

püssi kontrollabinõusid: õone kaliibri mõõtmise pulgad, kontrollpadrunid, kuulide kalibreerimise abinõud jne.;

püssi puhastusabinõusid: vardad, nühised, õlitoosid jne.;

padrunite laadimise abinõusid.

Jaapani vintpüsside ümbertegemine inglise padrunile.

Harilikkudele inglise vintpüssidele täpsusraudade pealemonteerimine.

Relvade parandamine ja oksüdeerimine (mustamine).

Müük ka järelmaksu peale kuni kuus kuud, ametasutuste või juriidiliste isikute vastutusel või panga garantii vastu.

HINNAKIRI TASUTA.

KAUBANDUS-TÖÖSTUS-AKTSIASELTS
„KREENBALT“

Tallinn, S. Karja t. 13. Postkast nr. 346.

Telegr. aadr.: „Kreenbalt“ Tallinn. Telefon 425-14.

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müügikeskkoht ja pealadu:

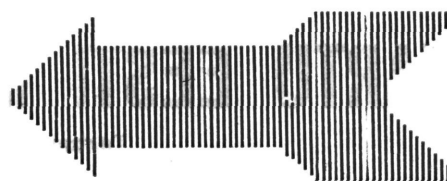
Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabrikute A.-S.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-Ü.

Sindi Tekstiilvabr. Ühisus, end. Vöhrmann ja Poeg.

Eesti Niidivabriku Ühisus.

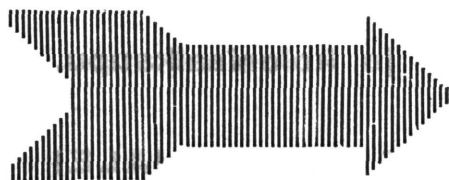
Kõigi ülalnimetatud vabrikute saaduste en-gros-müük.

**VALMISTAME PARI-
MAID KODUMAA:**

KLEIDI-, MANTLI-, VOODRI- JA
 PESURIIDEID, SUKKI, SOKKE,
 PITSE, PAELU, TRIKOOD, TRI-
 KOOPESU JNE. — — — — —

MÜÜK ÜLE MAA!

Põllumeeste ja põllumajandusliikude ühisuste ühistegelik keskraha-
asutus

PÕLLUMEESTE KESKPANK

Tallinn, Vabaduse pst. № 1, E. Maapangaga ühes majas.

Telefonid: 444-36 ja 444-38.

VÕTAB RAHA HOIULE,

makstes hoiusummade pealt kuni 6% a.

ANNAB LAENE

mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

MÜÜB RIIGIKASSA PANTKIRJU

— millega võib soodsalt tasuda asunikkude talude võlgu.

TOIMETAB SISSENÕUDMIST

vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse.

TOIMETAB KÕIKI MUID PANGATALITUSI.

Põllumeeste Keskpanga liikmeiks on peremehed-kinnisvaraomanikud ja põllumajanduslikud
ühisused.

JUHATUS.

TARTU EESTI MAJANDUSÜHISUS

Tartus, Holmi tän. 12—18.

Osakonnad: Tartus, Võru tän. 4, Räpinas ja Pukas.

*

Kõige suurem ja vanem majandusühisus Eestis.

*

Laos: suures valikus soodsate hindadega
põllumajanduslikke, raua-, naha- ja koloniaalkaupu.

*

SOODSAIM OSTUKOHT IGALE TARVITAJALE!

Ostame

tapamajas ja sigade
vastuvõtte päevadel
raudteejaamades

kõrgeima päevahinnaga

peekon- ja pekisigu,
loomi, vasikaid ja
lambaid.

Müüme

oma kauplusis:

TARTUS, Ülikooli t. 7, tel. 12-59

„ Tähe 72, „ 12-18

„ Narva 9, „ 12-22

VALGAS, Vabaduse t. 33, tel. 32

PETSERIS, Suur kaubarida 2,
telefon. 1-08

oma tööstuse saadusi: vorste,
suitsusinki, seapäid ja -jalgu,
sea-, looma-, vasika- ning
lambaliha jne.

Kaup värske ja kõrge-
väärtuslik.

Hinnad võistlematult odavad.

Ühisus „LÕUNA-EESTI

EKSPORTTAPAMAJAD“

TARTUS, Teguri tn.

Telef. 11-24 ja 11-64.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitsealuse pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.-ltm. J. Maide,
telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt,
telefon. 451-89.

Toimetaja kõnetunnid kella 10–12.

Kaastöö arvatakse tasuta alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaatmiseks märkimata
käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.
Tel. 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/4 a. 3 kr.,
1/2 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad ühe lehekülje
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 3/4

1933

SISUKORD:

Kaaneplilt – Riigivanem Konstantin Päts
J. Tõnisson – Omariikluse paleused ja
kogemused
V. Üksli – Ajaloo rataste rahutul vee-
rengul
– Eesti, Luuletus
E. Laaman – Meie tänapäev
J. Tõrvand – Kaitsealuse riigikaitse te-
gurina
J. Bechter – See oli siis kui . . .
– Dr. H. Leesment 60-aastane
B. Zinoffsky – Noorkotkaste liikumi-
sest ja nende juhtidest
V. Orav – Lunastuse aade
A. P. – Uus täpsuspüstol
L. – Sõnad ja tegelikkus
Joh. Pals – Koolipoisid
H. Tombach – Purilend
B. B. – Kuidas elad?
A. P. – Veel laskesportlikest klubidest
ja nende tegevusest

Märkide- ja väärt-
metallasjade-tehas

ROMAN TAVAST

valmistab eeskujulises
väljatöötamises

väärtmetallist esemeid:
auhindadeks, kingitusteks,
kodu kaunistamiseks ja ma-
japidamise otstarbeks.

**Märke, medaleid, plaket-
te ja metallkujusid, vormi-
tunnuseid ja metallnööpe.**

Graveerimisi, igasuguseid,
käsitsi ja masinal.

**Metallvorme, pressimis-,
ja lõikamisriistu igasuguste
teiste tööalade tarvis.**

Metalltempleid reljeef- ja
kullatrüki tarvis ning laki-
pitsateid.

**Emailsilte, nimelaudu,
numbreid ja reklaam-
plakateid.**

Tallinn,
V. Roosikrantsi 6.

Kõnetraat 452-79.

KAUBAMAJA

FR. VAHTMEISTER

TALLINNAS, S. TARTU MNT. NR. 1.

KÖNETR. 309-50 JA 20-870.

SOOVITAB OMA SUUREST LAOST:

Ehitusmaterjaali, nagu
lukud, hinged, naelad jne.
Põllutöö- ja käsitööriistu
ja -masinaid. Kõiksugu
majapidamise tarbeasju.

Kaupmeestele ja ühingule
kõige soodsam sisseostukoht.

Hinnad võistluseta.

MÜÜK suurel ja väikesel arvul.

Külastage Dancing-Kabaree

„ROOM'a“

Tallinn, Maneeži tän. 1.

Reservlaste Klubi ruumides iga
õhtu suurejooneline kabaree
mitmekesise eeskavaga
parimate näitlejate kaastege-
vusel. Mängib jazz-orkester suu-
rendatud koosseisus. Ekspress-
baaris alati saadaval soojad
— söögid elektripliidil. —

Köök parima vene koka juhatusel.

Hinnad mõõdukad.

Hinnad mõõdukad.

Austusega OMANIK.

Kaitseliitlased!

Nõudke ainult

„TERVIS'E“ limonaade.

Tallinn, Herne 14

Tel. 463-35

/% J. KOPF

KULLASEPÄÄRI
KALLISMETALLSAADUSTE
JA LAUATARVETE TÖÖSTUS

TALLINN, PIKK 27
KÖNETR. 441-21. AS. 1891

MÕÖDUANDEV ÄRI

AUHINDADE, AUKINGITUS-
TE, MEDALITE JA MÄR-
KIDE VALMISTAMISES
KALLISMETALLIDEST JA
ALPAKAST

ERATELLIMISTE VASTUVÕT-
MINE OMA TÖÖKOJAS VALMIS-
TAVATE KAVANDITE JÄRELE

ALPINA-KELLADE ESINDUS

Ar 933 P
Kaitse

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

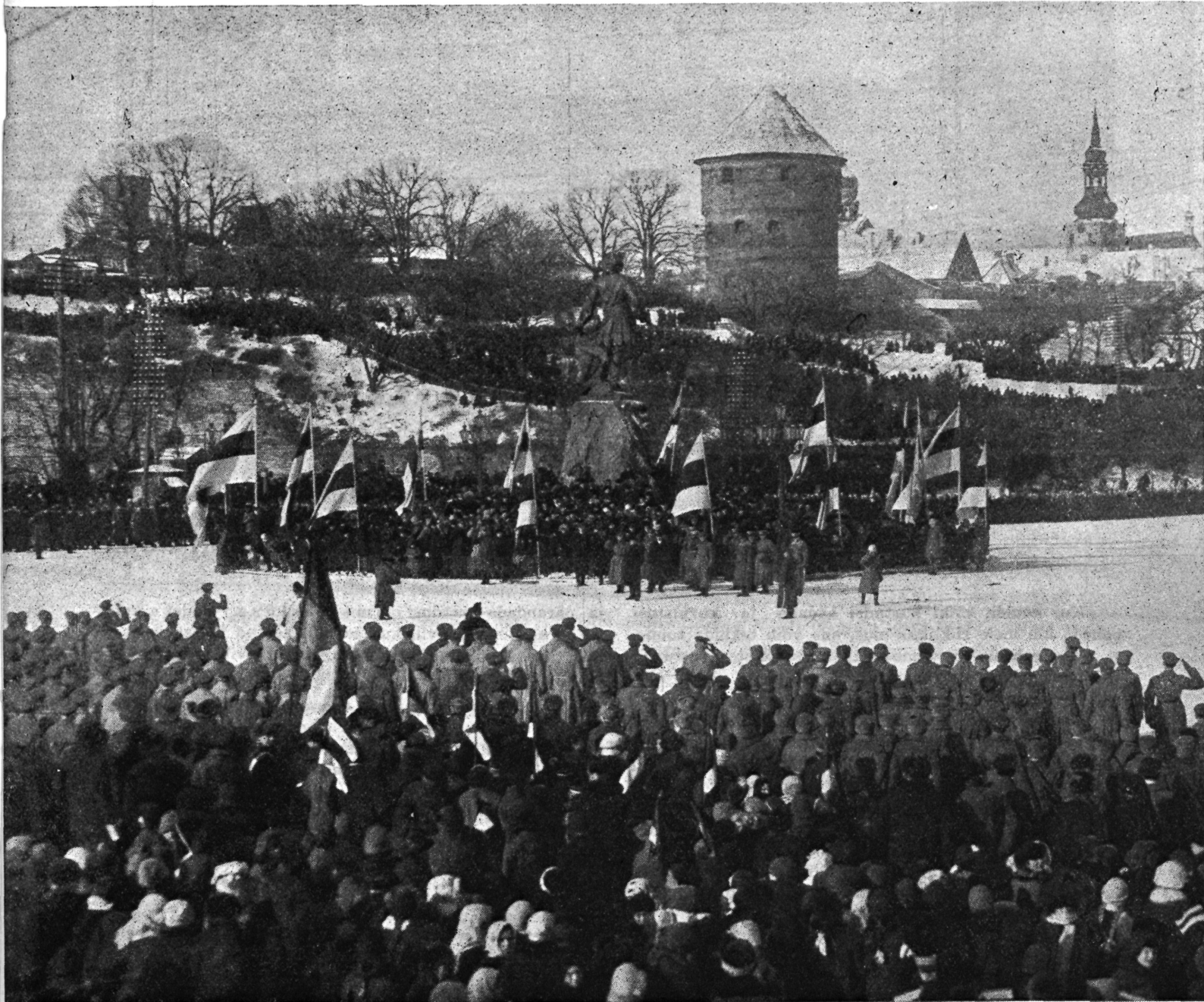
Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

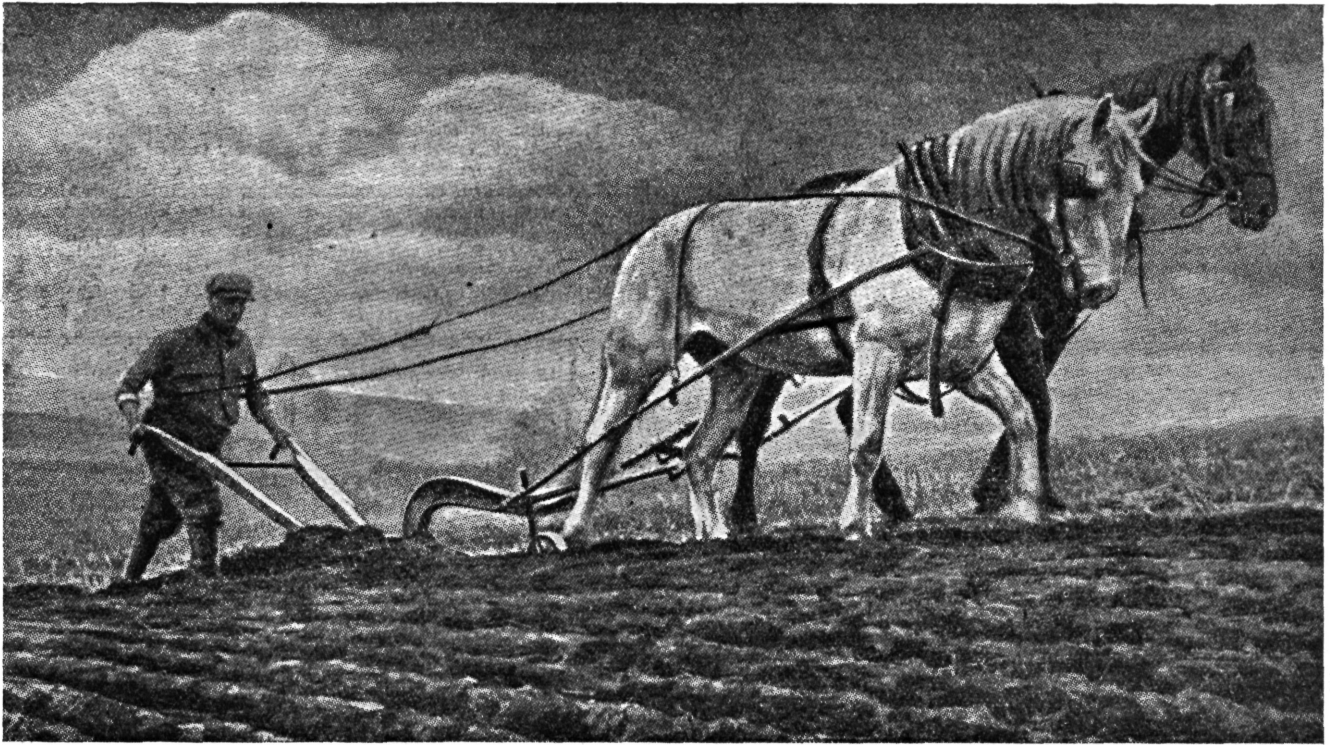
Nr. 3—4

Tallinnas, reedel, 24. veebruaril 1933

IX aastakäik

PARAAD VABARIIGI 1. AASTAPÄEVAL TALLINNAS VABADUSPLATSIL

Vaba ja prii

Igaüks oma adraga oma tegevuspõllul

Omariikluse paleused ja kogemused

«Kaitse Kodu'le» Vabariigi 15. aastapäevaks kirjutanud Riigikoogu esimees Jaan Tõnisson.

Kui kuulda kõiki kurtmisi hädade ja kurjustusi pahede üle meie riiklikus elus, siis võib tekkida tunne, et meie rahvas on viimase 15 aasta kestes sattunud oma elus vihma alt räästa alla. Nii vilets näikse olevat meie lugu praeguste meeolude järele.

Kui aga võrrelda meie rahva olukorda 15 aastat ja rohkemgi tagasi praeguse seisukorraga, siis tohiks isegi nõrgale nägemisvõimele olla küllalt selge, kui tänamatu oleks meil aina siunata ja sajatada oma riikliku iseseisvuse saavutisi.

Et meil ei ole mitte kõik asjad korras, — kes töisest meestest tahaks seda salata!

Kellel aga meie hulgast on õigus ainult kaevata ja süüdistada, ilma et katsutaks ise käsi külge panna ja üldist asja õigesse roopasse juhtida?!

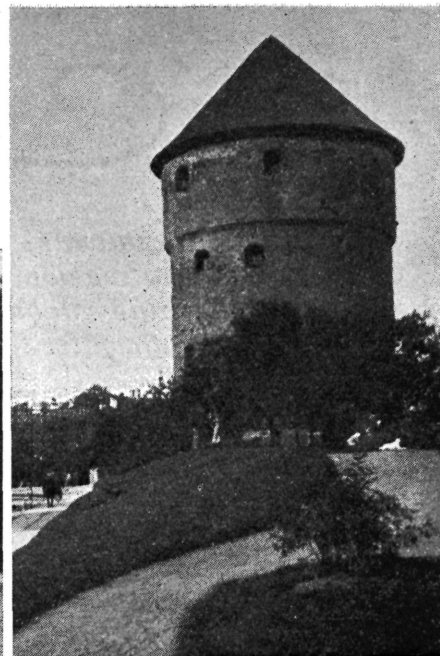
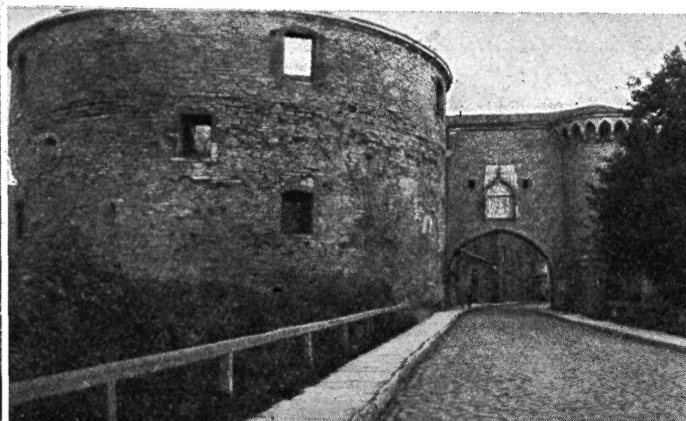
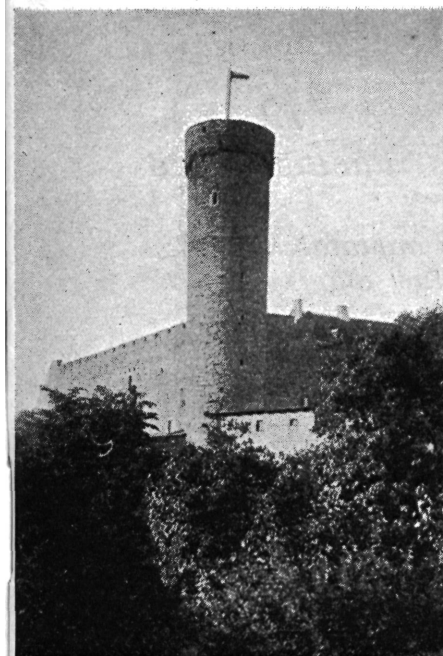
Tehtaks seda tõsiselt ja täiest jõust, küll siis nähtaks, kui palju kergem on meil võita oma hädasid

ja parandada puudusi omariikluse oludes kui võõra võimu päevil, kus sa olid seotud käsist ja jalust, kus ei saanud teha seda, mis tarvilik, vaid aga seda, mida lubati...

Meie vanemad, kes me oleme pidanud ka endistes oludes hädade vastu võideldes oma rahva ja maa vajaduste eest väljas olema, võime siiski lausa tunnistada, et riikliku iseseisvuse päevil on meie põlvel sootud teised eeldused olemas üldise asja eest tegutsemiseks. Kui aga end tõsiselt kokku võetaks kohusetundes ja vaimustuses, küll siis nähtaks, kuidas meil oma rahvuslikku elu puhastada kõigest halvast ja edasi viia kõige hea poolest on hoopis hõlpsam omariikluse oludes kui võõra võimu pigistuse päevil.

Muudkui läheb tarvis kindlat tahet ja valmis meelt rahvuslikuks tööks!

15 AASTAT VABA EESTIT!

Ajaloo rataste rahutul weerengul...

Ajaloo rataste rahutul weerengul on hääbunud päew, mis tähendas wõitu wõi hukku me kaunile kodule. Päew, mil tormitses tapperi tärin ja ratsude rahutu rutt, mil raputas õhku maa wärin ja kaebles tuulide nutt all Eesti sinise taewa... On hääbunud punaste pulmade õõ, kus fulmusest juubeldas surm ja puhuti pillidest lõhkiiseid laule, kus waimustas wäglast wabadushurm, õõ meeletu hümn isamaa aule, mis wärisedes weeres üle walgete laante, kaudu kaugusse kaduwa maantee, kuni, ees tapluse wellede tare, muutus wabadushelina luuleks — koidiku heljuwats tuuleks... Ja itta lõi kumama kuninglik walgus, isadest ihaldet ilude algus: — põhjamaade kaunis koidutar awas tulettempli kuldwalguse atna ärganud Eesti, rikkale rahwale, kes sünnitanud Kalewi kangeima poja, waprasti wõidelnud walgema sõja... Siis tõusis isamaa altari kõrgesse torni saatusse otjuse tähtis: sinimustwalge lipp, mis lehwides küünlatuu tuulingu läbis hõlmitfes ilule murede maa... Ja lunastuse rahuhelin heljus üle kangelashaudade, üle Eesti poegade lumiwalge unela, kes päästsid me isadest pärandet wara tormide uhangust, walgude waenude paisunud puhangust...

Täna, kus sellest ju wiisteist aastat on purjetand taewastee randa ja põlenuid pilwede hõõguwats tuhats, kus mälestusmuusika helina lenda jäänd lahingulaul, mis ristitud pühaks, lest mürina maad ja päewi nii halle, ees wõõraste waenude warisend walle; täna hõisaku Eestimaa tütarde, poegade huul ja tõustu taewasse tuul, et kanduks üle kodu ja kaugete maade eestlase hinge suur südame aade, mis ajaloo rataste rahutul weerengul, päewade sünnil ja mineku erengul, pärandet Taaramaa waewade wallast...

Slutse, Eesti, ajaloo teel,
kaunis su keel ja mehine meel!

Wittor Üstti.

Eesti

Wabariigi
15.
aastapäewaks

Maa tare, talwine; heldufeta, wali;
Maa nõudew waewa, ranta, wisa tööd,
Kus taua katab mulda äge tali
Ja fewadpääitse järel käiwad hallaööd.

See Eesti on, me kodumaa.
Maaks omaks esisad walind ta,
Nad asund süa waba rahwana,
Kus harit põldu, kaswat tarja
Ning murdjaid metsis wõitsid wahwana;
Ja wikinglaewul kündsid lainte harja,
Nii ühendades ida läänega.

Ning kui furd sõjasarwe hüüd nii ere
Taas kutsus rahwa wõitlema,
See kobe teema ajas meeste were
Ja igauks süs ruttas rõõmsalt heitlema.
Süis Eesti mees seal näitab situst wisa:
Ta huulilt pääseb rõkkaw wõitlustisa,
Ta were, elu rõõmsalt ohwriks toob,
Kui kodulodele see wajat kindlust toob
Ja pääswad ohust lapsed, ema, isa.

Kui tõrjut waenlane ja wõitnud eesti tapper,
Süis alles hõiskel toju rutati;
Ning wõidukäigult tulnud sõdur wapper
Süis jälle tööle asus hoolsasti.

Kuid õnnestunud sõjakäigult tulnud wael
Ei üal jäänud unustusse see,
Kes nende saatust juhtind heldel käel,
Neil ulatanud tätte wõidufee.
Seal Taarale süis ohwrituled loitsid
Ja töotuseks nad süis käsi kõrgel hoidsid —
Et waba rahwas wabal koidurajal
Süin tahab jääda wabaks igal ajal!

Süis rõõmust hõiskas waba rahwa süda
Ja jumalalgi rõõmus oli meel. [hüda,
Neil polnud wihtamist, ei walwanud neid
Waid taunil laulul hõiskas nende keel.
Ning Wanemuise tandleheli saatel
Nad Taara tammituse tulid loffu
Ja keerutades tantšu wanarahwa waatel
Süis pois ja tüdruk löiwad lüstil loffu.

Nii kestis elu mitmeid aastasadu;
Me rahwal kaswas jõutus, wägi. —
Kuid wõõra ahne silm, see seda nägi
Ja hinge tertis talle tadeduse madu.

Me taunis ust, see wääraks kuulutati
Ja meie jumalaid süis kõitjal mõnitati.
„Üksainsam see, kes õndsaks wõib su teha
Wõi saata põrgusse su patus waewlew
teha!“

Me juure tulid süütus preestrituues
Meid õpetama wagas usus uues
Süis ristirüütlid terasmõõgad wõöl. —

Nad hüülsid me karja, nagu hundid ööl. —
Mõõt wõöl ja piibel käes ning ahnus
südames —

Nii ristirahwas usutööd teeb paganate sees:

„Arm helde, rahu olgu teiega,
Kuid õigused ning maa ja wara,
See kõit teil tuleb anda türest' ära,
Süis hästi läbi saate meiega,
Ja meie kaudu paradiisi wärawad
Teil elulõpul wastu särawad.
Kui aga tõrgute, süis põrguhaud
On teile kindel ja meie mõõga raud!“

Kas suudab teid ilm teha orjadeks?
Teid, wabade rahwaste hõimud?
Kas nendele jääte weel sulafeks,
Kus walitseb wägiwald, wõimus?

Ei! Ekõlit see mõte on aegade sees —
Kõit segi on furnajail silmade ees!
Weel kannatust kõigile waja . . .

Kuid tõuseb furd Kalew kui tormide hoog,
Süis lainetab tõrgele wabaduswoog
Ja matab me himedusaja! . . .

Ei hooli süis rahwas enam wõimust ja
wäest,
Mis surudes mattis ta hinge;
Süis haarab ta wihaselt wõimu selle käest,
Kes määras tal saatuse sünge. —

Eestimaa Päästmise Komitee.

Päevakäsi nr. 1.

Eestimaa rahvale ja Eesti sõjaväele.

Eesti Maapäeva Manifestiga on Eesti iseseisvaks wabaduseks kuulutand ja wälisemise kõrgem nim Eestimaa Päästmise Komitee kätte antud.

Et Eesti wabaduse iseseiswuse Manifestis käsitlemas sõda erapooletult on kuulutand, siis ei tohi Eesti sõjawägi ega Eesti kodanik Wene-Saksa sõjast milgi wiisil osa wõtta.

Wene rahwatomisjaride mobilisatsiooni kaja kuulutame Eesti käljats ja maksustatals.

Kõik üldlise walmisoleguite alusel wälitud maa, linna ja walla-omawallikute asutused peawad ajawitumata oma kassadestad sõda jatkama ja wõlgwõltsid arde asemel astunud nõutogud, kassadestad ja kassajaga teiste nimetistega asutused tulewad ldrwalwada.

Seadusliku omawallikute esitaja nõudmisel peawad Eesti sõjawäed ja miilits selle kälja läbiwõtmiseks kõigi abinõudega kaasa aitama.

Kirjutame kõigile kodanikkudele ja ametnikkudele, kus nad ka ei teenits, ette, kõik abinõud tarwitusele wõtta, et Eesti mitte mingisuguse riigi warandust wälja ei wõetaks ja ei hämitataks, sest see warandus on niidest peale Eesti wabaduse omandus.

Eestimaa Päästmise Komitee.

Eestimaa Päästmise Komitee.

Päevakäsi nr. 2.

Mõnede Eesti Tallinna linnaüksuste esimeestest ja wõltsimeestest 1918. aastal 9. novembril Eesti Maapäeva Manifesti Eesti wabaduse iseseiswuse esimese artikli alusel ja järele selle artikli alusel kassadestad ja kassajaga teiste nimetistega asutused tulewad ldrwalwada.

Kõik üldise walmisoleguite alusel wälitud maa, linna ja walla-omawallikute asutused peawad ajawitumata oma kassadestad sõda jatkama ja wõlgwõltsid arde asemel astunud nõutogud, kassadestad ja kassajaga teiste nimetistega asutused tulewad ldrwalwada.

Tallinn, 24. weebri 1918 a.

Komitee:

R. Päts.

J. Bilas.

R. Ront.

Eestimaa Päästmise Komitee.

Päevakäsi nr. 3.

Kõik sõjawäe-teenijad esitatakse, kes 1918. aastal ja hiljem linna üksuste alusel teenistusesse wasta on wõetud, peawad 4. märtsi 1918. a. Eesti sõjawäe järele kassadestadest, kus nad teenits, eelkõige Eesti sõjawäe wõltsimeestest kassadestadest nr. 32 kassadest.

Kes ühendatud ei ole, see teavitatakse sõjawäe-teenikute ja wõltsimeestest kassadestadest.

Tallinn, 29. weebrikuuri 1918.

Komitee: R. Päts, J. Bilas, R. Ront.

Teadaanne.

Kõik Tallinnas wiibiwad Eesti sõjawäelised peawad 25. weebrikuuri 1. a. kell 12 ilmuma jargmistesse kogumispunktidesse:

- 1) Jalawäelised — end. riigipanga majasle.
- 2) Suurtükikäelised — end. kindluse suurtükikäwäe staapi (Caial uul. 15).
- 3) Ratsawäelised — Toomkooli furnilaali.

Tallinnas, 24. weebrikuuri.

Tallinna komandant Rottchild.

Eestimaa Päästmise Komitee.

Päevakäsi nr. 4.

Kõik sõjawäe-teenijad esitatakse, kes 1918. aastal ja hiljem linna üksuste alusel teenistusesse wasta on wõetud, peawad 4. märtsi 1918. a. Eesti sõjawäe järele kassadestadest, kus nad teenits, eelkõige Eesti sõjawäe wõltsimeestest kassadestadest nr. 32 kassadest.

Kes ühendatud ei ole, see teavitatakse sõjawäe-teenikute ja wõltsimeestest kassadestadest.

Tallinn, 2. (12) weebrikuuri 1918 a.

Komitee:

R. Päts.

J. Bilas.

R. Ront.

15 AASTA EEST

Ta wõitlusse tormab süs hõisktega suus,
Ta käte all wariseb warem,
Ja asemel' tergib süs ehitus uus,
Mis helge, kus elada parem.

Tumm warjudemeril, sa kao nüüd teest
Ja ruumi nüüd päit'sele anna,
Mis äratab rahwas seda kangelasmeest,
Mis tulewast wabadust kannab!

*

Ju armastus see oli, mis wabastas me
maa.
Ta rõõmu loob ja suigutab ka piine. [maag,
Ent õnne süski maitse nud kaua polnud kodu-
Sünt sapitarikas waid joodi, murest tüne.

Kui süski püsis rahwal julgust, ei kadunud
ta lootus,

Kui wisalt, jätmatult ta murdis teha tööd,—
Süsk püsimä ta jäi see suur ning helkjas ootus,
Et päike iltagi fõrd hakkab päistma härast
pikka mureööd

Ning sunnib sulama kõit talwejää, —
Süsk fewad tõstab rõõmsalt oma pää.

Ja nüüd on Eestil fewad. Lehitse ja
puhke!

Lõõ sügawale juured waba kodu pinda!
Nüüd tõusku rahwapõlw, mis waba, uhke!

Ning ainus soow meil päisutagu rinda:
Tõe, ilu poole raja uusi radu,
Sul saagu tõeks su unistuste saar,
Su suurem tulewit, su kutsuw wifertaar,
Mis helkis waimusilme ees sul aastasadu.
Ta ühendagu Eesti tütre, poja,
Kes loowad meile waba, kauni Eesti toja.

Suurem ja moodsam valmisriieteäri ja tööustus Eestis

Kaubamaja „ATE“

Tallinn, Harju t. nr. 37 („Kuld Lõvi“ vastas)

Osakond Pärnus, k.m. „Lion“, Jännesselja nr. 5A

Daamide ja härrade üleriided + Kalevikaubad era- ja vormiriieteks
Daamide, härrade üleriiete ja vormiriiete TÖÖKOJAD vilunud meistri
R. PAAKSPUU juhatusel.

Tellimiste vastuvõtmine

Laos valmis: golf-ülikonnad, brigeepüksid (khaki, diagonaal- ja hallid ratsapüksid)
Elegantseid lõiked. Vilunud meistrite juhatusel

Hinnad õiglased ja odavad

Teenimine korralik

Kaitsevälastele ja kaitseleitlastele grupitellimised hinnaalandusega ja sood-
sate maksutingimustega + Nõudke hinnakirju

„ATE“ Harju 37

„ATE“ Harju 37

KAUBA PANK

Asutatud 1905. a. Tartus, Suurturg 12 (oma majas) Telef. 9 ja 2-09

Oma kapitalid üle Kr. 4.000.000.—

ANNAB LAENE

heade kindlustuste vastu. Laenajalt liikmemaksu ega
lisavastutust ei võeta.

VÕTAB RAHA HOIULE

makstes ajakohast protsenti.

SAADAB RAHA

igasse kodumaa linna ja alevisse.

GARANTIID

riigihangete, töölepete ja avansside kindlustuseks.

TOIMETAB SISSENÕUDMIST

vekslite ja muude dokum. järele.
Toimetab kõiki muid pangatallitusi.

Kinnitus A.-S. **EESTI LLOYDI** peaagentuur

Tel. 1-83.

JUHATUS.

MEIE TÄNAPÄEV

Kui poisike on 15-aastane, siis loetakse, et tal lapsepõlv juba on seljataga. Siis saadetakse ta leeri, et ta hakkaks elu üle juba tõsisemalt mõtlema. Ja need tõsisemad mõtted tulevad talle juba isegi ühes häälemurdmisega.

Eesti vabariigi 15-nes sünnipäev on just langes ühte niisuguse „häälemurdmisega“ ja „leeriga“. Elu on nagu seniseilt roopailt välja joosnud ja igamees vaatab küsivalt ümber: mis siis nüüd edasi?

Oleme seni elanud ärkamisaja romantikast, 1905. aasta vabaduse aadetest, vabadussõja vahvusest, Vene kullast ja Rahvasteliidu laenust. Vahest elanud — pole vigagi. Tagantjärele ütleb nüüd maamees, et ega niipalju raha poleks olnud vajagi kui vahest oli.

Aga nüüd kipub kõik jääma kitsaks. Väljavedu kuivab kokku, palgad langevad, maksud tõusevad. Rahulolematu. Kriis.

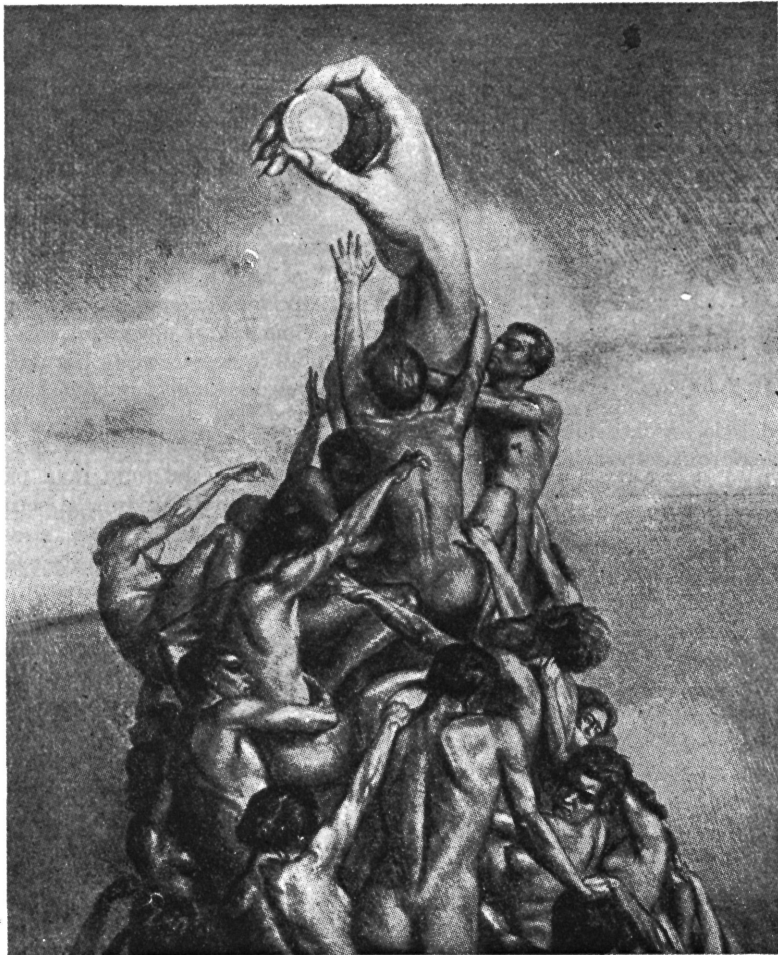
Seni olid meie huvid pöördud ainult iseendale. Elati päevast päeva ja rühiti edasi. Nüüd aga selgub, et sellest ei aita.

Kuski laias maailmas on midagi liimist lahti läinud ja — tuleb välja, et meid see kohe kõvasti riivab. Tahes või tahtmata hakkab igauks kõrvu kikki ajama ja järele mõtlema: mis siis õieti on lahti?

Kõneldakse kõiksugu suurist ja süngeist asjust: maailmamajanduse kokkuvarisemisest, kaubandussõjast, kapitalismi kriisist, peaaegu, et uuest maailmasõjast ja maailmarevolutsioonistki. Kus seal on tõde,

kus ainult heidutatud inimeste tumedaprillilised ettekujutused?

Praeguse kriisi ulatus on küll ennenägematu, aga ei saa ütelda, et kõik temas oleks ettenägematu.

Kõikvõimas raha, mille ümber tänapäeval keerleb kogu maailm.

Kapitalistliku majanduse tõusud ja mõõnad vahelduvad juba üle sajandi üsna reeglipärase lainetusena. Mis praeguse kriisi teeb eriti raskeks, on maailmasõja järelmõjud. Selle eest hoiatati juba Pariisi rahukonverentsi päevil, et need määratumad sõjavõlgade ja heakste tegemismaksude miljardid, mis rohkem kui inimpõlvel maksta, viivad maailmamajanduse roopaist välja. See on nüüd sündinud. Kultuurmaailm on jagunenud võlausaldajaks ja võlgnikeks, kuid pigis on mõlemad, kuiigi kumbki isemoodi: ühed upuvad oma kullasse, millega pole midagi peale hakata, teised, nagu meie, lämbuvad rahapuudusse. Seisukord on halb, nagu maksujõuetuse juures kunagi.

Ainuke mõjuv saneerimisviis

oleks — sõjavõlad kirjutada korstnasse. Siis tekiks jälle võimalus võlausaldajal oma raha viljakalt välja laenata ja võlgnikul — oma uusi kohustusi maksta. Aga kes raatsib antud võlga nii kergesti kirjutada korstnasse? Nii käis kauplemine Ameerikaga, maailmasõja suurima võlausaldajaga kauemat aega, kuni läinud detsembris mitmed riigid, muuseas ka meie, oma maksud jätsid maksmata ja

teised riigid, kes maksid, seletasid, et teevad seda viimist korda. Rahvusvahelised finantsuhted on jõudnud pankrotini. Et üks riik ei saa kohtupristavit saata teisele oksjoni tegema, jääb teine vaenuline samm — loobumine finantsilistest, järelikult ka lähemaist majanduslikest, läbikäimistest. Riigid põrnitsevad üksteise otsa ja sulevad üksteise kaupadele oma piire. See on majandussõda. Verd ei valata, aga elu jääb seisma.

Kõige halvem on lugu maailmasõja peavõlglasega — Saksamaaga. Tema kitsikus on kõige kibedam. Inflatsiooniajal oma varanduse ja kriisiajal oma töö kaotanud, on ta keskkihid meelt heitnud. Neile on ükskõik, mis muutus tuleb — ainult mitte senine vaikne hääbumine. Kui sõda, siis sõda! Ja et Saksamaal pole sõjaks relvi, siis — majandussõda!

Seda kutsuvad nad autarkiaks. Selle eraldumise kogu maailma majandusest, mida teised kriisi tulemusena kardavad, teevad nad oma poliitika tähtsaimaks relvaks. Hitler tahab ses suhtes astuda Nõukogude Vene vneštorgi jälgedesse. Saksamaa peab kõik, mis tal vaja, valmistama ise. Ainult selle ostmiseks, mida hädasti vaja sisse vedada, tuleb midagi ka välja vedada.

Säärane eraldumine toob muidugi endaga kaasa majanduslikke raskusi. Aga tal on see hea külg, et Saksamaa pole enam olenev maailmamajandusest. Ta ei pruugi enam kedagi karta. Ta võib niisama rahuliku südamega nagu Nõukogude Venegi kõik oma välisvõlad tühistada.

Võlausaldajad võivad teda blokeerida? Ta loodab sellega valmis saada. Isegi rohkem: ta loodab, et ta ei jää üksi. Ta loodab, et aegapidi teised kagu-, kesk- ja kesk-põhja-, s. o. ka meie Balti, riigid võlgnik-riikidena temaga ühinevad. Ta loodab, et nende agrarkriis neid seks sunnib, kuna lääne võlausaldajail riikidel omagi agrarsaadusi pole kuhugi panna. Nõnda koonduks siis võlgnikriikidest Saksamaa ümber see Mitteleuropa — „Mitropa“ (Kesk-Euroopa) blokk, millest sakslased juba maailmasõja ajal unistasid, kui täitsa autarksest, omaendale toetuvast majandusüksusest, kes julgesti võiks panna vastu Angelsaksi-Prantsuse võlausaldajatele riikidele — „maailma Shylokeile — liiakasuvõtjaile“.

Nii kaugele ulatuvad plaanid on nende sõjakate meeste peades, kes praegu Saksamaal on tulnud võimule. Loomulik, et need plaanid ei teostu ägedate võitlusteta. Loomulik, et lääne-maailm nii hea kui ka kurjaga väga palju saab tegema, et neid plaane murda.

Me seisame otsustavate sündmuste ees. Üks kahest: kas lastakse maailmamajanduse lagunemisel minna edasi ja siis astub Saksamaa „võlgnike mässu“ etteotsa või ei taha lääne-riigid lasta nii kaugele minna — siis peab Genfi sõnadekõlksutamise andma aset tegudele. Siis tuleb eeskätt sõjavõlgade umbsõlm nii või teisiti läbi raida. Alles siis, kui see sõlm on eest ära, võib maailmamajanduse harilik vereringvool jälle hakata elav-nema.

Nii raskeid otsuseid ei tehta kergesti. Suuri pingutusi oleme juba näinud, suuremadki võivad veel järgineda. Nagu sõjas, võidab ju siingi lõpuks see, kel on kõige tugevamad närvid.

Mis saab aga neist, kel närvid välja ei kannata? Nende saatus ei ole palju parem kui maailmasõjas. Halastus ei käi rahvusvaheliste läbikäimiste vooruste hulka.

Juba hakkavad raisakullid jälle kaelu õieli ajama, kas ehk kustki midagi pole saada. Põrandaaluseile on tulnud käsud — töö teha pinevamaks. Alustada tuleb tööta töolistest, neile ette maalides, kuidas nõukogude vabariigis tööpuudust üldse ei olevatki.

Mis sellest, et kui me Nõukogude Vene retsepti järgi hakkaksime tööpuudust lahendama, siis peaksime inimesi hulga viisi tervete perekondadena kinni võtma ja neid vangidena sunniviisil vee-leiva peale metsatöödele saatma. Põrandaalused arvestavad nimelt seda, et nende kuulajad ei tea midagi maast ega ilmast, iseäranis aga mitte Nõukogude Venemaast. Nende asi on — rahvast üles kihutada, aga mitte targaks teha.

Oleme Nõukogude Venega astunud rahulikumaiste suhetesse. Mittekallaletungi-lepingud, mille pärast 1926. a. asjata läbirääkimisi peeti, on nüüd peagu kõigil piiririikidel Venemaaga sõlmitud.

Venemaa ei ole enam seisukorras, kus ta end sõjaliselt nii kergesti saaks liigutada. Tema Kauge Ida piiridele on kerkinud tugev ja hädaohtlik naaber, keda hetkekski ei tohi silmist lasta. Jaapani väed istuvad Vene otseühendusteel Vladivostokiga. Õigusi, mida Venemaa seal kunagi ei lubanud maa pärisperemehele, pidi ta nüüd puiklemata andma sissetungijale.

Ei ole kiita ka Vene siseseisukord. Oma kuulsa viisaastakuga on ta end „sisse ehitanud“, nagu meil mõni hakkaja, kuid ettevaatamatu põllumees, end heal ajal „sisse ehitas“, mattes viimse vara uutesse ehitustesse ja sisseadetes, mis nüüd kuidagi ei taha end tasa teenida, vaid õnnetul mehel rõhuvad veskikivina kaelas.

Aga just Venemaa sisemine kitsikus võib ka tuua ootamatusi. Võitlus ta valitsejate kitsamaiski ringides on läinud nii pinevaks, et keegi ei või ütelda, mis tulevik toob. Ja seal on siis von Plehve vana riigitarkus: kui siseraskused liig suured, siis otsi päästeventiili välis-tülides.

Eesti astub oma 15. eluaastasse rahutul ajal. Ta ei saa enam endiselt päevast päeva elada iseendale. Kuigi omaenda sisemised mured nõuavad rohkem kui enne aega, ei saa ta unustada, et tal enda eest välispoolegi tuleb seista. Praegused pingutused määravad Euroopa saatuse juba paljudeks aastakümneteks. Ka Eestigi koht päikese all ei jää küsimusest välja.

Eesti on seni elanud võrdlemisi vaikset lapsepõlve, just nagu maailma nurga taga. Aeg on tuletada meele, et ta õieti asub suure maantee ääres. Tal tuleb silmad hoida lahti, et suure maailma sündmused ei leiaks teda ettevalmistamatuna.

KAITSELIIT RIIGIKAITSE TEGURINA

Kaitseliidu delegatsiooni külaskäigu puhul Poola Küttide Liidule ilmub „Kaitse Kodu!“ aprillikuu teisel poolel Poola erinumbrina. Toome siinkohal väljavõtte kaitsevägede staabi ülema kindral-major J. TÕRVAND'i artiklist, mis ilmunud kõigis suuremates Poola lehtedes.

Oma uudismõtetega, mis käsivad meie vabatahtliku riigikaitse korralduse tänapäeva, sai artikkel Poolas suure tähelepanu osaliseks.

Kaitseliidu kui organisatsiooni olemasolu tarviduse ja mõtte õigeaks mõistmiseks peame kõigepealt tuletama meele seda üldist olukorda ja neid põhjusi, milliseil kaitseliidu organisatsiooni tekkimine näib otse möödapääsmatu vajadusena eesti rahva elus.

Kaasaegse riigi all üldiselt mõeldakse õiguslikku riiki. Kuid lähemas minevikus me nägime, kuidas lagunesisid võimsad riigid, kuidas valitsusvõim kaotas oma autoriteedi, õigusliku korra asendas anarhia. Nõnda sündis endise Venemaaga 1917. a. Selle ajaloolise tõiga paljude põhjuste juures peatumine siinkohal oleks liigne. Nimetame vaid üht neist — äärmise vasempoolse elemendi — marksistliku leeri segamist tolleaegse Venemaa enesekorralduse püüdeisse. Millise lõppsihi on võtnud omaks kommunism ja millist võitlusmetoodi ta kasutab oma ideaalide taotlemisel, on tänapäeval, pärast 15 aastat kestnud erapooletut vaatlemisvõimalust, meile igale selge. Arusaadav, et neil asjaoludel kõik objektiivselt mõtlejad suhtuvad kommunismi lõppsihtidele ja nende võitlusviisidele sotsiaalse progressi eest täiesti eitavalt; seda enam, et kommunistlik internatsionaal kõikjal kutsumatult „topib oma nina“ nende rahvaste ellu, kes oma riiki tahavad korraldada Lääne-Euroopa kultuuri ja traditsioonide eeskujul.

Keiserriikliku Venemaa lagunemisega avanes võimalus kõigile vene imperialismi ohvriks olevaile kultuurrahvastele saada jälle vabaks ja iseseisvaks. Julgelt kuulutasid nad kogu maailmale oma õigusest rippumatusele. Sündis uuesti kuulsusrikas Poola, sai iseseisvaks Soome, uue riigina teiste hulgas sündis Eesti. Neil rahvastel algas nüüd palavikune tegevus oma riigi korralduse loomiseks. Esijärjekordse tähtsuse omas siin riigi kaitsejõudude loomine nii sisemise korra kindlustuseks kui ka kaitseks välise vaenlase vastu. Neil otsustavatel päevil tahtis saatus, et vabastunud rahvaste riigi loomise ja kaitsejõudude asutamise pingutava tööga ühel ajal tuli neil astuda verisesse võitlusse uue vene imperialismiga „punases“ väljaandes. Selles loomingu ja võitluse ajastus sai alguse Eesti „Omakaitse“, millest ajajooksul on kujunenud praegune võimas kaitseliidu organisatsioon, kel on täita tähtsaid ülesandeid riigikaitse aparaadis. Järgnevatel ridadel peatume selle organisatsiooni tähtsusel riigikaitse tegurina kaasaegses oludes.

Kui 1917. a. Vene ajutise valitsuse võim järjest lagunes, Eestis, nagu üle Venemaagi, tekkis anarhia, toimusid vägivald ja kuriteod. Ühtlasi algas võitlus võimu

pärast Eesti noore demokraatia rahvusliku ja äärmise pahempoolse voolu vahel. Esimesed püüdsid rippumatusele, teised tahtsid jääda punase Venemaa külge. Riiki kui sellist veel polnud. Korra säilitajaiks neil päevil olid Eesti rahvusväeosad, millised loodi 1917. a. Vene ajutise valitsuse ajal, ja „Omakaitse“ — noor vabatahtlik organisatsioon, milline moodustatud kodanike eneste algatusel ja milline võttis enda peale sisekorra, kodanike elu ja varanduse kaitsmise, vaatamata sellega seotud ohtudele. See organisatsioon tekkis rahva enesealalhoiu instinkti põhjal. Vabatahtlikkuse printsiip ja eneseohverdamiseks valmisolek on eriti märkimisväärsed momendid, võttes arvesse, et sel murdeajajärgul massil oli õieti raske orienteeruda sündmuste keerises. Need aga, kes vabatahtlikult astusid „Omakaitse“ organisatsiooni, olid oma kindlameelse patriotismiga eeskujuks kõhklejatele.

Kuid juba õige pea, 1918. a., kui Eesti okupeeriti saksa vägede poolt, nii rahvusväeosad kui ka „Omakaitse“ saadeti vägivaldselt laiali. Kuid organisatsioon püsis edasi pörandal all, oodates hetke, millal jälle avaneb võimalus relvad käes astuda võitlusse oma rahva saatus eest. See hetk tuli saksa okupatsiooni lõpuga, millal lahkuvate saksa vägede kannul tungis Eestisse enamlik laine. Algas vabadussõda. Selles kangelaslikus võitluses „Omakaitse“, mis nüüd tegutses juba kaitseliiduna, andis loodavale noorele rahvusarmeele kaadrina otsuskindlaid ja kohusetruid mehi; oli valitsusele truuks abiliseks riigi sisemise korra hoidmisel ja võttis osa mõnede üksustega lahinguist rindel.

Tartu rahu sõlmimise järele eesti rahvas üldiselt jäi uskuma, et riiki ei ähvarda nüüd enam mingi hädaoht. See kindel usk suigutas valveloleku rahvamassis ja kaitseliit järkjärgult vähenedes oma liikmete arvus asub nagu letargilisse olekusse.

1. detsembril 1924. a. kommunistlik internatsionaal, baseerudes Nõukogude Venemaal, korraldas Eestis valitsuse kukutamise ja võimuhaaramise katse. See kommunistlik avantüür likvideeriti kiiresti kaitseväge ja politsei abiga. Eesti rahva mass nüüd aga mõistis, et ei või päevakski unustada enesekaitseks valvelolekut. Igavese rahu uskujaile sai nüüd silmanähtavalt selgeks, et seni, kuni püsib kommunistlik liikumine, ei kao kunagi kui mitte just kodusõja võimalused, siis kindlasti verised kokkupõrked, rahutused ja mässud. Seda näeme iga päev riikides, kus valitsusvõim ei usalda astuda võitlusse kommunismiga selle enda meetodidega.

1. detsembril ärkab letargiast kaitseliit ja samal päeval ta haarab uuesti relvade järele. Üldise rahva meelepaha kommunistliku ja üldse rahvusriiklusele vaenulikult suhtuva elemendi vastu kasvades kasvab kiiresti kaitseliidu organisatsiooni liikmete arv, nüüd juba vabariigi valitsuse poolt kinnitatud uue laialdase põhikirja alusel ja uue nime all.

Annud eelpoolkirjeldatuga kaitseliidu tekkimis- ja arenemisloo ja teades, milliseks on paisunud ta liikmete arv, milliseid materiaalseid ja moraalseid väärtusi ta omab, teades ta tegutsemise sihte, asume nüüd vaatlema, millise tähtsuse omab kaitseliit riigikaitse tegurina tänapäeval ja lähemas tulevikus. Kõige eelpooltoodu põhjal võime selles suhtes ütelda:

1. Kui teatud riigi kodanikel puudub võitlustahe ja alatine valmisolek eneseohverdamiseks, siis tabab seda riiki sõjaliste kokkupõrgete korral kui ka sisemiste rahutuste puhul ebaedu ja kaotus. Eriti on see maksev suhteliselt väikeste riikide kohta, kus materiaalsed ressursid on piiratud. Kaitseliit oma tegevusega kasvatab rahvas ülalnimetatud valmisolekut ja võitlustahet, andes ühtlasi kõrget eeskuju omakasupüüdmatust isamaateenistuses.

2. Olles hästi organiseeritud, moraalselt tugevaks relvastatud jõuks kaitseliit juba paljalt oma olemasoluga tekitab kodanikkonnas kindla julgeolekutunde.

3. Tarbekorral kaitseliit astub välja abiks valitsusele, suurendades seega riigi kaitsejõude, eriti sisekaitseks. Tänu sellele võiakse vähendada politsei koosseise ja kaitsevägede arvu tagala teenistuses.

4. Kaitseliidu üksustest on hõlpus moodustada moraalselt tugevaid löögiosi; tuleb ainult hoida selleks tarviline kaader alatiselt tegevteenistuses. Eriti tähtsaks ülesandeks kaitseliidul on piirikatte moodustamine mobilisatsiooni läbiviimiseks.

5. Olles relvastatud, võttes osa taktikalistest lahingõppustest, kaitseliidu liikmed on üldises tagavaraväelaste massis väljaõpetatud elemendiks, mis ei jäta avaldamata mõju mobiliseeritud väeosade võitlusvõime tõstmiseks.

Kaitseliidu tähtsus selles suhtes tõuseb eriti praegusel sundajateenistuse järkjärgulisel vähendamisel. Materiaalseil põhjusil on takistatud ka tagavaraväelaste sagedamad ja pikemad kordamisõppused.

6. Partisaanüksuste loomiseks annab kaitseliit võrnatult hea kohalikke maastikke ja olusid tundva inimmaterjaali.

7. Kaitseliit ja naiskodukaitse moodustavad endist suure kaadri mitmesugusteks abitöödeks tagalas.

8. Kaitseliidu üle maa laialiolevaid üksusi on hõlpus kasutada õhukaitse- ja vaatlusteenistuseks.

9. Kaitseliidu liikmed maa-malevaist, omades teatud arvu hobuseid, on soodsaks materjaaliks ratsaüksuste moodustamisel.

10. Nii relvad kui ka muu varustus, hangitud kaitseliidu poolt, on suureks toeks valitsusvägedele sõja korral.

11. Kaitseliit paneb suurt rõhku laskeasjandusele, edendades ja hoides kõrgel oma liikmete laskeoskuse taset.

Kodu kaitseks meeste malev, relvaks kahur, püss ja piik, olgu vald või linn või alev — valvel koogu vabariik.

Onn ja rahu valitseda ainult siis võib koogu maal, kui me muret talitseda püüdnud kindlalt õigel a'al.

Kodule ja omastele soovid õnne, kindlust sa, anna käsk siis enesele: „EKA's“ elu kindlusta.

12. Kaitseliit edendab oma liikmeskonnas sporti ja kehalist kasvatust, hoides seega kõrgel just selle rahvakihi kehalised võimed ja tervise, milline on kasutatav sõja korral.

Ülaltoodud lühikesest kaitseliidu tekkimis- ja arenemisloo käigust kui ka ta tähtsuse äramärgimisest riigikaitsetegurina näeme, et see organisatsioon on erakordsete aegade sünnitus. Oleks ettevaatamatus mõelda, et need ajad juba on möödunud. Paljudes riikides valesti mõistetud kodanikuvabaduste ja valitsusvõimu kõhklemise tõttu toimub intensiivne äärmuslaste propaganda, mille sihiks on kaasaegse kultuurilise ühiskondliku korra hävitamine. Meetodid selleks — puht-revolutsioonilised, kasutades kõige metsikumaid terrorit. Paralleelselt ideelisele käärimisele rahvamassides märkame tänapäeval teravat võitlust riikide ja rahvaste vahel poliitilisel ja majanduslikul alal. Selle kõige tagajärjena on võimalikud juba lähemas tulevikus Euroopas samasugused sõjalised konfliktid nagu seda näeme praegu alalõpmatult nii Aasias kui ka Ameerikas.

Neil tingimusil neis riikides, kelle sõjapoliitiline olukord on eriti ebasoodus (geograafiline asend, naabrite agressiivsus, materiaalsed võimaluste nappus), peab tahes-tahtmatult tegema kõik kaitse tagamiseks nii sisemiste kui ka väliste vaenlaste vastu. Riigikaitse meie päevil ei ole üksi valitsuste, vaid kogu rahva otseseks ülesandeks. Kaitseliit, nagu ta on Eestis, on üks mooduseid, kuidas hoida alatiselt kõrgel rahva võitlustahet ja alatist valmisolekut enesekaitseks.

SEE oli süis, kui...

Johan Bechter

Vana vabadussõjalane pajatab

On niisked ja külmad, on kuidagi õudsed need veebruari ilmad. Ei tunne enam rõõmu põhjamaa valgest talvest vanamev süda. Parem ulata pudel valge viinaga ja klaas. Aga sina, lapselaps, kohenda tuld ahjus, sest sina oled veel noor. Ära karda, leidub meiegi metsas valgekoorelisi kaski ahjukütteks!

Proosit! Nende mälestuseks, kellega küürutasin kaevikuis!

Minu sõbrad, täna mõtleme magajatele sõdurite kalmistuil, mõtleme neile, kes kõdunevad võõrais sois ja metsis. Palju on neid ja metsikud olid nad. Oma kodu ja oma tütarlapse ees seisid nad löögivalmis täägiga. Nende keskel viibisin mina. Kõik nad olid mu vennad, olid mulle südameligidased.

Ühest neist tahan rääkida teile. Kaevikud ei neelanud seda ega tabanud teda luuraja silm luurekäigul. Nad tapsid ta hiilides nurga tagant ja ma ei saanud neile seda tasuda. Armastasin seda üht, armastasin teda rohkem kui teisi.

Koiva ääres kohtasime. Nad olid kustki rindelt, kustki Marienburgi alt tulnud. Nüüd maitsesid nad vastikut puskarit juues seljataguse rõõme. Kohmakad maatüdrukud kiljusid nõrgalt, tassituna tugevaist sõdurikäsist. Öö otsa huugas lombaka rätsepa lõõts-moonik ja haukusid tottrad koerad.

Noil päevil rändasin mööda liini Asutava Kogu valimiskastiga. Vana oli mu vanker, veel vanem ja vaevaldasem oli mu ruun. Punased olid vahetanud selle poolverd inglise traavli vastu ühest Lõuna-Võrumaa mõisast. Nüüd olime mõlemad muutunud otsekui elavaks ajaleheks. Ikka pidin ma jutustama uudiseid, pidin viima kirju omakseile ja sõpradele naaberväeosis. Mõned usaldasid mulle oma intiimseimaid asju, sest keegi ei uskunud, et kohtab mind uuesti. Hea oli unistada kallimast, kes ootas aias õitseva õunapuu all oma sõdurit. Veel parem oli vanduda naist, kellelt ei tulnud ega tulnud kirja.

Nende seast, kes saabusid, paelus tema mu tähelepanu. Süsimustad juuksed piirasid lõvilakana ta pead ja samm oli kindel nagu vana ratsahobuse oma. Naeratus lendas üle ta palge puskariklaasi kummutamisel. Aga ta

ei joobunud, ei muutunud vastikuks nagu teised. Ikka püsis õhuke muie ta huulte ümber. Aga silme pilk oli külm nagu teras. Teised olid ammu pikali, kui tema oma viimse klaasi tühjendas.

Katsusin sobida temaga, juttu alata.

„Tulge korraks tibladele märki laskma!“ kiitles ta. „Ah, teie olete härra hääletuskastiga ja meie kaitseme liini, meid on kilomeetri kohta paarkümmend meest. Aga hobune pole teil midagi väärt! Seepärast julgete ratsaväelaste nina all luusida. Vaatame, kumb võtab tibra jalust endale ennem uued saapad!“

„Teen minagi, mida suudan,“ arvasin tagasihoidlikult.

„Muidugi!“ nõustus tema. „Kõik pole sarnased nagu see soomlane, kes kaheteistkümmel tibral korjas püssid käest ja siis nende taga staapi jalutas. Aga pane tähele, kui sa oma kasti kommuniste korjad, siis tulen Toompeale ja pillun nad ükshaaval Patkulist alla.“

Kuidagi siiski hakkas signema see vaenuga alatud sõprus ja öö veetsime juba koos külalislahke naabertalu noorpere keskel. Oli suur hommik, kui sealt lahkusime.

„Kastimees, sa oskad elada!“ naeratas ta nüüd juba.

„Lõpeb see kastimehegi elu. Juba mõne päeva pärast asun taas rindele.“

„Missuguses väeosas sa teenid?“

„Nii öelda ämblik. Venitan traati ja tksutan vahest juusal.“

„Tt... tt... sa kurat! Sa polegi siis nii väeti ja vilets!“ vannub kaaslane.

Astusime vaikides. Tõusev päike viskas meile oma verevat valgust.

„Tead mis, siin läheduses on ennustaja! Läheme uurime oma tulevikku!“ hüüdsin äkki. „Mul on metsatalus võluv tütarlaps.“

„Juuksed mustad nagu öö, silmad nagu allikad! Tean, tean! Sa kardad muidugi tema pärast.“

Ennustaja hütt asus oja kaldal. Väike tuba oli meelitavalt puhas. Aimukesel aknal õitses veripunane

palsam. Nurkriiulil lamasid kupusarved ja klaasid kollaka vedelikuga. Lae vahel kuivas mitmesuguseid metskasve. Nurgas lõhnas vastmurtud kask.

„Ennusta meile tulevikku! Aga et sa, sunnik, ei valeta!“ hüüdis kaaslane.

Valgepäine vanaeit võttis ta käe ja süüvis vaatlema. Hoolega uuris ta jooni pahklikus sõduripihus. Viimaks tõi ta oma näpitsprillid.

„Hoidu raudteest, seal sünnib õnnetus!“ pomises eit.

„Kuidas? Mis õnnetus?“

„Ma ei tea... ma ei näe... jooned käel on nii segased,“ lausus eit pärast teiskordset silmitsmist. „Võib-olla on see surm.“

„Minu surm?“

Eit ei vasta. Ta noogutab vaid pead.

„Räägi edasi!“ sundis mu kaaslane.

„Edasi? Mul pole millestki enam rääkida. Ma pole mustlasnaine libeda keelega!“

„Oled siis asjaarmastaja?“ naeris kaaslane kõledalt.

„Olen vaid vana ja üksik naine, kes ootab oma otsa.“

Lahkumisel kaaslane surus eidele pihku kümne-margalise. Hääletu, piinlik vaikus valitses meie vahel. Nähtavasti mõtles ta oma mustale tulevikule. Aga minu süda oli raske tütarlapse pärast, kellega eide arvates kõik polnud korras. Säärane tuulemeelne! Järsku hakkas kaaslane naerma. Ta algas rõvedat vestlust oma seiklustest Lätimaa salakörtsides. Aga see kõik ei olevat midagi uusima anekdoodi vastu tiblast. Ma pidavat seda tingimata kuulma.

„Kas oled selle tühise ennustuse pärast roopast väljas?“ ütlesin talle näkku.

Ta võpatas ja lakkas rõvedusi rääkimast.

„Olen küll!“ ütles ta avalalt. „Just eile sain teada oma määramisest soomusrongile ja juba täna see to-takas eit ennustab raudteest.“

„Ah, see oli vaid juhus!“ lohutasin.

„Muidugi juhus!“ jäi ta minu nõusse ja algas teeseldud lõbususega: „Aga nüüd tule minuga veel korra-ks

kaasa. Ma tean talu kahe võluva tütarlapsega . . . tt... tt... toredad linnukesed, väikesed kassikesed... Aga soomusrongile lähen siiski! Kui on saatus, siis olgu saatus! Olen kaelani täis jalaväe elust!“

Veetnud hommikuni öö koos, jõime viimse napsi ja lahkusime. Mina sõitsin oma ruunaga staapi otsima ja tema läks soomusrongile vastu. Uuesti hakkasin kahlama mööda Setumaa kanarbikku, traadirull kaenlas, teine värtnaga seljas. Vahva soomusronglane oli samas lähedal ja laadis, siunates dessante, kellega ta kaasa ei saanud rünnata, suuri laevakahureid.

Siis naeratas mulle õnn. Nad olid leidnud kustki igivana juusa. Ülemjuhataja oli arvanud, et see on väärtuslikum kui vagunitäis püroksüliini. Nüüd sain ma telegrafistiks idarindele. Vahva soomusronglane jäi endiselt seiklema punaste lätlastega.

Kirjad saabusid mulle. Tütarlapse asemel, kes tõesti mu hülgas, kirjutas vahva soomusronglane. Tint jooksis neis teinekord paberi äärest ääreni ja stiililt nad oleksid rindelähedase tütarlapsegi pannud punastama. Poiss pani ennast maksma rongil, tõsis oma hulljulguse tõttu. Ei olnud nali kõndida tulistamise ajal tuld juhtides rongi katusel või palja pussiga kuulipilduri seljataha hiilida. Aga selle eest naeratasid talle viimaks lipniku õlakud.

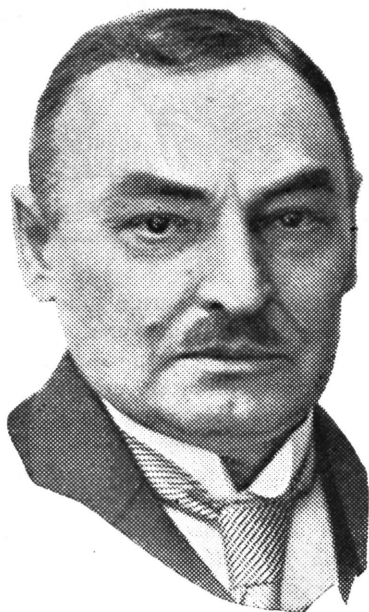
Sõja lõppedes vabariigi valitsus annetas vahvale lipnikule normaaltalu mõisa südamest. Endisest hävitajast sai eeskujulik põllumees. Juba paari aasta möödumisel kirjutas ta kümnest mustvalgest friisist, kelle keskmine rasva % olevat 3,8.

Kohtasin teda läbisõidul ta talu läheduses raudteejaamas. Palju tüsedamaks ja mulgilikumaks oli ta muutunud. Luitunud kaabu alla peidetud lõvilakk omas juba valgeid kiude. Aga küürus nina oli veelgi silmapaistvam. Mingisugust üleolekut tundes tõusis see uhkeks ja rõõmsaks haistmiseks.

„Jõudu, vennas!“ hüüdsin ma talle.

Punase Risti president dr. Hans Leesment 60-aastane

Esmaspäeval, 13. veebruaril, sai 60-aastaseks Eesti Punase Risti president ja tuntud seltskonnategelane dr. Hans Leesment. Sündinud 1873. a. Hallistes taluperemehe pojana, astus ta pärast Pärnu gümnaasiumi lõpetamist 1893. a. Tartu ülikooli arstiteadust õpima. Lõpetanud 1899. a. Tartu ülikooli töötas ta kolm aastat arstina Pärnus. 1902. a. täiendas Berliini ülikoolis oma teadmisi arstiteaduses, eriti günekoloogias. 1903. a. ta asus arstina töötama Peterburgi. Võttis osa Vene-Jaapani sõjast, tegi hiljem kaasa ka maailma- ja vabadussõja. 1906.—1909. a. töötas assisten-

dina Tartu ülikooli naistekliinikus. Vahepeal oli lühemat aega Pensa kubermangu haigla sünnitusosakonna juhatajaks ja siirdus siis 1908. a. lõplikult kodumaale, Tallinna, kus hea arstina ja südamliku ning vastutuleliku inimesena lühikese aja kestes võitis endale rohke poolehoidu.

Eesti riigi loomispäevil oli kaitseväge tervishoiuvalitsuse ülemaks. Töötas praegu juhatuse liikmena Kaarli koguduse nõukogus, sihtasutuses „Sanatoorium Kloostrimets“, kindral Laidoneri nimelise kapitali komitees, õhuasjanduse ühingus, seltsis 1. Eesti polk, Tartu panga nõukogus jne. Asutavast Kogust, 2. ja 3. riigikogust võttis dr. Leesment osa rahvasaadikuna kristliku rahvaerakonna poolt.

Päris elutööks dr. Leesmentile on aga kujunenud ta tegevus Eesti Punases Ristis. Punase Risti loojana on dr. Leesmenti õlgadel kuni tänapäevani lasunud P. Risti suure ligimesearmastuse töö juhtimine, mille tulemusena Punane Rist on kujunenud meie suurimaks ülemaailseks heategevaks organisatsiooniks ja võitnud suure lugupidamise ka rahvusvahelises Punaste Ristide peres. 1926. a. valiti dr. L. rahvusvahelise Punaste Ristide Seltside Liiga nõukogu liikmeks. Tänu Punase Risti rahvusvahelistele sidemetele oleme nii vabadussõja ajal kui ka hiljem saanud välistoetusi — üle 5 miljoni krooni — millest erilist tähelepanu väärib Ameerika Punase Risti sõjaaegne toetus.

Oma aupäeval sai juubilar rohke austuse ja õnne-soovide osaliseks. Vabariigi valitsus avaldas suurele töömehele oma tõsist lugupidamist tänukirjaga.

Lubatagu ka meil siinkohal ulatada üle oma õnnitlused ja soovida juubilarile kõike head.

Kähku pöördus ta mind tunnustama.

Jah, ta tundis ja mäletas mind. Naerdes ulatas ta mulle oma tööst kareda käe. Rong vilistas ärasõiduks. Ta pani ette päeva tema talus veeta. Nõustusin sellega.

„Noh, ja kuidas on ennustusega?“ küsisin lahkumisel.

„Ennustusega?.. Ah see totakas vanaeit?“ meelestus talle. „Tt... tt... ma oleksin tõepoolest sellise hirmutaja pidanud männioksa kõlgutama. Aga tookord kartsin ma tõesti!“

„Kas usud... et see oli... vaid tühi jutt?“ ütlesin, endal meeles tütarlaps, kes ammu teise mehe naine ja üsatas võõrast last.

„Aga loomulikult! Sellest on juba mööda mitu aastat, kui see oleks sündinud, siis kindlasti soomusrongil... tt... tt... kui me oma kommuniste Irboska all üle piiri saatsime. Ja need napakad hakkasid pärast veel kisama.“

Lahkusin ja vaikisin tütarlapsest.

Möödus veel aasta. Saabus sügis. Lund ei tulnud sel sügisel.

Siis juhtus see rumal lugu pealinnas. Neil oli julgust väljaastumiseks. Penid jäid seisma, näitasid hambaid ja haugatasid. Näd ründasid avalikke asutusi, raudteejaama. Tema, mu vahva lipnik soomusrongilt ja tulevane hallparun, langes jaamas.

Kuulihaav oli otse ta meelekohas. Aga küürus nina tõusis veelgi uhkemaks ja rõõmsamaks haistmiseks. See oli vere ja võitluse lõhn, mida ta haistis.

Mul oli ääretult kahju, et ma ta roimarile võlga ei saanud tasuda.

Aga sulle, lapselaps, sulle jätan ma selle ülesande. Kui kunagi läheb lahti, siis ära mine sentimentaalseks. Sinule loodavad need, kes puhkavad siin või seal meie kodumaa karmil pinnal. Mina isegi näen veel teinekord saja sammu kauguselt padaässa.

Kui kõlab häire, siis polegi põhjamaa talv nii hirmus.

NOORKOTKASTE LIIKUMISEST JA TA JUHTIDEST

Noorsootegelaselt ja noortejuhilt, kes juba mõningaid aastaid Eestist eemal viibinud, õppides pedagoogika alal Brüsseli ülikoolis, saabus neil päevil Noorte Kotkaste peastaabi ülemale Rouenist (Prantsusmaalt) kiri, mille allpool tõlkes avaldame.

1.

Julge ja ohvrilerikka rünnakuga võitis eesti rahvas endale iseseisva riikluse. Piinarikkas ja verises võitluses sündis noor Eesti vabariik, pidades pühaks nende poegade mälestust, kes oma elu ohverdasid isamaale, ta õnnele ja tulevikule.

Palju poegi langes kangelaste ridades, palju noori energilisi inimesi vaibus manalasse, pärandades elavaile nende töö jätkamise — Eesti riikluse ehitamise, rahvusliku, kultuurse ja majandusliku õitsengu edasiviimise töö.

Olla väärne langenud eesti poegade-kangelaste töö jätkajaks, see on eesti rahva püha kohus. Vanemale põlvele langes sellest oma jõu kohaselt täita ülesandeid riikliku ülesehitamise tegelikus töös. Kasvava noore põlve kohuseks jääb valmistuda kodanikukohuste täitmisele, olla valmis, kui kutsutakse isamaa, vanemate asendamiseks, et siis pühendada oma elu ja töö rahva ja riigi teenimiseks. Et neid ülesandeid täita — juhtida riigi kultuurilist ja majanduslikku ehitamist õigel rajal, osata elu juhtida nii, et riik muutuks järjest tugevamaks, kõrge kultuurilise tasemega tervikuks ja väärselt seisukohaga teiste riikide kõrval, kes sammuks ikka edu rajal — on vaja rasket ja keerulist ning täpset ettevalmistust nõudvat kasvatust noore põlve arendamisel, nende noorte arendamisel, kellele langeb osaks sellise töö väärne jätkamine. Seepärast peab iga riik, kes soovib oma õnnelikkude edurikast tulevikku kindlustada, pühendama noorsoole vastavat tähelepanu ja hoolikat suhtumist. Seisab ju järeltuleva põlve kättes tulevik, järelikult riigi ja rahva saatuse. Vanem põlv peab sellele mõtlema tõsiselt oma poliitilise, kultuurse ja majandusliku tegevuse kõrval, peab pühendama neile tähelepanu ja väärselt valmistama ette neid isikuid, kes tema töö võtavad üle ja tema funktsioone on kohustatud tulevikus täitma.

Katsel

Eesti rahva õnneks on asunud selle töö juure Noorte Kotkaste organisatsiooni loomisega. Noorte kotkaste tähtsus ja organisatsiooni tulemused Eesti riigi tulevikus ei lase end kaua oodata, kui nii noorsugu kui ka vanemad näitavad huvi asja vastu ja muudavad sellega organisatsiooni tugevaks eesti noorte liikumiseks, kes taotleb oma määratud kõrgeid ja õilsaid eesmärke.

Eesmärkide käsitlelule ei ole mõtet siin ridu pühendada, kuna nad on üldsusele teada, peamistes joontes püüdes arendada julgeid, energilisi kodanikke, tuliseid isamaalasi, karastatud tahtejõuga, kindla iseloomuga, heasüdamlikke ja õilsahingelisi inimesi, kes on kehaliselt tugevad ja vastupidavad alati täitma oma kohuseid, kui ka elugi tuleb panna kaalule. Lubatagu mul peatuda vaid neil teil, mille kaudu peab sammuma noorte kotkaste arendamine ja juhtimine, ja neil nõudeil, millele peavad vastama noorte kotkaste juhid.

2.

Maailmakuulus kunstnik Raffael avaldas oma loomingu värvides lõuendile, kujur Thorvaldsen tegi seda savis ja marmoris, Shakespeare oma kunstirikka sõnaga ja kasvatusteadlase Pestalozzi looming avaldus lapse hinge vormimises. Kas tahaks keegi eitada, et kunstnik-kasvatusteadlase looming väärib suuremat tähelepanu ja tunnustust kui värvides, külmas kivil või kirjalikus ilusas lauses avaldatavad teosed?

Meie praegust ajajärku karakteriseerib inimkonna vaimne vaesus, loomaliike instinktide üleolu. Isiksus valitseb, ähvardades vääratada kõiki moraalseid alusambaid, millised loodud pika ajalooliste tsivilisatsiooni protsesside kestes. Võib vaielda sellise kriisilikkuse põhjuste üle, õigustades neid sõdade ja sõja tagajärgede mõjutustega, kuid selgeks jääb, et appi peab kutsuma pedagoogika, mis peab aitama mõjule inimsuse paremad tunded ja õpetama inimest suhtuma kriitiliselt endasse ja oma tegudesse. Hea ja kurja kriteeriumi puudulikkus praeguse inimkonna juures on kogu viletsuse juureks. Ja kuigi on ääretult raske kogu kaasaegset inimkonda ümber kasvatada, siis tuleb seda rohkem panna rõhku kasvava põlve õigetele radadele juhtimisele. Meie aja lahinguloosungiks olgu noorte kasvatamine, ja need, kes seda mõistavad kogu ta tähtsuses, kes tunnevad end võimsana rakendama sellele tegevusele, peavad pühendama sellele kogu jõu, kogu mõistuse ja kogu oma

Meie noored enne ja pärast noorkotkaks saamist

ajaga. See tegevusala ei luba viivitades kõhelda, sest elu ju sammub peatamatult edasi. Isik, kes on mõistnud kogu olukorra traagilisust ja kes on asunud noorte kasvatamise alale, peab valju häälega kõiki hoiatama saabuvast hädaohust ja noorsugu kutsuma õilsaile radadele.

Kui raske ja vastutusrikas on noorte juhi tegevus ja käesoleval juhtumil noorte kotkaste juhi tegevus, sellest teab pajatada vaid see isik, kes tõsiselt ja sügavalt suhtub oma tööle, kes mõistab, kuidas tema kätes on nende laste kujundamine, kes parajasti hakkavad elule suhtuma arusaavalt. Mitte väline kest, vaid tõeliselt sügavasti kaasaalav juht annab noortele habrastele ja vastuvõtlikele laste hingedele, tulevasile Eesti kodanikele, edasi sügava isamaa-armastuse, süütab neis tundeid, mis neid kannavad õilsas vaos tulevikule vastu.

Olla juhiks ei tähenda omada teatud hulk vastavaid teadmisi, mida tõendab üks või teine diplom. Juhtimine on kunst, kutse — raske, kuid õilsam kõigist teistest. Raske patustamine oleks sellele kutsealale suhtuda kui vaid ametitegevusele. Kasvatustööle tegevusele — noorte kotkaste juhi tegevus on aga eelkõige kasvatustöö — on vaja inimesi, kes usuvad ja armastavad oma ala, kes mõistavad noore kotka hingeelu ja selle elamusi, kes oskavad peenetundelikkuse ja vastutulelikkusega suhtuda iga noore seesmisele „minale“.

Juhi ülesanne ei seisa õpetamises, ainult teatud programmi ulatuses teadmiste külgepookimises, ainult edukas katseile ettevalmistamises. Hea juht on pedagoog kõige laiemas sõna tähenduses, kasvataja, kes on kutsutud väikestes elusates inimestes arendama iseloomu, isikut, kes tegeleb sageli kiusaka, kuid alati individuaalse materjaliga.

Kui omame rühma 20 liikmega, kes on riietatud ühtlase vormi, kes sirgelt ja kindla käskluse järgi täidavad harjutusi, ühevõrdselt ettevalmistatuid ja distsiplineeritud — väliselt igati võrdseid ja mitte milleski erinevaid noori, siis omame ometi samal ajal 20 sootuks erilist, sageli sootuks vastupidiste iseloomudega individualiteeti. Igal neist on oma eri iseloom, ainult temale

omane natuur, oma hingeilm, ja igaüks nõuab erilist hooldamist. Šablooni, „veltvebellikku“ suhet ei saa siin rakendada.

Et kasvatada rühma kui rivilist üksust, tuleb iga üksikut noorkotkast kasvatada ta individualiteedi päraselt, tuleb osata igaühe juure leida teed vastuvõetaval kujul salgapealiku, salga ja ka kogu rühma kaudu. Siin ongi juhi kui kunstniku tegevusväli, ta isiku peenetundelikkuse tegevusväljendus.

Kui Hildenstern, kuningast saadetuna jälgima Hamletti, hakkab enda meelest peenelt toimetama pärimisi, võtab Hamlet muusikandilt flöödi ja pöördub oma lõpnetaja poole palvega:

„Mängi midagi.“

„Ma ei mängi, prints,“ vastab Hildenstern.

„Palun, natukegi!“

„Tõesti, ma ei oska!“

„Ja kui ma ometi väga palun?“

„Prints, ma ei oska ju mänguriista kättegi võtta.“

„Kuid see on ju nii lihtne — pane näpud klappidele, suru flööti suhu ja puhu!“

„Kuid seda on vähe, prints. Et musitseerida, on vajaline and!“

„Õige! Kuid kuidas tahad mängida minu hingel? Milliseks väiksuseks pead mind? Kas arvad tõesti, et minu hingel on kergem mängida kui flöödil? Usun, et võid mind purustada, kuid mängida minul sulle vaevalt õnnestub!“

See õpetlik kahekõne Shakespeare'ist tuleb võtta ka juhi tegevuse aluseks noorte kotkaste juure minekul. Et lapse hingel mängida, moodustada sellest täielist kooskõla ja manada sealt esile heliküllast, ilusat armuse, headuse ja tõesuse viisi, on vajaline kunstniku oskus, põhjalik ettevalmistus, kutse, and...

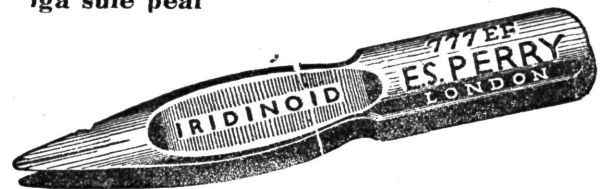
Kas mõistavad seda kõik juhid, kas nad rakendavad sesse töösse oma elava hinge, kas anduvad oma alale kogu olemusega, hea südamega, oskustega, kannatlikkuse ja mõistusega?

Need esitatud küsimused on sellised, millest sõltub

Kaitsemärk

„IRIDINOID“

iga sule peal

Kõva: Nr. 777 E. F.

Pehmed: 888 ja 444

„IRIDINOID“ kirjutab

6 korda kauemini

Hoiduge jäljendeist!

Kaitseliidu kirjastusel ilmus trükist
ÜLEVAADE EESTI VABADUSSÕJAST
1918—1920.

Koostanud kolonel-leitnant Jaan Maide.

488-leheküljeline heal paberil, 19 selgitava skeemiga varustatud raamat annab seni esmakordselt ilmuvana täielise ülevaate meie riigi tekkimisloo heroilisimast ajajärgust, käsitades üksikasjaliselt Vabadussõja tähtsaimat tegevusala — lahingtegevust.

Raamat, jagunedes kahte peaossa, annab oma esimeses osas ülevaate neist olukorrist ja tegureist kaugemast ja lähemast minevikust, mis töid eesti rahva iseseisvuse ja vabadusvõitluse. Teine osa käsitab Vabadussõja operatiivtegevust selle tähtsamate operatsioonide kaupa.

Raamat on saadaval kõigis raamatukaupluses üle maa, kaitseliidu malevate staapides ja kaitseliitlaste tarvete laos.

Hind Kr. 3.50.

iga üksiku juhi kõlvulisus sellele tähtsale tegevusalale. Kas on ehk nõrk nende ettevalmistus, kas ei riskeerinud murda ja lõhkuda ebaõige suhtumisega nende hinged, kes on usaldatud nende hoole alla ja kasvatusesse?

Noorte juhid peavad läbi mõtlema need küsimused, peavad andma endale selge pildi oma ettevalmistuse tühikuid ja puudustest ja haarama siis täie energiaga töö. Ärgu kohutagu eneseharimise töö raskus ja enda tegeliku ettevalmistuse keerulisus kedagi eemale sellest suurest ja õilsast tegevusalast — Eesti noore põlve kasvatamisest. Kui raske ka ei oleks ettevõtte — teda kaalub üles noorkotkluse idee ja eesmärkide suureliskus.

Kavad on vaid teenäitajaiks rajal, praktilised tegevusalad on juurekuuluvad (kuigi endast ka väärtuslikud tegurid) abinõud lõpliku, kasvatusliku sihi saavutamiseks. Mitte ainult õpetada, vaid kasvatada on vaja. Selles ongi suur vahe. Noorkotkeline liikumine ei ole käsitööde õppeühing sõlmede sidumise, signaliseerimise

ja marssimise õpetamiseks, vaid elukooliks ja sellisena sügav seesmiselt, hingeliselt, nagu elu isegi.

Juhtidel, noorte juhtidel, tuleb enestel järjest õppida, la'endada oma mõistuslikku ja oma hingelist ringvaadet, töötada pidevalt oma hinge kallal... Sest elu ei jää iialgi hetkekski seisma. Ja nii ka noorte juht, kes hetkekski seisatab omal rajal, jääb maha elust ja osutub kõlbmatuks. Juht peab sammuma eluga kaasas, ta peab sammuma elu eesotsas, et oma järgnejaid juhtida eesmärkide poole, mida on määranud noorte kotkaste ilusad seadused. Ta peab olema alati ja kõiges vääriliselt eeskujuks oma noortele kotkastele, esimeseks ja parimaks liikmeks oma rühmas, oma malevkonnas ja malevas. Vaid ise seda olles ta äratav samad püüded oma kasvandikes, sest vaid armastusega manatakse esile armastus, headusega headus ja tulega tuli.

Nii siis — kogu jõud noorsoole!

Sest noorte päralt on tulevik!

B. Zinoffsky.

V. ORAV

LUNASTUSE AADE

Eesti vabariigi 15. aastapäevaks

Lunastajat ja lunastuse aadet on aegade jooksul mitmeti kirjas käsiteldud ja pildis kujutatud. Kes ei tunneks näiteks Uut Testamenti või Raffael'i imekauneid Madonnasid ühes lapsukesega — inimsoo Lunastajaga? Vähem on aga neid, kes tunneksid Hispaania kunstnikku Murillot ja tema töid.

Florentsi kunstimuseumis hoitakse alal Murillo maal „Püha neitsi lapsukesega“, milles lunastuse aade on leidnud imetlemisväärt sügava ja meeliköitva väljenduse. See maal on tõelise kunsti kauneimaid tooteid, on sõna parimas mõttes „kunsti pärl“.

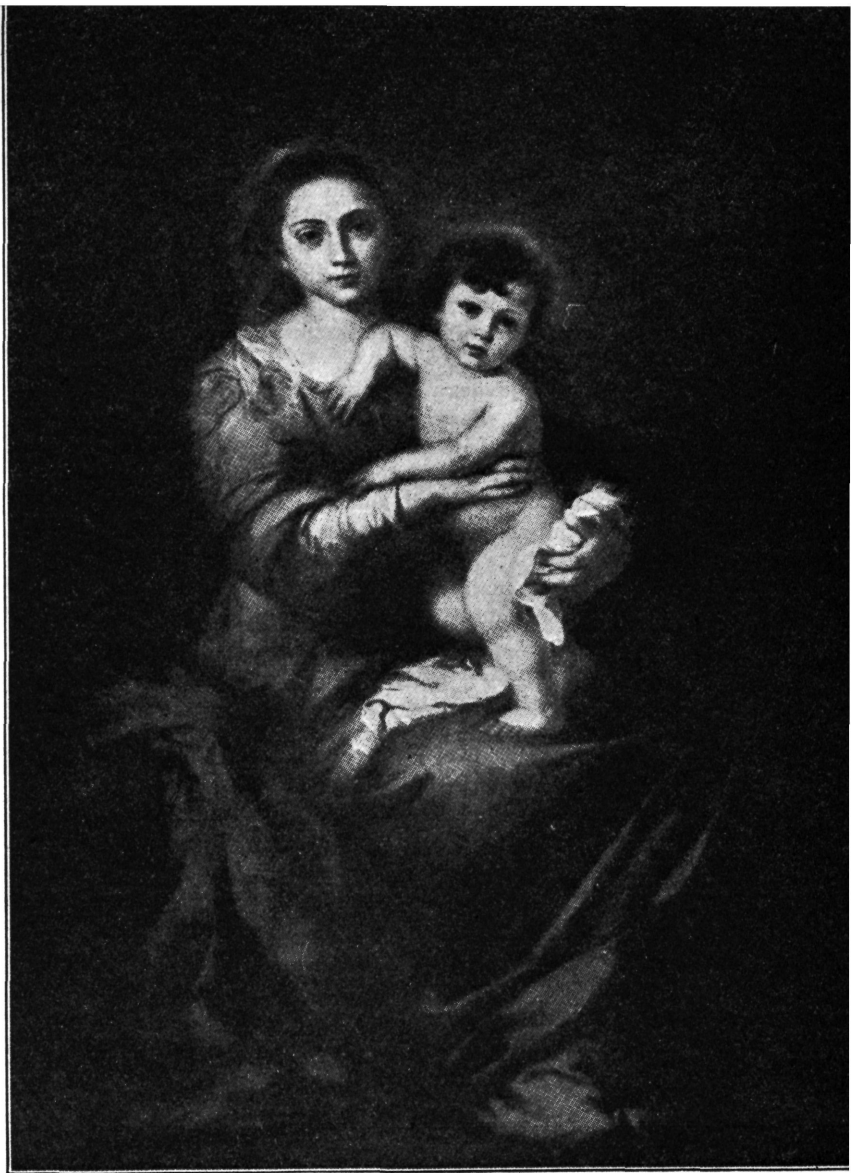
Mitte niivõrd oma välise ilmega ei kütkesta vaatajaid Murillo Madonna ja lapsuke Jeesus, kuivõrd maalisse peidetud sisemise sügava mõttega.

Välispidiselt on pilt, nagu näha kahvatust reproduktioonist, haruldaselt lihtne. Tumedal foonil pingil istujana kergib meie silme ette neitsi Maria, riidetatud roosakasse rüüsse ja sinisesse mantlisse. Põlvedel hoiab Maria lapsukest Jeesust, kelles peitubki pildi ülim ilu. Nägu on lapselik, näoilme ja kogu olemus on lapselikud, kuid Jeesuse silmades peegeldub juba selgesti tuleviku nägemus. Nende silmade pilk on kiindunud kaugusse. Lapse silmad näevad kogu maailma, näevad kõike, näevad elukoledusi. Nad näevad seda kõike ja siiski armastavad maailma, vaatavad maailma lõpmatu, ohvrimeelselt pühaliku armastusega. Nad näevad kannatusi maailmas, tunnevad neile kaasa ja avaldavad valmisolekut end ohverdada kannatusile maailma eest.

Imekaunilt on kujutatud lapse poos: ta ei istu rahulikult ema kädel, ta seisab. Näib, nagu oleks ta just praegu püsti tõusnud ja mõlemate käte abil, eriti parema käega, püüab vabastada end ema käte vahelt. Kogu figuuris väljendub tung, tung maailma, ellu, vastu kannatustele.

Lapsukesega pead ei ümbritse, nagu harilikult, kullatud nimb, vaid kergelt tõmmatud valguse kiired, just nagu läheneva päeva kumav koit.

Inimsoo Lunastaja teatavasti hukkus ristilööduna ja rinnust odaga läbipistetuna, ta hukkus selle maa-

PÜHA NEITSI LAPSUKESEGA

ilma eest, mida oli armastanud, kuid ei hukkunud ega hukku kunagi lunastuse aade. Selle kõrge aate taotlejaid leiame ajaloos nii enne kui pärast ki uuestestamentlikku lapsukest Jeesust, kuigi oma täiuslikkuses harilikult kehastame selle aate jumalinimeses, kelle kõrval varju jäävad teised lunastuse aate kandjad.

Päeval, mil pühitseme oma vabariigi viieteistkümnendat aastapäeva, iseseisvust, mis kätte on võideldud kalli hinnaga, mis on lunastatud verise ohvriga, enam kui kolme tuhande kodumaa parima poja eluga, on kohane meele tuletada üldajaloost tuntud kallimeelseid lunastuse aate kandjaid.

Tume pilv lähenes Greekamaale põhja poolt. Xerxes oma viiemiljonilise sõjaväega oli jõudnud Termopüüle kitsasteeni. Kuid seal leidis ta ootamatu takistuse eel. Sparta kuningas Leonidas ühes 300 kaaslasega ja mõne tuhande liitlasega lõi edukalt tagasi Xerxese väed, et anda võimalus teisile greeklasile (ateenlasile) naiste, laste ja varanduste evakueerimiseks, laevastiku ehitamiseks ja meeskonna väljaõpetamiseks. Kui viimaks äraandja Efialtese juhutatud pärsia väed ilmusid Leo-

nidasele selja taha, siis ei mõtelnud viimane taganemisele, vaid, saatnud ära liidu abiväed, ise koos teiste spartalastega langes „isamaa ilu hoides, vaenlaste vastu võideldes“. Leonidasel raiuti pea otsast ja keha löödi r'sti. Nüüd kaunistab seda kohta lõvi kuju ja mälestussammas pealkirjaga: „Rändur! Kui jõuad Spartasse, teata tema kodanikele, et langesime truudena isamaa seadustele“.

Suure sõjaväega tungis etruskide kuningas Porsena Rooma poole. Peagi oli ta Tiiberi kaldal ja tahtis üle silla Rooma kallale minna. Väike roomlaste sõjasalk, kes sillal vahti pidas, põgenes. Anult üks mees — Horatius Cocles — jäi sillale. Seda nähes said teised kaks ka julgust ja läksid talle appi. Kolmekesi nad panid nüüd silla värava kinni ja püüdsid vaenlasi seisma sundida. Vaheajal lõhuti nende selja silda. Kui silla viimne laud oli langemas, roomlased kutsusid oma mehed tagasi. Seltsimehed läksid, aga Horatius Cocles ükski jäi maha ja võitles seni, kuni sild oli täiesti lõhutatud. Siis hüppas ta jõkke ja ujus omaste juure, kes ta rõõmuga vastu võtsid.

Saksa soomustatud rusikas on tuntud veel keskajast. Ma ei hakka siin rääkima Sakala Lembitust ja tema kaaslasist Paala lahingus või ugalasist ja vürst Vjatškost Tartu kaitsmisel, vaid tuletan meele juhtumi ühe teise väikerahva ajaloost.

Saksa ikke alt vabanenud šveitslasi ähvardas uus hädaoht, kui Sempachi alla ilmusid raudrüütlid „põlatud talupoegi“ karistama, neid hävitama. Pealaest jaltallani raudriides, pikad piigid ettepoole sirutatud, sei-

sid rüütlid sirgeis ridades, kui neile vastu jooksid mägedest kergeis tööriides šveitslased. Nad kavatsesid läbi murda rüütlite raudsest müürist, kuid rüütlid tõmbasid oma sirged read poolkuuna koomale, ja mitmed vapramast šveitslasist langesid surnutena rüütlite jalgade ette. Siis heit's relva käest Arnold Winkelried ja hüüdis: „Seltsimehed! Hoolitsege mu naise ja laste eest; ma teen teile tee!“ Ta hüppas omaste ridadest välja otse vaenlaste kallale, haaras nii palju piike kui suutis ja vajutas need endale otsapidi rinda. Maha langedes ta hoidis kõvasti piikidest k'nni, nii rüütlid, kes ei tahtnud jääda relvata, pidid kummarduma sureva Winkelriedi üle. Seda hetke kasutasid šveitslased, kes üle seltsimehe laiba tungisid rüütlitele seljataha, tapsid neid halastamatult maha, teised sundides põgenema. Sellest ajast ülistati šveitslaste vaprust, neid kardeti; kõikjal kiideti Winkelriedi kangelastegu.

Saja-aastane sõda Inglismaa ja Prantsusmaa vahel tõi kirjeldamatuid kannatusi rahulikele elanikele: töösus ja kaubandus olid välja surnud, talupoegade elamus ja põllud hävitatud. Alatised kontributsioonid ja röövretked nii oma kui ka võõraste vägede poolt olid rahva äärmisse viletsusse saatnud. Sääraseil üldise häda ja viletsuse hetkil, kus inimlik jõud ja abi on võimetus pääsutee leidmiseks, otsitakse ja oodatakse alati abi mingisuguse imeteo läbi. Nii oli ka Prantsusmaal. Seepärast ka Jeanne d'Arc'i sõnad leidsid peagi poolehoidjaid ja uskujaid, et tema ongi jumalast saadetud isamaa päästja. Jeanne d'Arc päästiski isamaa, kuid lunastushinnaks jättis oma noore elu tuliriidal Rouen'is.

Iga eestlane pidagu meeles,

- 1) et rahva majanduslik jõukus oleneb ta üksikute liikmete jõukusest,
- 2) et jõukust saab tõsta püsiva tööga ja kokkuhoidmisega,
- 3) et kõige tagajärjerikkamalt teostatakse kokkuhoidu

ELUKINNITUSE LÄBI,

- 4) et kogutud varanduste alalhoidmiseks on hädavajaline seda õnnetusjuhtumite vastu kinnitada. Väga soodsail tingimustel pakub kinnituskaitset

TULE-, ELU-, ÕNNETUSJUHTUMITE, RAHE-, LOOMA-, MURDVARGUSE-, KLAASIKINNITUSE ALAL

EESTI OMAVALITSUSTE KINNITUSSELTS

„OMA“

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tän. 41, oma majas, telef. 3-44.

Peaagentuurid: Tallinnas, Rakveres, Pärnus, Viljandis, Paines ja Tõrvas.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle Kr. 575.000.— Kinnisvarad väärtusega üle 200.000 kr. Tartus ja Viljandis. Väljamakstud kahjutasud üle 120.000.000.— s. Elukinnituse alal preemia alandus juba teisest aastast. Edasikinnitus välismaa suurimates kinnitusasutustes.

Katastroofiline oli Venemaa seisund 17. sajandi alul, segasel ajal, kus rootslased olid heitnud enda alla Novgorodi ja selle ümbruse, poolakad olid isegi vallutanud Moskva, Valedmitri ja kasakate röövsalgad rüüstasid põhjas ja lõunas. Kuid rahva julgustajaks ja organiseerijaks hakkas patriarh Jermogen, kes oma eluga pidi selle eest vastutama, surres nälga maa-aluses vanglas. Samuti tapeti poolakate poolt vene rahvuskangelane Ivan Susanin, kes jättis elu tsaari ja isamaa eest.

Oma elu vabadusvõitlustes on jätnud ka sääraseid tuntud nimed nagu luuletajad lord Byron ja Theodor Körner. Viimane kirjutas oma murest murtud vanemaile: „Kallis isa! Suur aeg nõuab suuri südameid. Kas peaksin mina arglikus joovastuses oma võidulaule kodus laulma sel ajal, kui mu vennad võitlevad lahingus? Harilikult inimesed räägivad palju eneseohverdamisest vabaduse eest ja ise jäävad ahju taha istuma. Tean küll, et mina üksi ei suuda midagi muuta ja ära otsustada, kuid oleks kadunud kõik, kui igati hakkaks niiviisi mõtlema. Võib küll olla, et mulle öeldakse, ma olevat mingisuguse kõrgema ja parema ülesande jaoks määratud, aga mina ütlen: ei ole midagi ülevamat ja suuremat kui võidelda ja surra selle eest, mis elus on tunnustatud kõrgeimaks — isamaa ja tema vabaduse eest...“

Tume, nagu foon Murillo maalil, oli meie kodumaa pilt 1918. aastal: ühel pool taganevad venelased ja eesti enamlased, teisel pool sissetungivad sakslased. Nagu heledad kiired lapsukese Jeesuse pea kohal valgustavad Murillo maali tumedat tagaseina, nii ilmus Eesti tumedas taevas koidu kumendavate kiirtena, mis kuulutasid lähenevat päeva, Eesti Ajutise Valitsuse manifest 24. veebruaril 1918. a. Eesti iseseisvast demokraatlikust vabariigist. Kuid vaevalt oli löönud koitma, kui valgus mattus okupatsiooni masendava murepilve alla. Okupatsioonivägede lahkumisele, tapmistele ja rüüstamistele järgnes kohutav sõjapilv idast enamlaste sissetungivate vägede näol.

Eesti Ajutine Valitsus asus küll tööle, kuid häda ja viletsus oli üldine. Maavarad olid okupatsiooni ajal veetud välja, kõik kassad olid tühjad, asutused vilumatud, rahvuslikud väeosad laiali aetud. Ühed olid kaotanud usu Eesti iseseisvusse, teised olid langenud loidusse, kolmandad olid läinud üle vaenlase poole, kes sügavale Eesti pinnale oli tunginud. Tume oli foon, mille keskel kerkis esile emakese Eesti murerikas nägu. Kuid vaata — seal tõuseb püsti tema põlvedel poeg, pilk kiindunud kaugusse. Ta näeb elukoledusi, näeb lõpmatuid kannatusi, häda ja viletsust. Ta tunneb neile kaasa. Ta on valmis end ohverdama nende eest. Ta rabelebki lahti ema käte vahelt. Ta läheb... Temale järgnevad teised, näod endil veel lapselikud, kuid silmis särab elutõsidus, tuleviku selge nägemus. Nad lähevad kõhklematult, ennastsalgavalt, kaasa kiskudes oma väimustuses ja tuhinas aastailt vanemaid.

Palju neist langes veel nooremaina kui 23-aastane Theodor Körner selle eest, mis elus kauneimaks ja ülimaks peetud — isamaa ja ta vabaduse eest. Palju neist on risti löödud, üles poodud, täägiga nagu

odaga läbi pistetud; paljusid neist on inkviitorlikult piinatud: jala- ja käeluud mitmeti murtud, õlalapid naeltega elavasse ihhu taotud jne.

„Ülimat armastust ei ole kui oma elu jätta oma sõprade eest“ — ütles kord püha neitsi poeg, inimsoo lunastaja. Selle ülima hinna, selle ülima armastuse on toonud isamaa altarile nii paljud meie emakese Eesti pojad, järgides Leonidasele, Jeesusele, Winkelriedile, Jeanne d'Arc'ile ja teistele.

„Nende mure muljutused,

„Nende piina pigistused

„Kostku meile kustumata...“

Kuid leidis Eesti vabadussõjalaste, noorte ja vanade, keskel ka neid, kes Horatius Coclese ja tema kaastlaste kombel õnnelikult ja eluga tulid tagasi võitlusest elu ja surma peale. Neid tervitame täna ülevas rõõmu- ja tänutundes, nagu tervitasid roomlased Horatius Coclest tema õnnelikul tagasitulekul. Nendega koos hüüame emakesele Eestile, kes enesele tublid pojad on kasvatanud:

„Sind surmani küll tahan

„Ma kalliks pidada,

„Mu õitsev Eesti rada,

„Mu lehkav isamaa!“

Auru-värvimine, keemiline puñastus, kiirpressimine, plisseerimine ja dekateerimine

Hoff-Man's Method

*Apteegi t. 1
tel. 430-10*

*Niguliste t. 6
tel. 436-77*

Osakonnad:

Tartus, Rüülli tän. 11 ja Promenadi tän. 4

Pärnus, Vilmsi t. 12

Därvitakse, puñastatakse ja pressitakse

kõiksugu siid-, plüüs-, sammet-, villaseid ja puuvillaseid riideid

Töö vllunud eriteadlaste juhatusel

Hinnad odavad

Hinnad odavad

Uus täpsuspüstol

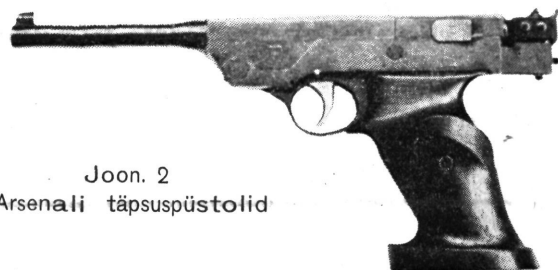
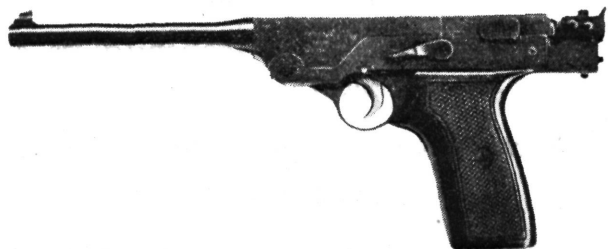
Seni oli püstoli laskuritele, kes harrastasid püstoli laskesporti, suurimaks mureks relva muretsemise küsimus.

Head täpsuslaskmise püstolid maksavad suurt raha, mida meie laskesportlasil on võrdlemisi vähe. Näiteks maksab korralik „šnyderi“ püstol 250 krooni. Saksa püstolid maksavad üle 100 krooni, kuid need ei ole meie laskureile sobivad.

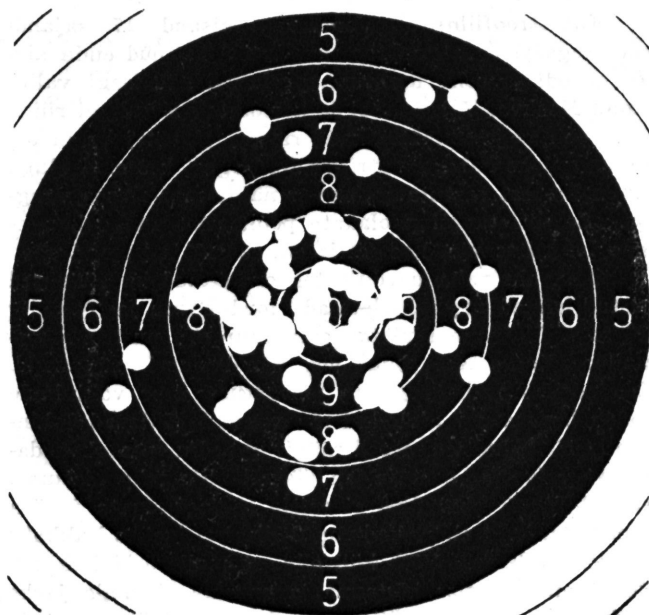
Ei olnud muud teha kui tuli ise ennast avitada ja arsenal hakkas ise valmistama korralikke täpsuslaskmise püstoleid. Pikaajaline töö õnnestus täiesti.

Nüüd on meil oma täpsuslaskmise püstol, milline oma võimetelt ei anna alla maailma parimaile.

Katselaskmistel andis ta suurepäraseid tulemusi. Joonisel nr. 1 on toodud tabamuspilt, mille saavutas major J. Lippus 31. jaanuaril k. a. kaitseministeeriumi keldri tiirus. Lasti 20 m kauguselt vastavalt vähendatud märklaua põhta 60 lasku vabalt käelt. Olukord laskmiseks oli võrdlemisi ebasoodus.

Joon. 2
Arsenali täpsuspüstolid

Joon. 1
Arsenali täpsuspüstoli tabamuspilt

Tulemused Eesti Laskurliidu lugemisviisi järgi:

tabamusi	kümnesisilmalises ringis	10 tükki	—	150 silma
”	ühesisilmalises	24	”	216 ”
”	kaheksasilmalises	12	”	96 ”
”	seitsmesilmalises	6	”	42 ”
”	kuuesilmalises	3	”	18 ”
				Kokku 522 silma

Rahvusvahelise lugemisviisi järgi oleksid saavutused:

tabamusi	kümnesisilmalises ringis	19 tükki	—	190 silma
”	ühesisilmalises	23	”	207 ”
”	kaheksasilmalises	11	”	88 ”
”	seitsmesilmalises	4	”	28 ”
”	kuuesilmalises	3	”	18 ”
				Kokku 531 silma

Maailmarekord sel alal on 542 silma. Seega on meie püstoli saavutus päris lähedane maailmarekordile. Püstol töötab väikekalibriilise padruni all, mis laskmise teeb võrdlemisi odavaks.

Arsenali püstoli iseäralduseks võrreldes teist süsteemi vabapüstolitega on selle päästmine. Petlik „šneler“ on asendatud lühikese, kuid kiire päästmisega.

Püstoli parasid on tehtud mitmet tüüpi, et laskur leiaks oma käele sobiva pära. Pära puuosa võib laskur ise oma soovi järgi lõplikult viimistella.

Üldiselt tundub, et meie relvade kogu on rikastatud täiesti õnnestunud relvaga. Kalli, sagedasti ebakohase välismaa relva asemele võib julgesti astuda kindlasti hea kodumaa relv.

Laskesportdklubid, kus on püstoli laskesporti harrastajaid liikmeid, peaksid endile esmajärjekordseks ülesandeks tegema vähemalt ühe niisuguse püstoli muretsemise. Üht püstolit võib kasutada mitu laskurit, tema eluiga on pikk.

Püstoli hinnaks on umbes 100 krooni.

A. P.

SÕNAD

JA TEGELIKKUS

Enamlaste uusimaist propagandaviisidest

Kommunistliku internatsionaali täitva komitee „Ikki“ viimane täiskogu Moskvast otsustas maailma majanduskriisi puhul kommunistlikku kihutustööd kõikjal välispool Venemaad kõvendada. Juba on meiegi põrandaalustes ja põranda pealgi märgata selle otsuse täitmist.

Meil ei osata sagedasti tähelegi panna, missuguseid keerukaid ja kavalaid teid kasutab kommunistlik kihutustöö. Et sellest aimu saada, vaatleme kommunistide kihutustegevust Saksamaal, kus see seni avalikult on korraldatud.

Võrratu osavusega haarab enamliku partei „agit-prop“, agitatsiooni- ja propagandaosakond, Saksamaal alati kinni sealt, kus leidub väärnähtusi. Ei saa eitada, et väärnähtusi leidub kõikjal; aga „agitprop“ teeb neist sõna tõsisel mõttes „karjuvad väärnähtused“.

Enamlikud „koolilehed“ paljastavad väärnähtusi koolis, töölislehed — tööstusettevõteteis, kasarmulehed — sõjaväe elamuis, erikaastöölised valgustavad väärnähtusi linna haiglais, kohtuprotsessid kõnelevad kohtu korruptsioonist, kroonu kasvatusmajade kasvandikud kaebavad hoolekande puudustest... Aga mis sihiga? Nende väärnähtuste kõrvaldamiseks? Mitte vähimatki, vaid võitluseks olemasoleva korra vastu.

Kõik üksikud väärnähtused olevat ju vaid üheainsa suure väärnähtuse — kapitalismi — variatsioonid. Mitmesugused väärnähtused kõlbavad ainult demonstreerimiseks, kuid kõrvaldada neid ei tohi. Sest väärnähtuste kõrvaldamine tähendaks Marxi õpetuse mõttetuse seni viimist, see tähendaks, et olukorra paranemine on ka maksva korra juures võimalik. Väikesed parandused on ainult suured pahed, pool sammu edasi tähendab tervet sammu tagasi, mõni protsent palgakõrgendust ei aita midagi üldise väljakurnamise vastu — hävitama peab kogu süsteemi. Ainuke pääsetee on kommunism, ta toob kõigile kõike, ilma temata pole kellelgi midagi.

Olgu tähendatud, et just siin peitub üks enamliku kihutustöö nõrkadest kohtadest, sest suured hulgad eelistavad ikka varblast käes tuville katusel.

Seepärast ongi saksa sotsiaaldemokraatidel harilikult suurem menu tööliishulkades kui kommunistidel, kuna esimesed võitlevad käegakatsutavate paremuste eest, nagu palgakõrgendus, haiguskindlustus jne.

Tulevikulubadusi jagavad kommunistid helde käega paremale ja pahemale poole. Ja kommunismi poolda-

jaid leidub Saksamaal kõigis rahvakihtides. Talupoegadele lubavad kommunistid põllumajandussaaduste hindade tõstmist, linnaelanikele — elukalliduse langust; naine järgib hüüdsõnale „ei iial enam sõda“, mees võtab tuld vabastamissõja kujutlusest lääne kapitalismi vastu, lapsed lasevad endid „valgustada“ mängudega.

Saksamaa kommunistlik partei pole „proletaarne“ partei, vaid ta on vastuvõtlike olluste bolševiseerimine kõigist rahvakihtidest. Ta on kirjude nõudmistega inimeste kogu, kel pretensioone on väga mitmesuguste hüvedele: abordivabadus, igavene rahu, kõrged palgad jne. Kuid ühes punktis ühinevad nad kõik: sihi saavutamist tuleb teostada klassivõitlusega. Nii et kõiki neid inimesi ei seo ühised huvid, vaid ühised võitluse abinõud.

Kommunismile on väga iseloomustav „agitpropi“ korraldus saksa noorte seas. Kommunistliku noorsoo organisatsioonides antakse õppust kommunistliku võitluse tehnikas.

Kõige rohkem soodustab kommunismi levimist proletarises noorsoos suur tööpuudus noorte seas ja täieline väljavaadete puudus tuleviku kohta. Organiseeritud kommunistliku noorsoo töö toimub samasuguse kava järgi kui täiskasvanute oma: koolitamine, rakukeste loomine, ühisrinne, vastutöötamine ja õnnestamine sotsialistlikes naaberühinguis, propaganda.

Suuremais keskkohdades on ellu kutsutud „Marxistlikud töölikoolid“, lühendatult „Masch“. Oma viiendal õppeaastal 1930./31. a. oli Berliini „Masch'il“ 9 kooliruumi, 1931./32. a. aga juba 23. Peakoolil on raamatukogu 5000 köitega, õppeained koolis on 30 ümber, muuseum — marksism — leninism — imperialism — majanduspoliitika — maailmavaated — kultuur — kasvatus — loodusteadus — sport — organiseerimisõpetus. — Nõukogude Venemaa — arvepidamine ja stenograafia. Õppemaks 30 pfg. õhtust, töötult 20 pfg. Umbes saja õppejõu seas leidub sarnaseid tuntud nimesid nagu professor Einstein, adv. Frei, professor Walter Gropius j. t.

Masch'i ülesandeks on kasvatada teadlikke klassivõitlejaid, juhte. Masch'i motto'ks on Karl Marxi ütetus: „Teooria saab materiaalseks vägivallaks, kui ta haarab rahvahulki.“

Suurt kommunistlikku propagandat tehakse ka laste seas ja nimelt — mängude kaudu. On müügil näiteks pildikvartett, mida mängitakse samade reeglite järgi kui „Musta Peetritki“, kuid pildid kujutavad

„proletariaadi juhte“, „asumaade rahvaste tõusu“, „töölissporti“, „Nõukogude Vene sotsialistlikku ülesehitamist“, „punaseid pioneere“, „kommunistide kaitseorganisatsioone“.

Laps õpib mängides kominterni põhialuseid. Veel on trükkis ilmunud kõiksugu kommunistlikke täringmänge, nagu näit. „Reis Nõukogude Venesse“. Mängijail tuleb teatud numbritel ületada takistused, nagu vangikoda, politseijaoskond, surnupea. Loomulikult kannab laps üle antipaatia mängutakistuste vastu takistuste vastu elus. See „iseendast mõistetav“ ongi suuremaks märgiks. Lapsele kasvab lihase ja luuse arusaamine politseinikust kui rahvavaenlasest ja vanglast mitte kui karistus-, vaid kui vägivaldaasutusest. Ning mängu ja elu lõppsihiks on mängulaua keskkohas asuv ja vaenlasist piiratud nõukogude täht.

Harrastatakse ka kommunistlikke mängu ja tantse vabas õhus, kus figureerivad klassivaenlased ja klassijuhid; levitatakse noorte ja laste seas revolutsioonilisi laule peamiselt vene keeles ja vene viisidega.

Kool on võetud kõige kibedamate arvustuste alla ja koolivanemate 1931. a. esindajate kongressil nõuti koolide seadmist „proletaarse kontrolli alla“.

Usuta mõnesse paleusse ei saa rahvamassid elada, olgu see paleus kui alateadlik ja udune tahes, XIX ja XX sajandid on annud massile ühe ebapaleuse

maise elu õnnest ja ühesarnasusest, arvestamata selle ebapaleuse utopistlikku, looduse- ja ajaloovastast iseloomu. Sotsialismi juhid on võtnud enda peale maailma hulkade saatuse suhtes teostamatuid kohustusi, lastes liikvele maise paradiisi lunastamatu vekslid.

Mis parandusi on loonud vene rahvale Nõukogude enamlus? Sõja, majanduskriisi ja Versailles' rahupeingu tagajärjel Saksamaal tekkinud viletsuses ei pane saksa laiemad hulgad nii palju tähele enamluse reaalseid tulemusi kui kommunistliku propaganda unistusi; ei maksa end petta: kommunistlikud lubadused vastavad igivanale inimkonna unistusele „tuhandeaasta-sest riigist“ — kuritegudeta, higivaevata, haiguseta, sundimiseta. Kui saksa rahvas teaks, kuidas see „tuhandeaastane riik“ Nõukogude Venes tegelikult välja näeb ja mida ta tähendab, siis sünniks enamlikus liikumises Saksamaal otsekohe radikaalne pööre.

On liigne lisada, et Nõukogude Venemaa olusid kujutab kommunistlik kihutus aina roosilises värves. Hiljuti oli kominterni ajakiri „Kommun. Internatsionaal“ sunnitud välismaa enamlasile koguni ette heitma, nad loovad Nõukogude Venemaast nii roosilise kujutluse, et kui välismaa enamlasest tööline tuleb Venemaale, siis muutub ta raskest pettumusest kõige vihasemaks „kontrrevolutsionäärriks“. Konks seisab aga selles, et „agitpropi“ mass kunagi ei pääse Venemaale, mistõttu ta illusioonid ei kao nii kergesti.

L.

JOOGE AINULT

KOHVI

MÜÜGIL KÕIGIS ÜHISKAUPLUSTES.

ETK

KOHV

MAITSEB

KÕIGILE

Koolinoorsoo tegevus Eesti riigi loomisel ja koolipoiste osavõtt vabadussõjast on küll niivõrd tähtis, et seda jäädvustada ja seada eeskujuks tulevatele noortele. Olevail andmeil ei ole selle tegevuse lähemale ja sisulisele valgustamisele tähelepanu pöörnud ei sotsiaalharidusministeerium, ei riigikaitse organisatsioonid ega vabadussõja jäädvustamisega tegelevad asutused ja organisatsioonid.

Vabadussõtta minevail noortel oli vähe aimu 1905. aasta sündmustest ja niisama vähe teavad vabadussõjast ja äravõidetud raskustest kaasajal kasvavad noored. Igapäev kuuleme kõikjal hädaldamist, rahulolematust, nurinat ja näeme andumist pessimismile. Sellises õhkkonnas kasvavate noorte hinged ei jää ümbrusest mõjutamata — vaadelge vaid noori ja nende huvialasid. Ja õigusega tuleb küsida: kus on jäänud see vaim ja jõud, mis viisteistkümmend aastat tagasi üliiraskel ajal viis vaimustusega noori võitlusse isamaa ja tema parema tuleviku eest enese hävimise ohust hoolimata? Vabadussõjaaegne koolinoorsoo liikumine oli rajatud tugevale rahvuslikule alusele, sellest võiksid kaasaja noored, eriti noorkotkad ja noorte kasvatajad, omandada rikkalikult õpiseid ja optimismi, millele rajada oma tegevus.

Tänapäev peame aga nägema rahvuslust ja iseriiklust eitavat ja mõnitavat aktiivset kihutust koolis ja noorsoos. Mis on selle tagajärg, peaks olema selge kõigile, sest noored on tundelised ja vastuvõtlikud kõigele sellele, mis pakub elamusi, on salapärane, kas või isegi vastuolus maksva riigikorraga, mida näitas 1. detsember 1924. a.

Võitluspäevil võime isamaata noortelt vaevalt loota sarnast vaimustust ja hoogu, mis viis meid, koolipoisse, lahingusse aastal 1918...

*

Isiklikke mälestusi tõetruult objektiivselt kirjeldada nüüd, millal sündmusist on möödunud palju aastaid, on õige raske. On ununud üksikud tähtpäevad, peagu kõik kirjalikud asitõendused on kadunud, on ajajärke, mille kohta ei leidu ühtki kirjalikku dokumenti, asjaoludel, et vastavalt olukorrale ei olnud soovitatav kavatsuse või tegevuse kohta jätta järele kirjalikke jälgi. Alljärgnevas lühikeses kokkuvõttes püüan võimalikult erapooletult anda üldpildi tegevusist, mil-

les olin isiklikult kaastegev ja mis soodustavalt või halvavalt mõjutasid kooliõpilaste organiseerimist ja tegevust vabariigi loomise algpäevil. Palun vabandust isikult, keda kirjutuses nimetan nende teadmata. Teen seda heas usus, et see sündmustiku kirjeldamisele on kasulik.

Koolinoorsoo liikumine ja rahvusküsimus Vene revolutsioonis 1917. a.

Kooliõpilaste koondamisele vabadussõja ajal ei jätanud mõju avaldamata koolinoorsoo rahvuslik liikumine Vene revolutsioonis. Tolleaegsed organisatsioonid ja tegelased on etendanud põhjanevat ja kaalukat osa ka koolinoorsoo organiseerimisel Saksa okupatsiooni ajal ja kooliõpilastest pörandaaluse kaitseliidu loomisel.

Tallinna keskkooliõpilaste keskkomitee tegevusest.

Laija ulatusega koolinoorsoo organiseerimise alguseks võib lugeda I-st Tallinna keskkooliõpilaste kongressi, mis peeti septembris 1917. a. Tallinna Aleksandri gümnaasiumi ruumes (praegu asub neis ruumes I linna tütarlaste gümnaasium). Mälestuse järgi oli kongressi kokkukutsujaks Tallinna Aleksandri gümnaasiumi õpilaste n.-n. initsiatiivgrupp hra Kirotar'iga eesotsas (nüüd välisministeeriumi teenistuses). Vastavalt õpilaste arvule saatsid kongressile saadikuid kõigi keskkoolide nelja viimase klassi õpilased.

Kongressile oli kogunenud gümnaasiumi aula täis esindajaid. Kongressil esines tervitustega kõigi koolide esindajaid. Asjaajamine toimus vene keeles. Eesti keeles esitasid tervitusi poeglaste kommertskooli esindaja Hans Riberg ja Tallinna Peetri realkooli esindaja Richard Janno („Metsmehe“ autor).

Viimane puudutas kõnes eriti teravasti Balti sakslasi nimetades neid „hanejalgadeks“. Sellele järgnes suur müra ja baltlased, peamiselt Peetri realkooli esindajad, protestiks lahkusid vilistamise saatel kongressilt.

I kongressil valiti ajutine presiidium, kes pidi kokku kutsuma II kongressi Nikolai gümnaasiumi ruumes.

II kongress leidis aset ja valitigi Tallinna Keskkooliõpilaste Keskkomitee, kelle ülesandeks oli kõigi küsimuste arutamine, mis puutusid kooliõpilasesse.

Isiklikult võtsin osa kongressidest ja kuulusin kõigisse ka hiljem moodustatud keskkomiteedesse.

Riia vallutamisel sakslasilt evakueeriti Nikolai ja Aleksandri gümnaasiumid Venemaale; sellega ühenduses lagunes keskkomitee. Hiljem moodustati kohale jäänud keskkomitee liikmete algatusel keskkomitee uues koosseisus, kus juba enamuses olid eestlased. Seetõttu otsustas keskkomitee minu ettepanekul ühel koosolekul, mis peeti Nikolai gümnaasiumi ruumes, võtta asjaaja-

miskeeleks Eesti keele. Ettepanek, mida polnud päeva- korras ette nähtud, tuli nii ootamatult, et peale vene- laste ettepaneku vastu hääletas ka osa eestlasi, osa eestlasist jäi erapooletuks põhjusil, et see algatus oli otse vastu maksvale riigikeelele, s. o. vene keelele, sest võimul olid enamlased; pealegi kuulusid keskkomitee koosseisu sarnased enamlased nagu Anvelt parem käsi Prunn (olevat surunud möni aasta tagasi Venemaal) ja Tummeltau (praegu sõjaringkonna ülem punaväes). Sellest peale läheneb keskkomitee tegevus rahvuslikule alusele. Kui 1. mail 1917. a. Tallinnas leidis aset Eesti rahvuslippude lõhkrebimine vene enamlike madruste poolt, esmesid eesti seltskondlikud organisatsioonid selle vastu protestidega ajalehis. Protestiga esinemiseks tehti ettepanek ka keskkomiteele. Vaatamata enam- laste ähvardustele ja keelule protesti avaldamiseks, siiski enamuse nõudel, otsustas keskkomitee avaldada protesti, milline ilmus kohalikes ajalehis (vist „Tallinna Teataja“ sügisese numbris).

Töölismajade asutamise ajal tehti enamlaste poolt keskkomiteele ettepanek kooliõpilasmaja loomiseks, kus pidi aset leidma suur koosoleku- ja pidusaal kõrvalruu- midega kooliõpilaste organisatsioonidele; oli vajaline ainult vastavad ruumid leida ja maja pidi antama kesk- komiteele üle otsekohe.

Keskkomiteest moodustatud komisjon käis vaata- mas „Linden'i“ maja Narva maanteel, kuid leidis selle olevat liig suure. Lõppeks peatuti Gutkini maja juures (praegu asub seal kino „Helios“), mille kohta anti kir- jalik nõudmine Tallinna linnavalitsusele maja ülevõtmi- seks. Vastav dokument peaks leiduma Tallinna linna- valitsuse kirjagokus. Maja jäi üle võtmata, sest linna ilmusid selleks ajaks saksa okupatsiooniväed.

Saksa vägede linna ilmudes likvideeriti keskkomi- tee tegevus ja Tallinnas Laial tänaval puukuuris anti arhiiv keskkomitee liikmete Hans Riiberigi, Jõgi j. t. juuresolekul Jaan Perti kätte, et tema selle viiks ja peidaks maale. Sellega oli lõpp vene revolutsiooni aegsel Tallinna keskkooliõpilaste keskkomiteel. Hiljem moodustatud põrandaalune keskkomitee ei olnud sellega seoses, vaid oli uus algatus uute sihtidega.

Tallinna keskkooliõpilaste keskkomiteel oli vaid see tähtsus, et sealt omandati esimesi õpiseid kooliõpilaste organiseerimiseks, seal õpiti tundma aktiivseid tegelasi koolides, mis edaspidi soodustas tegevust õpilaste orga- niseerimisel saksa okupatsiooni ajal. Keskkomitee eest- võttel taotles enamus Tallinna koolinoori vene võimu all Eesti rahvuslikke sihte.

Eesti iseseisvaks kuulutamine.

Vene enamlased olid järjesti tugevamalt võimu endi kätte haaranud üle meie kodumaa. Kõikjal valitses nõukogude surve ja tribunaal oma koledustega. Rah- vuslust mõnitati ja usku rüvetati. Oleviste kirikust oli tehtud rahvamaja täis punaseid kangaid. Komiteed tek- kisid koolideski — klassikomiteed ja koolikomiteed. Rahvas liiguvad saksa sõjavägede lähenemise jutud. Enamlaste sõjaväkke, punakaarti, kutsutakse ka kooli- poisse — kuid sinna astujaid leidub mõnesid üksikuid. Kõikjal oodatakse mingit pääsmist, pööret, enamlaste võimu langemist.

*

Vist oli 23. veebruar 1918. a., kui vene enamla- siit-madrustelt algas ülelinnaline sõjaväe ladude lõhku- mine ja rüüstamine. Koorem koorma järele veeres sadamasse toiduaineid ja igasugust kraami. Rüüstaja- tega ühines ka julgem osa linna elanikke, igaüks viis endale koju kõike seda, mida iganes vähegi väärtusliku leidis olevat. Tulles umbes keskpäeval koos kahe kaas- lasega sadamast seal hargnevat sündmuskäiku vaata- mast kuuleme südalinna jõudes, et 1. Eesti polgu mehed olevat enamlaste sõjalise võimu keskuse, riigipanga- maja hoone (nüüdne Eesti Panga hoone — Vabadus-

puiesteel), vallutanud ja enamlaste võim olevat lange- nud. Ruttame kohe Toompeale, kus juba eemalt sil- mame lossi värava juures gümnaasisti. Lossis Valges saalis askeldab jõuk inimesi, sinna koguneb järjesti juure koolipoisse. Kustki kõrvalruumest kantakse saali kaste püssidega. Varustame ka endid jaapani püssi- dega ja paarikümne padruniga. Polnud seal ühtki juhti, polnud seal näha ka ühtki praegust riigitegelast. Keegi teatab, et äsja vallutatud riigipanga hoone kaitseks vajatakse abi. Kohe on valmis minejaid umbes 30 meest, neist enamus — koolipoisid. Peagi liigume trobi- konnas, meie esimene relvastatud salk, Toompealt alla. On veidike jube tunne, natuke hirmu ka, kuna iga hetk võib oodata tulevahetust linnas autodel sõitvate mad- ruste salkadega. Vahejuhtumisteta jõuame riigipanga- majja. Sinna on rahvast rohkem kokku tulnud, järjesti antakse välja püsse ja nende kandmiseks lube. On käi- mas hoogne omakaitse organiseerimine. Ühel kooli- poisil näen käes ilusat lühikest püssi, kohe on mul huvi pika ja vana jaapani püssi vastu kadunud. Tema juha- tamisel siirdun krediitkassa (praegune Maapank) hoovi, kus laudkuuris vahetan oma püssi ilusa püssi vastu ümber. Seal on ees veel teisi vahetajaid ja püsse ning padroneid küllaldaselt, võta kas või mitu püssi, järele- valvet pole ja takistusi ei tee keegi. Hoovi on saabun- nud ka Anton Õnapuu salga realistidega. Ilus püss osutub vintšesteriks — häda on aga selle laadimisega. Peagi leidub Eesti polgu mees, kes paari võttega selle kätte õpetab. Samal hetkel kostab hüüd: „Madrused tulevad!“ Seepeale tekib hoovis kiire sagimine. Paar Eesti polgu meest surevad raudvärava, jäädes ise selle juure valvele. Mõne hetkega on hoov tühjenenud — kõik on joosnud majja, osa on asunud avatud akende juure laskevalmis. Mina aga olin asunud keset hoovi tühja pakk-kasti taha lamama, üks padrun püssil rauas, sest rohkem ei osanud veel neid püssi panna. Vist ar- vasin, et tühi pakk-kast pakub küllaldaselt kuulikindla kaitse. Ise aga mõtlesin: kui aga laskmiseks läheb, ega siis nalja ka ei tee. Varsti selgus, et häirimine oli ol- nud põhjusetu. Poole ööni tuli mul koos teiste kooli- poistega sellest rajoonist jääda Lembitu tänava nurgale staabi kaitseks. Eesti polgu meestele aga pakkus lõbu ööpimeduses sõiduautoga linnas ringi ajada ja kuulipil- dujast õhku täristada. Valvekorra vabanedes peale keskööd koju jõudes leidsin eest lukustatud hoovi- värava, mida kella helistamisest ja pörutamistest hooli- mata keegi ei tulnud avama. Lasksin siis ilusast püs- sist esimesed paugud õhku; seepeale avati värav kohe, kuid majarahvas oli ahjude taha kuulide eest varju läinud.

*

Järgmisel päeval, 24. veebruaril, isoleeriti sadam linnast omakaitse patrullidega ja vahipostidega. Meie, kümnekond koolipoissi, võtsime endi alla linna külmu- tushoone Uus Hollandi tänaval (praegune „Estonia“).

TALLINNA KÖMMERTSKOOLI INITSIAATIIVGRUPP

See just kõige lõbusam paik polnud, kuna asus sadamale päris lähedal, aga sadamas asusid veel vene sõjalaevastik ja enamlased-madrused. Eelmisel ööl olid madrused külmutushoonesse sisse murdnud ja selleks suure osa lukkudest purustanud. Masinamajast olid ära viinud laia masinarihma, sellest pidavat saama häid saapataldu, nagu keegi seletas. Öösi kõndisid kanali kaldal kaks koolipoissi, õlal jaapani püssid otsa-asetatud täakidega selleks, et need helgiksid elektritule valgel ja juba kaugelt näitaksid sõjariistus kaitse olemasolu. Madrused meid ei tülitanud; poistele ei meeldinud sarnane tegevuseta olek, aga ära ei läinud ka keegi. Kui aga ka pärast ööd ei tulnud vahetust, läks tuju kõigil kehvaks. Õnnelik juhus aitas välja tekkinud olukorrast. Raudtee ülesõidukohal valvel olev koolipoiss pidas kinni salga omakaitse mehi, kes olid määratud sadamasse, kuid täpset ülesannet ei teadnud. Tegime neile selgeks, et neid on saadetud meid asendama. Mehed uskusid seda, nii andsime külmutushoone ja pritsikuuri võtme neile üle ja läksime staapi. Staapi jõudes — 25. veebruari hommikul — sattusime kohe omakaitse salka, umbes paarkümmend meest, kel oli ülesandeks toimetada läbiotsimisi Kadrioru rajooni majades. Seekord ohvitseri juhatusel, laetud püssidega, alustasime ahelikus liikumist „Russalka“ juurest Lasnamäe poolt Pirita pool Narva maanteed. Venelasilt mahajäetud elamud osutusid tühjaks. Lasnamäe all leidsime kivivarest lennuväe pommeide laos ja umbes miljon. püssipadrunit. Venelasist meeskond oli ära joosnud, laskemoona asukohta näitasid meile kätte laos tööl olnud ja nüüd paigale jäänud austerlased-sõjavangid. Uulitsal kinnipeetud hobustega korraldati püssipadrunit vedu krediitkassa keldrisse. Iga padrunkoorma kaitseks läks kaasa üks omakaitse meestest.

Jõudes staapi viimsena leidsin kõikjal närvilise meeleolu eest — sakslasi oli iga hetk oodata linna tulevat. Varsti joostigi rüsinall pangamaja trellidega akende juure — esimesed teraskiivreis sakslased jalgratastel olid saabunud. Läksin koos sakslastega sadamasse, kus löödi viimne lahing sadamast lahkuvate vene laevadega. Saksa lennuk tiirles õhus, teda tulistasid reidil seisvad ristlejad tagajärjetult. Relvadega läks omakaitse laiali, kuid hiljem tuli ka relvad ära anda. Öhtuks ilmusid tänavanurkadele plakaadid „käsen ja keelan“. Öhtuvidevikus jälgis tihe rahvamurd Patkuli trepilt lahkuvate venelaste poolt kindlustuste õhkulaskmise plahvatusi Naissaarel ja isegi palja silmaga jälgitavat hiigla tulekahju. Saksa okupatsiooni aeg oli alanud.

*

Iseseisvuse väljakuulutamisel täitsid omakaitstes olevad koolipoissid üldisi ülesandeid. Osa neist aitas kaasa iseseisvusmanifesti trükkimisel ja levitamisel. Koondatud üksusena tegutsesid ainult Peetri realkooli õpilased Anton Ounapuu juhatusel. Tegutsemine omakaitstes omab sellise tähtsuse, et kooliõpilased esmakordselt võtsid relvastatult osa sõjalisest organisatsioonist. Paljud hoidsid esimest korda käes püssi. See kõik soodustas kooliõpilaste organiseerimist saksa okupatsiooni ajal.

Saksa okupatsioon.

Üldine olukord Tallinna kooles.

Saksa okupatsiooni tulekul katkes õppetegevus koolis. Õpilased olid läinud laiali, õpilaste organisatsioonid lõpetasid tegevuse. Õpilaste juhtivail tegelasil oli ka-

vatsus sakslasilt lubatud organisatsioones tegevust alustada järgneval õppeaastal sügisel.

Algaval õppeaastal sügisel korraldati keskkoolid ümber Preisi süsteemile; sellele vastavalt muudeti keskkoolide nimetused. Linna omavalitsuse poolt ülalpeetavast koolidest nimetati poeglaste gümnaasium — Gustav Adolfi gümnaasiumiks, linna tütarlaste gümnaasium — ülemlütseumiks, poeglaste kommerskool — Tallinna 2-seks realkooliks jne. Koos sellega tagandati paljud endised õppejõud ja neid asendati baltlastega ja sakslastega. Koolides algas õige teravalt kujul saksa rahvuslik surve ja saksastamine. Saksa keel seati esikohale — eesti keel õppekeelena kaotas eluõiguse. Sakslaste surve kutsus kõigis koolis eestlasist õpilasis esile protestivaimu, mis soodustas kooliõpilaste organi-seerimist rahvuslike sihtide taotlemisel.

Sündmused Tallinna 2-es realkoolis.

Sündmuste keskuseks sai Tallinna poeglaste kommerskool, mis sakslasilt nimetati ümber Oberrealschule¹ks, hiljem Tallinna 2-seks realkooliks. Tallinna poeglaste kommerskool, asutatud 1915. a. ja allunud vene kaubandus-tööstusministeeriumile, kannatas seetõttu vähem venestamise survet. Koolijuhatajaks oli asutamisel Nikolai Kann ja hiljem kogenud ja edumeelne pedagoog Jüri Annusson (pärastine haridusminister). Enamus õpetajaist ja õpilasist oli eestlased, seetõttu võib seda kooli õigusega lugeda Tallinna omavalitsuse poolt ülalpeetavaks esimeseks eesti keskkooliks vene valitsuse ajal. Saksa okupatsioonivõimude poolt tagandati koolijuhataja Jüri Annusson ja tema asemele määrati baltlane Petzold. Samuti määrati õppejõududeks sakslasi, baltlasi ja saksameelseid venelasi. Püsima jäid vaid mõned eestlasist õpetajad.

Tolleaegse meeleolu ja kooli kohta kirjutab tol ajal oma päevikus viimse klassi (secunda) õpilane, hiljem vabadusristi I liigi III järgu ja II liigi III järgu kavalier, vabadussõjas saadud haavadesse 1923. a. surnud Evald Friedrichson¹):

„... Astud kooli, täiesti võõras ümbrus. Varju ei leia siit küll mitte, vaid pead targu talitama, et mitte sind mõne elaja nimega ei ristita, ega uulitsapoisi viisil haugutada ei saa. Igal pool näed oma järel „sabasid“ luuramas, et sel korral kui midagi juhtunud unustama, siis sulle pitsati peale vajutavad. Mõlemilt poolt näed rõhutuid ja närvilisi nägusid. Niihästi kooliõpetajad, kel see kõik raske näitab olema, kes aga valjude seaduste poolest midagi pajatada ei või, kooliõpilased, kes nagu võõrad olevused kooli müüride vahel kõnnivad. On olevusi, kel nagu häbi oleks omast tööst, kuid siiski truid tööriistad uuele valitsusele on ja iga uut käsku täide-takse täpisealt nagu politsei ametis.

Paar nädalat on juba läbi elatud. Pikk ja vaevane on see aeg olnud. Kuid ees ei tea veel, kui pikk see nädalate ahelik on. Mis liig see liig. Süda on ikka süda. Kõiki ei või ikkagi omaks võtta. Peab leidma kusagilt pääsmist, troosti. Peab omad lootused sügavale varjule peitma, kuid hoopis ära heita milgil kombel võimalik ei ole, kui mitte uuesti ei soovi orja viisil elama hakata, kui ei soovi, et isandate piits uue jõuga meie selga punastab. Kõik paindumine peab silmakirjalik olema, et isandaid vale arvamisele viia. Kuid seespoolt peab endiseks jääma! Kõik meie lootused peavad surematuks jääma!..“

Koolis eesti rahvusliku kihutustöö arendamiseks ja saksastamise vastu töötamiseks asutasime pörandaaluse juhtiva organi, n. n. „viie-nõukogu“²), ka „viie-ringi“, millesse kuulusid viimsest klassist Hans Riiberg, Evald Friedrichson, Evald Viikmann, Georg Noor ja Johannes Pals. Kihutustööd otsustati alustada viimses klassis. Kuna õpilaste hulgas oli baltlasi ja saksameelseid õpi-

lasi, siis avalikult klassis ei olnud võimalik esineda. Usaldusväärseist õpilasist organiseeriti pörandaalune grupp, kuhu kuulus viimsest klassist 17 õpilast³). Ühtlasi oli minu ja Hans Riiberg'i algatusel organiseeritud Tallinna koolide kooliõpilasist pörandaalune juhtiv organ, mida kirjeldan edaspidi. Otsustati kõigis Tallinna eesti keskkoolis koolijuhatajaile ühel ajal ühesisulised nõudmised ära anda eesti keele õppekeeleks võtmiseks. Nõudmised pidi ära antama 20. septembril 1918. a.⁴), neile vastust nõudes 3 päeva jooksul, s. o. 23. septembriks. Nõudmisi läks korda koolijuhatajale ära anda meil ja vist Gustav Adolfi gümnaasiumis. Teistes koolides ei saadud nõrga kihutustöö tõttu seda teha. Nõuti:

- 1) Õppekeeleks võtta eesti keel.
- 2) Eesti keele tundide arvu suurendada kuni 4 nädalas.
- 3) Tunnikavasse võtta 1 tund nädalas kodumaa tundmist ja ajalugu.

Poeglaste kommerskool asus Harju t. nr. 48 (selles majas on nüüd restoraan „Savoy“). Masinal paljundatud kirja tõin mina kooli kaasa. Viie-nõukogu olemasolu paljastamise ärahoidmiseks võeti tarvitusele ettevaatusabinõud kirja äraandmisel. Teisel korral saalis jalutades andsin kirja Richard Valteri kätte, kes selle pani tühja kausta vahele ja viis kolmandale korrale trepi kohal olevasse poolpimedasse ruumi, kuhu olid kogunenud pörandaaluse grupi liikmed. Hans Riiberg hakkas kirja sisu tutvustama ruumis olijale. Trepi kohale jäi valvele Evald Viikmann. Järsku ilmus ruumi uksele saksameelne venelane inspektor Hansen (praegune saksa realkooli inspektor ja Tallinna realgümnaasiumi õpetaja). Evald Viikmannil ei õnnestunud tema ilmumise ruumis olijaid hoiatada. Käsi laiali hoides, et keegi

³) Ev. Friedrichson'i päevaraamat I, lhk. 19.

⁴) Ev. Friedrichson'i päevaraamat I, lhk. 7.

¹) Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 1—6.

²) Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 12, 27.

ruumist välja ei pääseks, nõudis Hansen vene keeles Riibergilt kausta. Hanseni seljataha aga ilmus Evald Viikmann, kes inspektori käe alt läbi tõmbas Riibergi käest kausta vahelt servaga väljaulatuva nõudmiskirja ja tõi minu kätte alla saali. Inspektor otsis kausta läbi ja, mitte midagi leidnud, käsutas kõik alla saali, sest üldkorra järgi ei tohtinud üle kahe õpilase ka saalis jalutamisel koos olla. Inspektor kahtlustas juba varem õpilasi ja püüdis välja uurida koolis äreva meeleolu tekitajaid ja põhjusi. Võib olla ärritas teda ka see, et paar päeva varem saatsin talle ekspressiga „Kukeaabitsa“ pealkirjaga „Eesti keele äraõppimiseks“. „Kukeaabitsa“ saatmisest ma kellelegi ei rääkinud, vaid käesolevate ridade kirjutamisel saab see avalikkusele esmakordselt teatavaks.

Suurel vaheajal viis Evald Viikmann nõudmised direktor Petzoldi kätte. Viikmann sai selle ülesande seetõttu, et ta, ise tuline rahvuslane, kuulus baltlaste perekonda, ja tema vastu ei võinud tekkida erilist kahtlust. Direktor Petzold ei osanud puuduliku eesti keele oskuse tõttu alul kohe kirjale reageerida ja läks kohe Schulamti (linna koolivalitsus) nõu küsima.

21. septembril koguti suurel vaheajal kolme viimse klassi õpilased saali; sinna ilmus koolinõunik Kentmann ja luges ette Schulamti kirja, milles õpilaste tegu loeti mitte ainult häbematuks, vaid karistusvääriliseks ja korduval juhtumil ähvardati koolist väljaheitmisega ja sõjaväevõimude kätte andmisega. Sellele järgnes tagumistest ridadest vilistamine. Kolmandale korrale klassidesse minnes laulsid õpilased isamaalaulu, mida jätkati klassides. Laulu vaigistama tuli inspektor Hansen, kelle poolt eemaldati ja hiljem visati välja secunda õpilane Akkov. Sel ajal kestis laul kõrvalklassis, tertias. Hanseni sinna minnes laul küll vaikus, kuid õpilane Arnold Elken küsis talt: „Härra Hansen, mitu küünart kotikangast läheb teile tarvis?“ Seepeale eemaldati ja visati välja Elken. Elkeni välja minnes tõusis üles õpilane Tomberg (hiljem esimene haavatu l.-r. soomusrong nr. 1-1) ja lahkus demonstratiivselt. Kõik kolm õpilast heideti koolist välja. Õpilaste meeleolu oli ärev. Selle kohta ja edaspidiseist sündmusist kirjutab 21. sept. Ev. Friedrichson päevikus⁵⁾: „... Olukord on nii segane, ei tea mis tuleks ette võtta. Poisid on enamasti kõik ühes nõus. Nad on nõus kas ühe korraga koolist välja astuma...“

Seisukorra arutamiseks kutsusime kokku grupi koosoleku. Üldse põrandaaluse grupi koosolekuid peeti minu korteris Paldiski mnt. 37. vist kolmel korral, kuhu tuld ja kust mindi ära üksikult ja Kaarli puisteed. Lähemaist sammudest kirjutab Ev. Friedrichson⁶⁾:

„... Grupe arvas otsuseks äärmist abinõud tarvitada, streiki. Kui seks ajaks nõudmisi ei täideta... streigist meil muidugi teada midagi loota pole ja selle tagajärjed vist veel kohutavamad on kui praegused, aga ta näitab meie vaenlastele, et meie nendega ka leppinud ei ole...“

Edaspidisest tegevusest kirjutab Ev. Friedrichson 2. oktoobril⁷⁾:

„... Paari päeva pärast (Pärast nõudmiste esitamist. J. P.) kujunes õpilastel teine meeleolu; nimelt mida sellega tuleb arvata et nii suurt asja nagu streiki läbi viia kooliõpilastel veel teatud küpsust ei ole. Ka töötasid tuntavalt elemendid, kes oma erapooletud ehk hoopis vastu seisukohta laiali laotasid. Lõppude lõpuks ei tulnud enam streigist mingit välja. Hoobi andis ka selleks keskorganisatsioonis Gustav Adolphi gümnaasium kus paremad õpilaste jõud vabatahtlikult välja astusid. Üleüldse ei jõutud koolides nii kaugele, et iseseisvalt õpilaste streiki läbi viia. Kavatseti tulevikus teisi surve abinõusid koolivalitsuse vastu tarvitusele võtta. Näit. Italia streiki jne. Läksid mõned päevad mööda, vai-

⁵⁾ Ev. Friedrichson'i päevar. I, lhk. 10.

⁶⁾ Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 11.

⁷⁾ Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 11—13.

Evald Friedrichson †

mustus väljaastumiste vastu läks leigemaks. Viimastest grupe koosolekust võtsid osa ainult mõningased. Ühes sellega tõusis ka siiski rahulolematuse kooliõpetajate vastu. Igapäevased riid läksid juba liiale. Eneste vahel otsusele tulles arvas viie nõukogu koolist lahkuda. Mis ka läbi viidi et kihutustööd mitte soiku jätta. Hakata klassi tühjendamise mõttes sammusi astuma. Kuulati kohad kuhu võiks kohe õpilased astuda ilma aja viitmata (Õhtu-keskkooli direktor oli nõus kõiki vastu võtma. J. P.). Teatud töö on juba tehtud tagajärgi võib täna homme oodata. Ise viieliikmeline arvas väljaspool kooli töötama hakata...“

Paar päeva on juba siin ja seal õpejõudusi ja ruumisi kuulatud. Siinamaani küll tagajärjeta.

Lootus tuleviku peale kasvab iga päevaga. Praegune võim paistab ainult ajutisena, kes oma röövtööd võimalikult kahjulise tagajärgedega jätkab. Loodame juba iga päev igatsusega pööret...“

Nii siis viie nõukogu oli koolist väljas. Vaba aega oli nüüd rohkesti. Kooli alal peategevuseks oli koolis tekitatud liikumise säilitamine ja endi edasiõppimise korraldamine. Õpetajaiks, kes õhtutel pimedal tulekul olid nõus tunde andma, leidsime sotsiaaldemokraate: insener Teimann'i (praegu kaitseministeeriumi arsenalis), Paul Abramson'i ja preili Brutus'e. Paul Abramson'i kohta, kes hiljem kommunistide poole üle läks, pean siinkohal märkima, et ta oli südikaimaid eestluse eestvõitlejaid saksa okupatsiooni ajal. Temalt kui üliõpilasel, põrandaaluse vene revolutsiooni tegelaselt tsaari ajal, saime palju õpiseid põrandaaluseks tegevuseks, mis soodustas meie tegevust põrandaaluse kaitseliidu organiseerimisel. Edasiõppimist takistas sünda ruumi puudumine, kus oleks olnud võimalik pidada ka grupi ja põrandaaluse kaitseliidu koosolekuid. Otsisime ruume kogu linnas, eriti oli soov saada ulualust hoones, kus oli rahvarikas liikumine, et oleks jäänud tähele panemata kogunemine koosolekule. Krediitpanga majas Jaani tänaval leiduv vaba tuba oli liig väike. „Estoonia“ teatrimajas leidsime sobivad ruumid, mis olid Eesti Põllumeeste Keskseltsi kasutada, kuid need härrad patrioodid, kuuldes otstarbest, milleks kavatsesime ruume kasutada, keeldusid kategooriliselt meile ulualust andmast. Kaks nädalat asjatult ruume otsinud, läks mul korda oma korterisse saada elektrivalgustust, ja nii sai ühest toast klassituba plekktahvliga seinale ja algasid õhtused õppetunnid. Koolijäänud õpilaste ergutamiseks kasutasime igasuguseid eetulevaid sündmusi. Oktoobri alul maeti surnud koolivenda Saareviitsa. Linna-politseielemena nõusolekul lubati teda matta kooli orkestriga ja kreppi looritud kommertskooli lipuga. Harili-

kult oli keeldud orkestril mängida isamaalisi laule, isegi „Porilaste marsi“. Kommertsikooli roheline lipp oli valmistatud revolutsiooni ajal, seetõttu lipule ühele küljele ülemisse nurka oli paigutatud sini-must-valge ja teisele küljele punane värv. Kuna matuserongis liikus lipp kinniselt, siis kooli juhatusele midagi erilist sellest ei kardetud. Matuserongi jõudes vanale Kaarli surnuaiale lipp jäeti ühes orkestriga värava taha. Kooliõpetajad läksid haua juure. Seda kasutasime meie, viienõukogu. Võtsime lipu lahti. Koos orkestriga, mille järele liikus suur osa põrandaalusest grupist ja teisi õpilasi rongkäigus „Porilaste marsi“ helide saatel, viisime lipu Vabadusplatsilt läbi Harju tänavale koolimaja. Tänaval jälgis palju inimesi okupatsiooniala seni nägematut rongkäiku. Järgmisel päeval koolis otsiti algatajaid süüdlasi tagajärjetult, kuid lipp paigutati õpetajate toast direktori kabinetile luku taha. Mõni päev hiljem otsustasime teha põrandaaluse grupi ülevõtte koos lipuga. Selleks varustati lipp ja toodi Viru tänavale foto „Stella“ juure, kus pildistamine leidis aset ja lipp viidi tagasi kooli juhatusele märkamata. Lähenes õpperaha maksmise tähtaeg. Otsustasime teha kihutustööd õpperaha maksmata jätmiseks, milleks tuli näha tublisti vaeva. Sellest kirjutab Ev. Friedrichson 16. oktoobril⁸⁾: „... õpilastele teeb kooliraha küsimus muret. Koolivalitsus nõuab, et kooliraha 19. oktoobriks makstud oleks. Kahju on maksta ja maksmata ei riskeeri ka jätta, sest meie mehed kardavad tagajärgi. Meie meestel on julgust liig vähe. Neid peab kunstlikult üles kruvima, siis vast meelehärmas saadavad midagi korda. Kui meil korda ei lähe grupet kokku kutsuma, mis meil suuri raskusi teeb, siis vist maksavad kõik peale mõningate kooliraha iluste ära, et edaspidi koolipapadelt ühtesi teenida (Preisüsteemis üks oli parim number — J. P.). Ja seda peab ütlema, poliitilist vaimu on liig vähe meie meestel. Neid tiri ninapidi, kui mõnda looma ja siiski ei või nende peale kuidagi julge olla...“

Gruppi läks korda kokku kutsuda, koosoleku kohta ei mäleta, aga vististi oli see minu korter. Sellest kirjutab Ev. Friedrichson 20. oktoobril⁹⁾: „...Kaua aja järgi saime jälle grupe koosoleku ära pidada. Seadsime plaanid tulevase vaba töö ja nüüdse hirmuvalitsuse lõpu momendi jaoks kokku. Koosolekust võtsid ka osa tertsia saadikud. Tulevikus hakatakse kahes klassis peale. Kokku olid ilmunud kahjuks vähe, 17 liikmest ainult 9. Plaanisid võib ainult tagajärele avaldada. Saladus?..“ Pean tähendama, et selleks, et meie tegevus ei paljastataks, oli otsustatud koosolekute kohta protokolle mitte pidada ja üldse mingisuguseid kirjallikke jälgi järele jätta. Ülal kirjeldatus tähendatud 9 kuulusid ka põrandaalusesse kaitseliitu, siis arutati ka peale kooliküsimuste sellesse puutuvaid küsimusi. Ev. Friedrichsoni päevaraamat leiti pärast ta surma, kuna varem selle olemasolust ei teadnud keegi, isegi viienõukogu liikmed. Grupi koosolek andis tagajärgi, nii kirjutab Ev. Friedrichson 21. oktoobril¹⁰⁾: „... praegu on kooliraha maksmise tähtaeg... kui kooliõpilased näituseks ei maksa, siis ootab neid lähemal ajal väljaviskamine. See ei peaks küll mitte suuresti kooliõpilasi kohutama. Lähemal ajal võivad nad uutel tingimustel õppimist jätkata. Küsimus, kas on julgust kaasõpilastel seda küsimust kaalu peale panna. Nad kardavad kõige vähemat sammu astumast. Ja muidugi mõista endistel aegadel tuli koolist välja heitmist ülitähtsaks küsimuseks lugeda, kuid praegu ei tuleks selle peale mitte, ei tea kui suure õnnetuse peale vaadata. Näituseks astusime meie viiekesi vabatahtlikult välja ja ei ole sugugi nii viletsas seisukorras, kui need kes praegu koolipingil istuvad. Kooliõpilased vanemates klassides on otsuseks teinud mitte maksa kunni viimase võimaluseni. Pole teada kui kauaks asi nii jääks...“

⁸⁾ Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 15.

⁹⁾ Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 19.

¹⁰⁾ Ev. Friedrichsoni päevaraamat I, lhk. 25.

Sündmuste hargnemisest kirjutab Ev. Friedrichson 2. novembril: „...Veel ei ole sündinud, mis oleks pidanud sündima, kuid meie jalgealune on igatpidi kõvenenud. Samm sammult võidame meie ikka ja ikka uusi kindlustusi juure. Kooliõpilased on tagast kihutava töötõttu kangekaelsemaks läinud. Selleks aitab kaasa, et meie seisukoht koolis iseseisvuse manifestiga kinnitatud on. Nii kaua kui meil parunid eesotsas on ei ole meil mingit loota. Meie peame ise omale saatuse heaks tööd tegema.“

... Kõige¹¹⁾ algus oli 26. oktoobril, kui Kommertsikooli secunda otsustas 2 päeva peale pühade (kliistri-pühad — J. P.) 1-sel ja 2-sel novembril streikida ja ühtlasi otsustas 4-mal novembril nõudmised füüsika eesti-keelse õpetuse asjus ära anda Hansenile. Kaks päeva oli täieline streik secundas. Esmaspäeval anti h-ra Hansenile nõudmised ära. Viimane tõrkus küll vastu kuid oli kord asjasse tõmmatud nii, et kuhugile ei peasenud. Samal päeval kirjutati kooliõpilaste vastused täpisealt puudumise asjus üles ja saadeti linna koolivalitsusele. Järgmisel päeval juhtus õpilastel konflikt pastor Hasselblatiga. Nimelt ei täitnud keegi Hasselblati käsku (oli Itaalia streik teostatud — J. P.). Viimane lahkus kesk tundi klassist ja kohale kutsuti direktor. Kui kooliõpilased ka direktori küsimustele ei vastanud, siis kuulutas direktor, et secunda klassi ajutiselt kinni paneb. Sellega lahkus ka terve secunda. Õhtul oli klassi koosolek, otsustati kooli mitte ilmuda ja parem gruppides õppust jätkata. Keegi enamalt kooli ei lähe, kui endine koolivalitsus Annusoniga eesotsas tagasi on. Sel õhtul oli eesti kooliõpetajate nõupidamine õpetaja Kann'i juures. (End. III Eesti polgu ülem — praegune riigikohtu liige. J. P.) Kooliõpetajad otsustasid toetada igatpidi kooliõpilasi ja ka vastasel korral kui nõudmisi ei täideta õpetamise maha panna. Koosolekul viibisid: Abramson, Kann, Raam, Susi, Orav, Tarkepa, Saar. Järgmise päeva õhtuks kutsuti vanemate koosolek kokku. Selleks oli tarvis vanemate poolehoidmist võita. Terve päeva töötasid õpilased vanemate hulgas. Õhtuks saadi niikaugale, et vanemad olid täiesti kooliõpilastega ühes nõus ja ühtlasi pidid järgmised nõudmised koolivalitsusele ära andma:

1. Vanematele antakse võimalus kokku tulla kooli asjus.
2. Endised õppejõud tagasi kutsutakse.
3. Õppekeeleks Eesti keel jääks.
4. Eestikeele tundide arvu suurendatakse.
5. Väljaheidetud kooliõpilased tagasi võetakse.

Selle pidi vanem Anderson ette kandma koosolekul. Koosolekul selgus, et direktor vanemaid mitte koosolekuks vaid teadaandmiseks kokku oli kutsunud. Vanematele ei antud võimalust seisukorda selgitada vaid tükiti otsekohe küsimustega peale. Esimene küsimus oli:

¹¹⁾ Ev. Friedrichsoni päevaraamat II, lhk. 1—10.

CAFÉ HEINMANN

TALLINN, PIKK TÄN. 11.

Kõnetr. 432-46.

Mugavaim ja soliidseim koosviibimiskoht pealinnas.

Avatud kuni kella 1/211 õhtul.

Muusika kella 1/26—1/211 õht.

KONDIITRIÄRI JA KOHVIK

S. Karja t. 4, kõnetr. 445-47.

kas teavad vanemad sündmusest koolis, mis nende lapsed korda on saanud? Selle peale saadi vastus nimelt 12 vanematest teadsid kuna 3 mitte. Teine küsimus: kas peavad nõudmised koolivalitsusele õpilaste või vanemate kaudu tehtama? Paljud vanematest püüdsid selgitada, et vanemaid kuidagi pole lastud koolist osa võtta. Otsuseks tehti, et edaspidised nõudmised vanemate kaudu saavad edasi antud. Koosolekul püüdis koolivalitsuse esitaja Eggers ja Pezold vanematele otsekohe valetada. Nimelt seletati, et füüsikat juba teist aastat õpetatakse ja venekeeles ja nüüd alles õpilased nõuda eestikeele õpetamist. Peale selle vandus Pezold, et tema pole kooliõpilasi „lojusteks“ ja „sitaks“ sõimanud. Kooliõpilased kuulasid seda kõiki pealt ja nõudsid „koosolekule oma esitust“. (Koosoleku kõrvalruumis oli läbi ukse kõik kuuldav. J. P.) Koolis viibijatest õpilastest ei tihkanud keegi selle asjaga alustada viimati kirjutasime kirja koosolekule, õpilane Pals andis ta Pezoldile edasi, juhatus luges kirja läbi kuid mitte koosolekule. Kui Pals nõudis kirja avaldamist siis lubas Pezold koosoleku lõpetada ja Pals'i nõudmine ei viidud läbi. Et vanematele kuidagi võimalust ei antud esinemiseks, siis jäivad ka nõudmised edasi andmata. Koosolek lõpetati sellegi poolest enne aega ära ilma lõpuotsuse tegemata. Koosolekul oli oma teatud tähtsus, nimelt saivad vanemad koolivanade plaanisi selgelt näha. Järgmisel päeval, 7-mal novembril, oli kooli pedagoogika nõukogu koosolek. Ka seal taheti otsekoheste küsimustega peale tükkida linna koolivalitsuse poolt. Selle peale vaatamata võtsid eesti kooliõpetajad Raam'iga eesotsas kooli seisukorra teravalt üles...

8. novembril ilmus kooli uksele leht, et koolijuhatast Hansen ja Pezold ameti puhkusele on lubatud ja eesti kooliõpetajate eneste pärast terve kool ajutiselt seisma pandakse. Asjalugu oli järgmine: nõudmistest leidsid täitmist nimelt kaks: Õppekeeleks eesti keel, sellega Eesti kooli õigused ja eestikeele tundide suurendus. Esimese punkti kohta anti seletus teised õppejõud võivad tagasi tulla peale Annusson'i, keda sõjaväe võimud olid tagandanud. Direktori kohta pakuti Raamile, kes austatud härradelt kohta vastuvõtavaks nende käest ei pidanud. Samal päeval oli meeleavalduste algus. Õhtul oli kooliõpilaste eelkomitee (Põrandaalune keskkomitee. J. P.) erakorraline koosolek. Päevasündmusi kaasa arvates otsustati korraldada järgmisel päeval rahuline meeleavaldus töölistega (Tööliste põrandaaluse keskkomiteega oli loodud side neiu Petersoni kaudu. Peterson lasti maha koos teiste kommunistidega Irboskas. J. P.), kusjuures kooliõpilased oleksid oma nõudmistega esinenud. Rongikäik oleks oma alguse

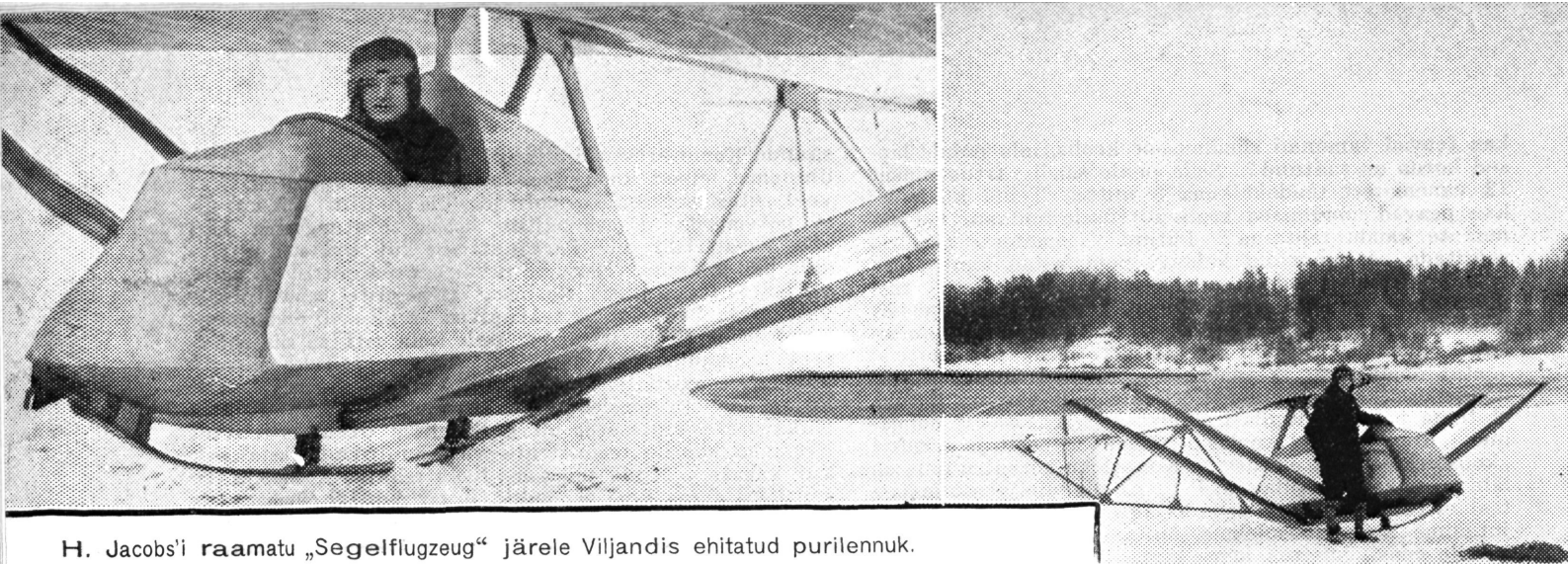
saanud Kommerts-koolist ja järgemööda temaga oleks ühinenud teised koolid lõpetades nende koolidega, kel veel esitust eelkomitees polnud. Üle öö jõuti kõik korda 9. novembril. Päeva näitas hoopis teistsugusena kui ette kavatsatud oli. Parajasti siis kui orkester uulitsale pidi minema (Harju tänaval, osa orkestrist oli juba väljas. J. P.) ilmusid Rosberg (praegune kapten piirivalves) ja Peterson ja teatasivad, et päeval organiseeritud tööliste väljaastumist pole loota nii ka siis mõteta kooliõpilastel rongikäiku alustada. (Tuleb silmas pidada, et okupatsioonivõim püsis veel. Samal päeval hiljem tööliste meeleavaldus leidis siiski aset. J. P.) Kaks päeva enne seda oli eelkomitees otsuseks tehtud Kommerts-koolile toetusstreik välja kuulutada ükstakõik kui kauaks. Nüüd tuli see teoks teha. Kooliõpilaste saatkond algas oma tegevust Gustav Adolphi gümnaasiumist. Seal tuldi kooliõpilaste soovidele enam-vähem viisalt vastu. Vabaks saivad 3 viimast klassi. Tütarlaste linna ülemlütseum (Linnagümna.) vabastati terve Eesti jaoks. Kunst-tööstuse koolis vabastati terve kool. Lenderi tütarlaste gümnaasiumis oli enim suur vaieldus kui nõudmisi täideti. (Õige, käisin isiklikult seal. J. P.) Tütarlaste Kommerts-koolis tuldi sellele asjale kõige külmemalt vastu. Kuid kooliõpilaste saatkonna ja õp. Raam'i pealekäimisel murti ka siin vastupanu. (Minul puuduvad andmed Peetri realkooli, Poeglase kaubanduskooli ja Vestholmi gümnaasiumi kohta, kuid arvatakse seal vabastati õpilased. J. P.) Järgmistel päevadel täideti kõigis koolides kohased nõuded ja nüüd algas üldine võitlus Saksa okupatsiooni võimude vastu kes ise osalt võidetult järgi pidid andma...“

Evald Friedrichsoni päevaraamatust selgub kogu sündmustik, mille üksikasju võiks täiendada. Kõik on kirjutatud õigesti ja meeleolu õigesti tabatud. Sellest näeme viie-nõukogu kihutustöö tulemusi ja põrandaaluse grupi tegevuse tähtsust kogu Tallinna koolinoorsoo liikvele panemiseks rahvuslike sihtide taotlemisel. Nagu edaspidi selgub, sellest sai alguse põrandaalune keskkomitee ja põrandaalune kooliõpilaste kaitseliit. Vaimud olid välja kutsutud, koolinoorsugu liikvele pandud, tuli vaid neid tegevusse rakendada. Kuivõrd tähtis oli see liikumine, ja kuivõrd see mõjutas vabariigi loomise edaspidist sündmustikku, see jäägu kaasaegsete ja tulevaste põlvete otsustada.

(Järgneb.)

Järgmises numbris ilmub kirjeldus „Kaitseliidu põrandaaluste löögirühmade organiseerimine ja tegevus Tallinna koolides“.

H. Jacobs'i raamatu „Segelflugzeug“ järele Viljandis ehitatud purilennuk.

PURILEND

PURILENNUKI E HITUSEST

H. TOMBACH,
lennuasjand. dipl. ins.

Selles kirjutuses tahame puudutada neid küsimusi, missugused kergivad purilennuki ehitajail nende esimesel tööle asumisel. Oleme valmistanud eelarved ehituseks vajaliste materjalide kohta kolme õppelennuki jaoks. Nende kolme purilennuki ehituse üle on olemas võõrkeelseid käsiraamatuid, mis ühtlasi sisaldavad kõik ehituseks vajalised tööjoonised. Need lennukid oleksid:

1. Stamer & Lippisch'i raamatu „Gleitflug und Gleitflugzeuge“ teise jao (hind 2 kr. 75 s.) järgi ehitatav „Zögling“ tüüpi õppeplaaner, 2. Hans Jacobs'i raamatu „Segelflugzeug“ (hind 3 kr. 60 s.) järgi ehitatav õppe- ja harjutuslennuk, 3. prantsuse õppemasin Sablier 14, mille ehitus on läbiviidav G. Sablier: „Plans et construction d'un planeur d'entrainement“ (hind 6,50 pr. franki) järgi.

Allpool kirjeldame lühidalt mainitud purilennukite konstruktsioone. Kõik kolm lennukit on üheistmelised ja ühepinnalised.

1. Stamer & Lippisch'i õppelennuk.
Kere pikkus: 5,30 m. Kõrgus: 2,0 m.
Kandepindade kogupikkus: 10 m.
Kandev pindala: umbes 15 rm.
Tühikaal: 65—70 kg.
Koormatus: umbes 9,5 kg/rm.

See masin on segakonstruktsiooniga. Kandepinnad ja tüürid koosnevad männilaudsetest taladest (lonžeronid'est), millele peale on lükatud ja siis naelutatud ja liimitud kuuse- (või männi-) puust ribad. Viimased on liimitud kokku üksikuisest liistudest. Kandepinnad ja tüürid on kaetud riidega. Kere koosneb männipuust ja kasevineerist valmistatud keskosast, missugune on ühendatud sabatüüridega nelja terastoru läbi. Kandepinnad, kere ja sabatüürid on omavahel ühendatud terastraatidega. Juhi iste on katmata.

See plaaner on mõeldud õppe- ja harjutuslennukina ja on määratud eeskätt algväljaõppeks.

2. H. Jacobs'i purilennuk*):

- Kere pikkus: 6,1 m. Kõrgus: 1,5 m.
- Kandepindade kogupikkus: 12,6 m.
- Kandev pindala: umbes 20 rm.
- Koormatus: umbes 8—9 kg/rm.

See puukonstruktsiooniga plaaner on valmistatud männi- ja saarepuust. Kandepindade talad on kastehitusega. Ribid on ehituselt sarnased eelmise masina omadele. Kere kujutab puust raamistikku, mille eesotsas asub kapoteeritud juhirus. Kandepinnad, tüürid ja lenduriruum on kaetud riidega. Kandepinnad on ühendatud kerega puust tugede ja terastraatide varal.

See lennuk on konstruktsioonilt viimistelduim kolmest siin loeteldud masinast. Tema ehitus on seepärast ka keerulisem, kulukam ja nõuab rohkem aega. Vastutasuks on ta lennuomadused palju paremad. Ta on mõeldud õppe- kui ka pikemaiks purilendudeks.

3. Sablier 14:

- Kere pikkus: 5,7 m. Kõrgus: 1,8 m.
- Kandepindade kogupikkus: 9,8 m.
- Kandev pindala: 13,5 rm.
- Tühikaal: 85 kg.
- Koormatus: 11,5 kg/rm.
- Liuglemisnurga suhe: 1:8.

Hind, ostes vabrikust Prantsusmaal: 4.900 pr. franki.

*) Seda tüüpi lennuki ehitasid Ungern-Sternberg ja Brasche Viljandis. Tema esimesist lennukatseist töid ajalehed teateid nädalapäevad tagasi.

Segaehitus: kandepinnad ja tüürid männipuust, kere — autogeeniliselt kokkukeedetud terastorudes. Kandepindade taladeks on lihtsed männilauad. Ribid on välja lõigatud vineerist. Tüürid ja osaliselt kandepinnad on kaetud vineeriga. Lenduri istmekoht on kapoteerimata.

See lennuk on ehituselt lihtne ja vastupidav, mistõttu ta sobib eriliselt algajaile. Tema valmistamine on kerge ja nõuab vähem aega kui teiste siin kirjeldatud purilennukite ehitus, kuid ta lennuomadused on selle eest jälle halvemad.

Eelarved: Ehitamiseks on kõigepealt tarvis raha. Allpool toome eelarved ehituseks vajaliste materjalide kohta. Sealjuures oleme arvestanud kodumaa materjali tarvitamist igalpool, kus see oli võimalik. Vineer on A.-S. M. Luther'i oma, impregnool ja lakid „Pluto“ lakivabriku omad. Kandepindade katteks oleme võtnud kodumaa „Bjas'i“ taolist puuvillast riiet. (Mootorlennukite katteks harilikult tarvitatakse välismaa riie on kolm korda kallim.) Välismaalt toodavate materjalide ja osade hindadeks oleme arvestanud hindu, milliseil k.-m. Lier & Rossbaum arvab võivat müüa neid materjale ja osi, kui ta need on kätte saanud välismaalt, mis arvatavasti sünnib juba lähemal ajal. Puumaterjali kulu (peale vineeri) oleme arvestanud umbkaudselt, kuna siin on raske ette näha vajalist toormaterjali hulka. Väikesed vead, mis ilmnevad alles laudade läbisaagimisel vähemaiks lattideks ja liis-

tudeks, võivad sundida praakima välja puid, mis esialgsel vaatlusel paistsid olevat igapidi kõlvulised purilennuki ehitusmaterjaliks.

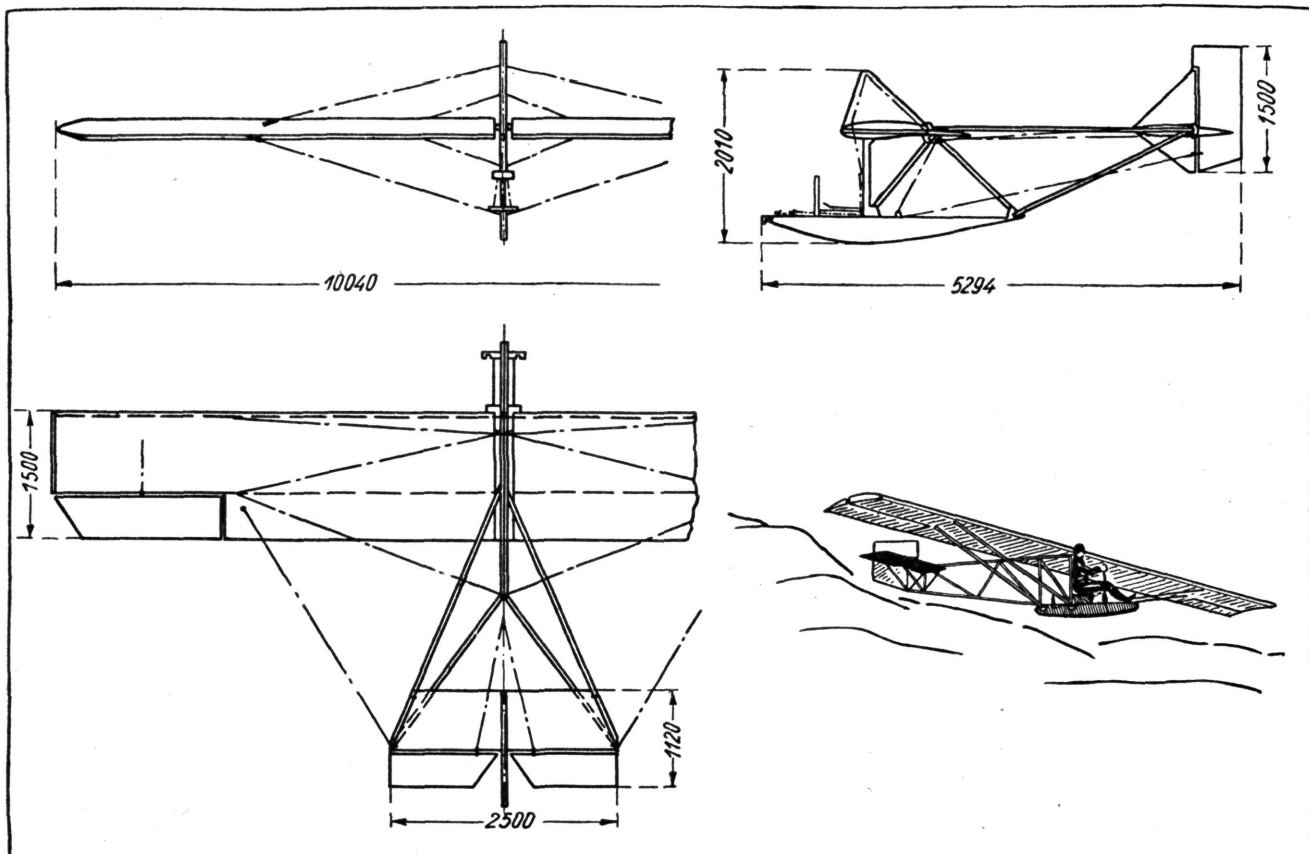
Eelkalkulatsioonide tabel.

	Sablier 14	H. Jacobs	Stamer & Lippisch
Kodumaa materjal (ilma puumat.):	154.— Ekr.	228.— Ekr.	170.— Ekr.
Puu	11.— „	22.— „	16.— „
Kokku kodum. mat.	165.— Ekr.	250.— Ekr.	186.— Ekr.
Välismaa mat. . .	141.— Ekr.	147.— Ekr.	159.— Ekr.
Kokku materjali .	306.— Ekr.	397.— Ekr.	345.— Ekr.
„ ilma puumat.	295.— „	375.— „	329.— „

Kodumaaalt võib saada: vineeri, riiet, impregnooli, õlivärvi, niiti, paela, piirituslakki ja puumaterjali.

Välismaa materjali hulka kuuluvad: terastorud, terasplekk, teraspoldid, pingutajad, terastraat, naelad, külm liim, terastrossid ja mõned erilised purilennuki osad.

Eelarvest näeme, et materjalilt odavam purilennuk on Sablier 14. Siin tuleb iseheitajail aga siiski veel arvestada lisakulu, mis tuleb kere valmistamiseks andmisest vilunud autogeenilise keetja kätte. See kulu ei ole siiski kuigi suur, umbes 15 krooni.

Purilennuki osade koostamise joonis
Mõõt: 1:50.

Eelkalkulatsioonide tabelist selgub, et harilikku õppeplaani materjali hinnaks tuleb meie oludes keskmiselt üle 300 krooni. Saksamaal maksab säärase lennuki materjal umbes 200 krooni. Hinnavahe põhjusi tuleb otsida 15% valuutamaksust ja meie kõrgetest sisseveotollidest, mis vahest teevad välja 40% materjali hinnast. Kuuldavasti on mõningaid lootusi selleks, et purilennukite ehituseks minevad ained ja osad vabastatakse tollist. Tahaksime loota, et need kuuldused osutuvad põhjendatuiks, vähemalt selles, mis puutub kodumaal mitte leiduvasse materjali. Soodsal juhul võiks siis materjalide eelarve väheneda kuni 30% võrra.

Lõviosa ehituskuludest moodustavad riide ja impregnooli ost. Mainitud materjali läheb tarvis alles ehituse viimases staadiumis. Ka muu materjal ei leia korraka kasutamist kohe ehituse alul. Seepärast on võimalik alustada purilennuki ehitust õige piiratud summadega; pikema aja peale jaotatud väljaminekud ei tundu nii koormavaina kui ühekordne suurema summa väljamaksmine.

Kokkuhoidu võib saavutada 10—20 krooni masina kohta, kui katta kandepinnad odavama riidega. Näiteks on Viljandis ehitatud purilennuk kaetud Kreenbalti „Metkol-D“ riidega, mis on umbes 20% odavam eelarvete aluseks võetud puuvillriide hinnast. Kui tahetakse ehitada eriti odavasti, siis võib impregneerimiseks tarvitada impregnooli asemel tärklisist või veeklaasi, mille hind on minimaalne. Soovitavam on aga siiski tarvitada impregnooli.

Ühe õppeplaani tööajaks läheb umbes 1000 kuni 2000 töötundi, olenevalt ehitajate vilumusest ja neil kasutada olevast tööriistadest ja abinõudest. Ülal tähendatud kolmest puulennukist nõuab kõige vähemat töötundide arvu Sablier 14 ehitus.

Ehitajad. Purilennuki, eriti õppemasina, võib ehitada ka üksik inimene, kui tal on vähegi osavust puu- ja plekitöö alal. Siiski, kui masina konstruktsioonid leidub autogeenselt kokkukeedetud osi, tuleb otsida abi väljast vilunud autogeenselt keetjalt.

Purilendamise harrastamiseks valmishitatud lennukiga on vaja moodustada 5—15-liikmeline grupp. Grupi arvuline suurus oleneb tarvitatud stardivahendist: 5 inimest startides startivõlliga, 10—15 inimest, kui startida kummikõie abil. On kasulik juba enne lennuki ehitamisele asumist luua 10—30-liikmeline purilennuring, kelle liikmed omavahel jaotavad lennuki ehituse töö ja kulud.

Soovitav on, et ehitajate keskel leiduks isikuid, kes on vilunud puu- ja plekitöö alal. Veel parem on, kui töötatakse mõne meistri juhatusel. Juhtumil, kui mõnede osade valmistamine siiski tekitaks raskusi ehitajaile, kas vilumuse või tarviliste tööriistade puudumisel, võivad nad lasta valmistada need osad väljas. Nii näiteks on võimalik puumaterjali ostul lasta enesele saagida valmis liiste tarvilistes mõõtudes. Samuti võib lennuki ühendite (kronsteinide) valmistamise anda

mõne plekisepa kätte jne. Autogeensilise keetmise tööd peab aga tingimata tegema eriteadlane sel alal, sest võhikud ei saa hakkama selle tööga ja nende valmistatud ühendused ei pea vastu kuigi palju.

Tööruum. Tööruum peab olema nii suur, et ta võimaldab purilennuki kere ja kandepindade täielist väljaehitust. Ruumi pikkus peab olema suurem kere ja kandepinna pikkusest. Uks või teised avaused peavad olema nii suured, et oleks võimalik välja viia nende kaudu kandepinnad ja kere. Näiteks ülalkirjeldatud „Zögling“i-tüübilise lennuki ehituseks vajalise tööruumi minimaalsed mõõdud on: 6×3,5 m põrandapinda ja 2,5 m kõrgust; ukse kõrgus vähemalt 2,05 m.

Enne ehitamisele asumist tuleb igakord täpselt uurida ehitusele tuleva plaani mõõdud ja veenduda, et valitud tööruumi suurus ja seal võib-olla leiduvate töomasinate asetus võimaldavad vabalt ehitada, tõsta ja keerata kõiki purilennuki osi, ja et ukse kõrgus on suurem kere kõrgusest.

Tööruumis tuleb säilitada ühtlane temperatuur; talvel peab ruum olema kätav, kuna külm rikub värsked liimimised. Hea on, kui tööruumi lähemas naabruses leidub suurem vaba plats, mil oleks võimalik lennukit kokku monteerida.

Tööriistad. Kõige parem on, kui ehituse teostamiseks valitakse mõni puutöököda. Muidu aga peab tööruum olema varustatud võimalikult täielikumalt tiseri tööriistadega, nagu: hõõvlipink, hõõvliid, saed, haamerid, tangid, harilikud ja traadi painutamiseks, kruvikeerajad, mutrivõtmed 4 kuni 12 mm poltidele, viilid, puurimismasin (spiraalpuuridele), tsirkel, pigistamisklambrid (kruvid) jne. Eriti palju läheb tarvis klambreid, kokkuliimitud osade surumiseks üksteise vastu. Mida rohkem neid on olemas, seda parem. Praktilised on ka n.-n. ulmia klambrid, missuguseid tarvitavad pildiraamide valmistajad.

Hõõvliipingi võib asendada ka isehitatud tugeva töölauga. Kuna harilikult purilennuki ehitusele ei asuta üksi, vaid suurema grupina, siis võib iga grupi liige midagi kaasa tuua temal kodus olevaist tööriistadest. Tööriistade soetamise küsimus ei peaks siis tekitama suuri kulusid.

Materjal. Lendamise suurim vaenlane on raskusjõud. Seepärast katsutakse ehitada lennukeid nii kergelt kui iganes võimalik. Iga osa konstrueerimisel tarvitatakse ainult kõige paremat materjali ja ainult niisuguses hulgas, kui palju teda parajasti läheb tarvis selleks, et arvestuste kohaselt see osa ei murduks ei lennus ega maabumisel. Ülalöeldu käib nii mootoriga kui ka mootoriga lennukite kohta. Seepärast tuleb materjali valikul toimida eriliselt suure hoolega. Osa, mis on valmistatud halvast materjalist, murdub kergesti — ta murdumine võib põhjustada lennuõnnetuse ja lenduri surma.

Kuidas valida purilennuki ehituseks kõlvulist materjali, sellest kirjutame teinekord.

Mõtteid inimeste tänapäeva meeolust.

„Tervist! Kuidas käsi käib?“ küsib sõber tänaval vastutulevalt sõbralt, rõõmsalt kätt sirutades. Küsitav jääb hetkeks mõtlema. Mis vastata sõbrale? Kui ütelda „hästi“, siis ei vasta see tõele, sest kuidas võib käsi käia hästi, kui alles mõne minuti eest kodunt lahkudes oli naisega äge sõnavahetus, mis lõppis praeliua purustamisega ja kurjakuulutavate sõnadega: „Lähem otsejoones advokaadi juure!“

Ja oleks see kodune tüli ainult üksi, kuid teine mure löikab juba mitmendat päeva mehe südant nagu saega: kuidas toimida hoiusummaga, mis on äsja kodumaa panga maksujouetuks jäämise hirmul välja võetud? Kuidas toimetada raha (kellegi teadmata!) kindlamsse hoiukohta, pigem kuhugi välismaa panka? Eks seal ole raha ikka kindlam! Võõrad härrad talitavad võõra rahaga, eks neil ole ikka lugupidamist võõra riigi raha vastu. Kodumaal aga kõik oma mehed, ja kui pank äkki jääb pankrotti, kuidas nõuda või olla: oma mehed!

Häda jälle, kui vastan: „Väga hästi!“ Siis mõtleb sõber, et olen oma varanduse kindlustanud, rahad välismaale panka paigutanud, kinnisvarad kirjutanud naise nimele, ja hakkab oma võlga tagasi nõudma. Kui aga vastan „halvasti“, siis mõtleb, et pankrott on ukse ees ja laseb mu ärid ja ettevõtted panna aresti alla.

Sellised tumedad mõtted hakkavad ründama mehe aju, kui sõber küsib, kuidas käsi käib. Ja seepärast ta vastab õige ettevaatlikult: „Nii... ajakohaselt.“

Ajakohaselt! See sõna ei kosta millekski, ta ei väljenda kindlalt ei üht ega teist tagamõtet.

Ajakohaselt! Ajakohane on ka see, kui Kauges Idas sõdivad rahvad, relvade täringul valavad suguvendade verd, tapavad, röövivad, hävitavad aastate vältel kogutud vara.

Ajakohane on ka see, kui kultuurriikide parlamentides, saadikutekodades, riigikogus, „sõdivad“ rahvaesindajad tindipottide ja toolide raginal ning raske sõimu saatel.

Ajakohane on seegi, kui sõber võltsib sõbra allkirja, kui võlga maksab mitte võlgnik, vaid käemees või võlausaldaja.

Ajakohane on traagi-komöödia, kui maailma rahvad peavad läbirääkimisi, konverentse igavese rahu jalale-

seadmiseks, kuna teisel needsamad rahvad leitavad gaase, mürke ja kõiki võimalikke tapariistu ning -vahendeid, et inimesi surmata, kultuuri varasid hävitada.

See kõik on ajakohane! Kõikjal äärmus, äärmine kontrast.

Kõikjal valitseb rahunus, ülipingutus, rabelemine, kõik läheb äärmiselt kiirustatud tempos, inimesed on tasakaalu kaotanud, inimesed on närvlikud — närvikliinikud kubisevad haigeist.

Armastatakse öelda, et maailmasõda ja sellele järgnenud majanduslik kriis on põhjustanud inimeste hingelise tasakaalu laostumise. Psühholoogilisest seisukohast oleneb hingeline tasakaal mina-suhtuvusest sina-suhtuvusse, üksikindiviidi vahekorras üldsega, inimväärtusest inimkonna väärtusile. Konfliktid, mis tekivad mina- ja ümbrusvahekorras, juurduvad indiviidi egoismis ja enda ülehindamises. Tasakaalus indiviid evib sisemuses suure jõu, kust ta ikka jälle ammutab energiat; tasakaalulisel inimesel on enesealus, mille varal isenesest lahenduvad konfliktid, mis võivad tekkida mina- ja ühiskonna-suhtuvusest.

Võib väita: „Aga kui mul põhjust on vihastuda, niivõrd vihastuda, et hingelise tasakaalu kaotan, mis siis?“

Jah, kahjuks on võimatu täieliselt vältida pahandust, tüli ja vihastumist. Ka õnnelikem, sisemiselt tasakaalulisim inimene satub teinekord olukorda, mis sunnib vihastuma.

Kõigepealt hoolitsevad selle eest meie armsad naabrid, et meil põhjust poleks rahu elada.

On teatud liik inimesi, kes esimese pahanduse hetkel vihastuvad niivõrd, et kaotavad enesevalitsuse, ja isegi siis, kui asi ei vääri seda. Kui purustame näiteks kalli mälestuseseme, siis vihastume „rohelisteks“, nagu armastatakse öelda. Kui laps lihtsalt teadmatusest või kogemata teeb midagi, mis pole meie meele järgi, siis peksame last ja sel teel valame oma viha abitule olendile.

Kuid kas annab see tugev vihastumine meile midagi, kas teeb ta ehk katkise eseme terveks või teeb lapse eksituse sündimatuks? — Ei! Ta ainult rikub

mõneks ajaks meie hea meeleolu, ja eks kannata selle all ka meie lähim ümbrus?

Tasakaalus inimest on raske vihastada. Ta raputab enesest ebameeldiva tunde, mis püüab ta elu kibestada.

Iseenesest mõistetavalt eeldab tõeline arusaamine elust, et me enese viha üle valitseme, kuid iialgi ei saa ta orjaks. Viha on odav võte näidata enda üleolekut, enda ülehindamist tuua esile, kuna tõeliselt pole see muud kui enda alaväärsuse allakriipsutamine.

Jah, aga kui mind tõesti rohkem vihastatakse, kui mul on rohkem põhjust nuriseda kui minu kaas-inimesel — mis siis?

Kus on mõõdupuu, millega mõõta ühe inimese ja teise inimese õnnetuse suurust? Loomulik, et oma häda tundub endale valusamini, suuremini, paistab olevat ülekohtusem kui kaasinimese oma. Ja tõsiasi on, et käesoleval hetkel, õnnetuse juhtumise puhul, on iga-sugune valu suurem, sügavam kui siis, kui ta on eemale nihkumas, vajumas minevikuhõlma.

„Mis temal viga? Tal pole selliseid muresid kui mul! Tal ei juhtu äpardusi, tal läheb kõik hästi! Mis tal viga rõõmus ja muretu olla!“ ohkame sageli.

Kuid kas ei olene meie meeleolu suuresti just meist enestest, meie õigest arusaamisest ning suhtumisest elule?

Võtame näiteks mehe, kes kunagi on istunud diplomaatide laua taga pehmes klubitoolis, suitsetanud kalleimat tubakat, söönud luksusrestoraanides, kuid praegusel hetkel seisab müts pihus rikka ärimehe-tõusiku jõuvankri juures, et sõidutada viimast tähtsale nõupidamisele, või halvemal juhul müüb turul pandlakesi, lõhnaseepi ja tuues turuäärsest supiköögist lahja suppi, sööb seda kadedust äratava isuga, kuid naabri küsimusele „Kuidas käsi käib?“ vastab muretult: „Hästi!“

Või jälgime meest, kes kunagi on kaubelnud laadal vasikanahkadega, linaseemnetega, pruugitud asjadega, kuid kes istub nüüd õli- või puuvillatrusti juhatuse kabinetis nahkses tugitoolis, suitsetab parimat

sorti tubakat, sest ta miljonid on kindlustatud, neid ei süüta põlema ükski Kreugeri tikustrusti tikk. — Kui sellelt mehelt küsida, kuidas käib tema käsi, siis tõmbub ta paks alumine huul torru, ilmub kaks sügavat murekortsu suu ääre ja kiire pilguga küsijat hinnates, kas viimane pole ehk krediidisooviija, venitab ta: „Noh nii — ajakohaselt!“

Kumb meist isikuist on kadestamisväärne? Mõlemad käivad ajaga kaasa: üks on tõusnud, teine langenud, nagu panga aktsiad, mis eile maksid kuulmatu hinda, täna mitte midagi. Kogu meie elu on alatine tõus ja mõõn — ja seal, kus on suurem tõus, seal on võimalik ka sügavam langus.

Kas ei kuulu tubli portsjon elukunsti selleks, et kui käsi käib räbalasti, kui elubaromeeter näitab tormi ning hukku — siis kõige kiuste saatusele näkku naerda ja mitte lasta end saatuse löökidel teha teovõimetuks, vaid ammutada uut eluenergiat, püstitada uusi ideaale ja eesmärke?

Ja kui tohutut kasu võib selline indiviid tuua oma kaasinimestele, kui väärtuslikuks ta võib osutada, seda võib ütelda vaid see, kes ise kunagi on olnud „alla käimas“ ja keda ta kaaslase elujõud, paindumatu, rõõmus, optimistlik meel on päästnud!

Seepärast peame äparduste puhul naerma ja naerdes võitma oma eluraskused, elukonarused.

Õeldakse, et tänapäeva inimesed ei mõistvat naerda.

„Kuidas nii?“ küsitakse teisalt, „meil naerdakse palju, liigagi palju praegusel kehval ajal, raskel surutisajal.“

Seesuguste inimeste arvates peaksime vist kotiriided tõmbama selga, raputama tuhka pea peale ja ohtes ja oiates ootama, kuni peekoni- ja võihinnad on küllaldaselt tõusnud, kuni ärimeestelt ostetakse jälle rohkem kaupa, kuni tööta töölised on saanud jälle tööd — ühe sõnaga, kui majanduslik kriis on lahenenud.

Kas aga säärane ohkamine ja jaanalinnu poliitika lahendaks kriisi? — Vaevalt. Ta tooks kaasa vaid üht: ta süvendaks veel enam inimeste närvlikkust, hävitaks

Mitmesuguseid **priima lihakonserve,**

vorsti, sinke jne. ostate kõige soodsamal

tingimustel „Lihasentraali“ kauplustest.

En-gros-tellimised palume teha

Ühisus „**Estonia Eksporttööstused**“ Tallinnas.

A. Le Coq

Juues meie õlut võidate mitte ainult õlle headuses, vaid ka hulgas, sest meie pudelite sisaldavus on 20% suurem kui pool liitrit.

viimse eneseusalduse, tahtejõu, surmaks lõppeks elumõtte.

Mis aga puutub naerusse, siis on õige, et tänapäeval ei ole naerust puudu. Naerdakse isegi liialt, naerdakse nii valjult, tsüüniliselt, inetult, kahjurõõmsalt, väljakutsuvalt, nii et tekib tahe seesugusel naerul viimne verepiisk välja pigistada, et vaid kiiremini kustuks ta eluküünal. Kas on kuulda aga seda elurõõmsat, tervet, elumuredest vabastavat, nakkavat naeru, mille kohta Nietzsche ütleb: „Inimesed, õppige naerma! Inimesed, ärge unustage tervet naeru!“

Naer on tervisele kasulik, naer on nakkav. Ja tõsi on, et meie hulgas oleks palju vähem neurootikuid, vaimuhaigeid, melankoolikuid, kui meie hulgas oleks rohkem terve eluvaatega, tugeva naeruvõimega inimesi. Iseenesest mõista, et tervet, eluküllast naeru võib naerda ainult inimene, kes elab oma sisemise minaga rahus ja harmoonias. Tõeline, puhas naer tuleb inimese sügavusest, jumalalähedasest südamest, midagi kunstlikku, tehtut, treneeritud ei tohi see olla.

Küll ei ole vist statistilisi andmeid selle kohta, kui palju on rõõmsaid ja kui palju kurbi inimesi maailmas, kuid kindel on see, et nutjate, kurbade ja närvlilike inimeste hulk ületab kaugelt naervad ja rõõmsameelsed.

Kõik loodavad paremat tulevikku. Kõik lohutavad end: praegu olgu veel kuidas on, kuid tulevikus, tulevikus muutub kindlasti kõik, võib-olla juba lähemas

tulevikus juhtub midagi, mis muudab meeleolu, mis annab elule uue suuna.

Kuid päevad kaovad igavikku, suurt õnne toomata, elu tõsist väärtust loomata, ja siis leiame ühel päeval, et oleme kogu aja asjata nurisenud, asjata ohanud, et nood hädad, nood mured polnud kaugeltki nii suured, nii tähtsad, mille pärast mürgitasime endi ja kaaslaste meeleolu, tegime kibedaks enda ja teiste elu. Samal päeval, kui me oma elu võõriti mõistmise üle jõuame arusaamisele, leiutame tähtsa aarde.

Me avastame nimelt, et kõikjal, igal ajal on olemas tillukesi sädemeid, mis suudavad teha halli äripäeva säravaks pühapäevaks. On olemas külluses äripäevaseid õnnehetki, mida me oleme seni kuidagi jätnud tähele panemata, jätnud kuidagi kahe silma vahele.

Täna on selleks õnnesädemeks rõõmsalt mängiv laps, kes köidab meie tähelepanu, kes meile pakub naudingut, homme on selleks ilus maastik või muretult laulev lind, õitsev õunapuu, õitsev lill, ülehomme on see muinasjutulises värves sädelev õhtutaevas, mis toob igaviku ja jumaluse mõisteid maise tunde lähedusse.

Sooja tuule paitusel tasa hõljuvat viljavälja vaadeldes või mere ääres seistes, pilku kaugusse suunates, looduse vägevät kätt imetelles — kas pole need tõised õnnetunnid, mis tõstavad meid kõrgele üle igapäevaste murede, annavad meile jõudu tegutsemiseks, jõudu võitluseks meie ülesannete vääriliselt?

Ja seesuguseid hetki on valmistatud igauhele meist, kes ainult tahab neid läbi elada.

Kes aga neid ei oska kasutada, nautida, need teevad oma elu nii mitme ilusa elamuse võrra vaesemaks, olles ise põhjuseks oma elu rahulolematuses.

Tähtis ei ole väline elamuste materjaal, missugusena või millisena ta meile esildub, vaid tähtis on see, mida inivid elamuste materjaalist vormib, kuidas ta seda kasutab, sest iga inimese elamus kujuneb selliseks, milline inimene on iseenesest.

On olemas kaht tüüpi inimesi: ühed, kes elavad teadvusega, kes suhtuvad objektiivselt eluküsimustele, kes ei kannu katteid silmadel ümbruse varjamiseks, kes julgesti vaatavad elule nii nagu ta on, kes võtavad elu ja kaasinimesi nii nagu nad on.

Teised suhtuvad selle vastu elule eelarvamistega, võtavad elult vaid väikese osa, nimelt selle osa, mis sobib ja meeldib neile kõige rohkem, kes väldivad riski, kes juhivad end alateadlikult, toimivad alateadlikult.

Inimesed on väikesed. Nad tahavad paista suurtena, ja siis nad tõmbavad jalga liig suured saapad, ütleb Knut Hamsun. Pole ime, kui nad komistavad, kukuvad, ja selle asemel, et tõusta ja sammuda edasi, nad jäävad rahulikult lamama ja ootama.

Ootama mida? Noh, kedagi, mõnd ülimalt äärmisest jõudu, kes meid tõstaks üles ja viiks edasi, ilma et nad pruugiksid ise end vaevata.

Ootama! Kõik me ootame! Kogu meie elu on üksainus suur ootamine! Me ootame, alata meil on midagi oodata: laps ootab jõulupühi, ametnik palgapäeva, kirjanik kuulsust ja honoraari, ärimees kaubaostjaid, võlausaldaja võla tähtpäeva, ohvitser aukõrgendust, põllumees head viljasaaki, käsitöeline palgakõrgendust, neiu peigmeest, arst patsienti, abielurahvas lahutust, petja ootab rumalaid, keda pügada, murdvaras pimedat sügisööd, panga laekur parajat juhus, et pangakassaga põgeneda.

Kogu meie tähelepanu on koondatud ootamisobjektile või -subjektile. Ja kui siis viimaks oodatav on saanud, siis leiame endas mingi tühjus-, pettumus-, ja võib-olla lööme isegi käega: kas väärts see ootamist!

Ja teinekord tuleb soov kõigest loobuda, kõik loovutada, minna kuhugi üksikule saarele, kus ei ole mingit ootamist, kus apelsinid ja tsitronid langevad iseenesest meie rüppe, kus keegi ei takista mõnulemast ookeani haljal kaldal, kõrvetava päikese all, oemal tavalisest murest ja igapäevsusest, ja oodata — oodata laeva, mis viiks meid tagasi igavese ootamise maailma, sinna, kust me äsja tulime.

„Kuid magaja kassi suhu hiir ei jookse“, ütleb vanasõna. Ainuüksi oodata, midagi tegemata, sellega oleksime sattunud valele teele, ja see ei muudaks seisundit.

Tegutseda, tõeliselt midagi kaata, midagi püstitada, luua — sel on reaalne väärtus.

Me kõik tunneme inimesi, kes ütlevad: „Ma saan kõigest aru, ma näen ka, et ma ebaõiglaselt toimin, aga ma ei saa teisiti toimida: mu tahe on nõrk.“

Sellega on selgesti öeldud, et arusaamine oma puudusest ei ole kaugelt veel tegutsemine. Teadvusest ja arusaamisest on vähe, et tahet süüdata, mille abil saavutaksime reaalseid tulemusi.

Orasest tuntakse vilja, aga tegudest meest. Elu on lõputu ülesanne, igavene vahend, tee suurema eksituse juurest vähema juure.

Seepärast — kui täna juhtub äpardus, tähtsa ettevõtte nurjumine, suurte lootuste hävimine, siis ei maksa pead lasta norgu ja kurja saatust sajatades kõigele lüüa käega, sest võib-olla meie kaasinimese valu on sel hetkel suurem, enam põhjendatud. Me ainult ei tunne, ei tea seda: oma valu varbas, teise valu varnas.

Ühelegi inimesele ei ole peale pandud suuremat koormat kui ta suudab kanda.

Optimistliku eluvaatega inimesel on võrdlemisi kerge igapäevaseid elukonarusi võtta paratamatusena ja sõbra küsimusele „Kuidas käsi käib?“ vastata: „Hästi!“

B. B.

Õmmelge elektrijõul.

The graphic features a circular logo at the top with the text 'ÕMBLUS SINGER MASINAD'. Below it, the word 'Singer' is written in a large, stylized font. Underneath 'Singer', the text 'Õmbusmasinad' is written in a smaller font. At the bottom of the graphic, the text 'OMA KAUPLUSED IGAL POOL' and 'JARELMAKSU TINGIMUSED' is written in a curved path.

Kasutage „Singeri“ elektriõmbuslampi.

VEEL LASKESPORTLIKEST KLUBIDEST JA NENDE TEGEVUSEST

1. Kel astuda klubi liikmeks?

Kaitseliit on laskeasjanduslike küsimustega tõsiselt tegeelnud juba alates 1928. a. algusest. Õppelaskmine on rajatud kindlale alusele ja meie õppelaskmise süsteem on läbi löönud täies ulatuses maaüksustes. Linnauksustes ei ole õppelaskmise kooli teostatud sama järjekindlusega ja võrdlemisi suur % meestest ei tee järjekindlat kooli kaasa.

Üldine pilt on siiski rahuldav: umbes 75% kaitseliidu püssikandjaist võtab õppelaskmisest korralikult osa ja nüüd võib juba väljaõppinud meestega täies ulatuses üle minna ettevalmistusele lahinglaskmiseks.

Olgugi et kaitseliidu laskeasjandusliku tegevuse raskuspunkt suundub lahinglaskmisele, ei tohi meie oma puhtsportlikku laskmist jätta hooletusse. See on ala, mille õige harrastamine aitab suuresti kaasa lasketaseme üldisele tõusule.

Laskesportlik tegevus on koondunud peamiselt „Laskesportklubidesse“ ja neil klubidel seisab ees suur ülesanne, eriti veel tulevikus, millal palgalise kaadri tööd rakendatakse peagu täies ulatuses lahinglaskmise teostamisele.

Laskesportklubid peavad sportliku laskmise peagu täies ulatuses oma hooleks võtma ja nende ülesandeks jääb selle ülitähtsa ja kauni ala edaspidine arendamine.

Klubide töö edukus oleneb nende liikmeist. Edasipüüdlikud, asjast huvitatud ja energiliselt tegutsevad liikmed viivad klubi peagi õitsevasse seisukorda.

Seepärast omab klubi liikmete valik äärmiselt suure tähtsuse. Mehi ainult selleks vastu võtta, et nad saaksid vaid lisa normi padroneid, ei ole õige.

Esimeses järjekorras peavad tulema kluppi asjast huvitatud mehed, keda ei rahulda harilik õppelaskmise kool ja kes tahavad veel enam harjutada, õppida ja uurida. Ei aita siin ükski hea tahe, vaid mees peab ka tegutsema. Ta ei tohi hoolida vaevast, aja- ja võib-olla isegi ka materjaalseist kuludest.

Klubid ei tohi kunagi hakata võistleva suurema liikmete arvuga. See oleks vale tee. Võistelda tuleb töö väärtusega ja intensiivsusega.

Laskesportklubid ei tohi liig suureks paisuda. On soovijate arv suur, siis on parem organiseerida rohkem, kuid vähema-arvulisi.

Vibulaskja

Elujõulisemad klubid on 20—30-mehelised.

Nii tuleb klubide organiseerimisel pidada kinni järgmisist põhimõttelisist nõudeist: kluppi vastu võtta ainult väärilisi mehi ja klubide liikmete arvu mitte liig suureks ajada.

2. Klubi sisemise elu korraldamisest.

Elujõuliseks osutub klubi ainult siis, kui selles valitseb kindel ja üksmeelne vaim. Klubi tegevuse eesmärgiks ei ole ükski lasketehnika arendamine, vaid ka oma liikmete kasvatamine tugevaiks, kindlatahtelisiks ja kohusetruudeks riigikodanikeks.

Klubi sisemises elus peab valitsema kindel kord. Selleks on vajaline igas klubis oma „kodukord“. Klubi kodukord olgu püha, seda austagu ja sellest pidagu kinni iga liige.

Kaitseliidu ülema poolt on antud üldsuund ja organiseerimisalused, mis on avaldatud normaalkirjas. Olukorrad kohtadel on sedavõrd erinevad, et keskasutus ei saa maksta panna üldist kodukorda, mis oleks vastuvõetav kõigile klubidele.

Kodukorrad tulevad välja töötada kohtadel kas üksikuis klubides või malevais.

Siiski on asju, mis peaksid olema ühised kõigile klubidele.

Esiteks liikmete koosseis. Põhikirja järgi on ette nähtud tegev-, toetajad ja auliikmed. Klubi tuumaks on tegevliikmed, need tõelised töötegijad.

Kuid tundub, et sellest on veel vähe. Laskespordi-klubi oma põhiloomult on korporatiivne asutus ja siin tuleb asja korraldada ka selles vaimus. Nimelt just tegevliikmete juurehankimisel. Iga sooviavaldaja ei tohiks otsekohe liikmeks pääseda. Enne peaks ta teatava katseaja läbi tegema tõenduseks, et temast saab tõeliselt tubli ja kasulik tegevliige.

Meeleldi näeksin laskesportlikes klubides korda, milline valitseb üliõpilaskorporatsioonides. Mees peab enne tegevliikmeks pääsmist olema lihtliikmeks või „rebaseks“ — üliõpilaste keeles. Ta peab läbi tegema teatava ettevalmistuskooli ja sooritama katse, et saada täisõiguslikuks ühingu liikmeks.

Oleks õige, kui klubi tegevliikmeil oleksid oma õpilased või „rebased“, keda nad välja õpetavad ja kelle eest nad ka vastutust kannavad. Sellega loodaks kindlamad sõprus- ja vendlussidemed liikmete vahel.

Muidugi ei tohi ühel tegevliikmel olla liig palju õpilasi või „poegi“, siis ei suuda ta küllaldaselt nende eest hoolitseda. Aitab ühest või kahest.

Õpilase (poja) ja tegevliikme (isamehe) omavahe- listes suhetes olgu peamiseks ülesandeks „poja“ distsiplineerimine ja mehise kodaniku kasvatamine.

Teine asi, mis klubi kodukorras tuleb esiplaanile asetada, on kohusetunne ja distsipliin. Lai „omamehe“ olemine ei tohi klubis aset leida. Vahekorrad olgu tõsi- sed ja korrektsed. Eriti tuleb välja koolitada au- ja kohusetunne. Mees, kes on võtnud endale teatavad kohustused, peab neid kohuseid ka heatahtlikult ja korralikult täitma. Et kõik inimesed ei ole ses suhtes ideaalsed, kuid nii mõnedki lasevad endid heas suunas mõjutada, siis on tarvis klubi kodukorras ette näha sarnased mõjutamisviisid ja nende kasutamine.

Esimeses järjekorras võivad siin kõne alla tulla aukohus ja klubi juhatuse poolt määratud karistused. Sobivaid karistusi leiduks küllaldaselt: rahatrahv, klubi- bist väljaheitmine ajutiselt või jäävalt, läbikäimise lõpetamine mehega teatavaks ajaks („rukkimine“) jne.

Igatahes klubides tuleb jõuda niikaugele, et nendes valitseks tõeline vali ja aumehelik kord. Tuleb jõuda nii kaugele, et klubi liikmed ei tegutseks sunni või hirmu mõjul, vaid oma kõrgesti arendatud distsipliini ja kohusetunde sunnil.

Sarnases vaimus tegutsevad klubid võivad tööpoolest suuri asju korda saata. „Ma olen vaba, sest ma tahan“ olgu iga klubiliikme lipukirjaks.

3. Mõnd klubide tegevusest.

Laskespordiklubide tegevusest on meil varemgi juttu olnud „Kaitse Kodu!“ veergudel. Siinkohal peatume mõne praktilise küsimuse juures, milliseid tuleks klubidel otsekohe hakata lahendama.

1) Relvad. Häid tulemusi saavutatakse ainult korralike relvadega. Ei või mehelt nõuda 100%-si lasketulemusi, kui on teada, et tema püss peab ainult 8-sas ringis.

Klubi meestele peab muretsema ka võimelised relvad. Siin küll on ette näha ka materjaalset kulu, kuid sellest peab üle saama. Ei ole tarvis, et iga mees endale muretseks eri relva. Aitab, kui neid on kogu klubi peale ainult mõni. Näiteks tuleb Soome laskurühingu kohta ka ainult 1—2 vabapüssi, kuid laskmisi teeb kaasa palju rohkem liikmeid.

Ühe relvaga saab väga hästi läbi 5—10 meest. Muidugi on hea, kui igaühele saab oma relva muretseda.

Nõuetekohaste relvade võimalusi on mitmeid ja hea tahte juures saab küsimuse päris hästi lahendada.

Esimeses järjekorras on kaitseliidu „303“ ja inglise vintpüsside hulgas tunduv % täiesti hea jooksuga püsse, millised lühemate seeriatega annavad 100% tulemusi.

Neid püsse on tarvis üles leida ja esimeses järjekorras nendega varustada klubi liikmeid. See ei tohi kaitseliitlaste peres nurinat tekitada, sest kõik ümberkorraldatud kaitseliidu püssid on sedavõrd hea jooksuga, et nad võimaldavad mitmekordselt paremaid tagajärgi saavutada kui seda nõuavad „Laskemäärused“.

TALLINNA KIVITRÜKIKODA
R. TOHVER & KO

VENE T. 16

OFSETT-TRÜKK
RAAMATUTRÜKK
RELJEEFTÖÖD
KIVITRÜKK

TEL. 434-07

Iga kodukaitsja

ja ka kõik teised isamaalased suitsetavad ainult

kodumaa tööstuse saadusi: rahva lemmikpaberosse

„Mikado-Ekstra“

ja kvaliteedilt ületamatuid sigarette

„Albion“ ja „Nubia“

Väljavalitud püssid tulevad kohendada uue püssiomaniku kohaselt. Palju küll lubatud ei ole materjaalosa juures ette võtta, kuid palju ei ole tarviski. On kaks asja, milliseid tuleb tingimata sobitada laskureile. Need on:

- 1) sihtimisvahendid ja
- 2) päästmine.

Inimeste nägemine on sedavõrd erinev, et mis ühele on hea, see ei kõlba teisele sugugi. Pikemaajalised katsetamised on tõendanud, et sihtimise vahe 100 m peal kõigub mitmel laskuril ümarguselt kõrguti 10 sm ja laiuti 6 sm. See on üks. Ka on asjal veel teine külg: sihtimisvahendid — sihiksälg ja kirp — ei sobi igale silmale üht moodi.

Kaitseliidu „303“ ja vene vintpüssid on varustatud kolmnurksete sihiksälgudega ja kirpudega ja seda nimelt põhjusel, et niisuguste sihtimisvahenditega saavutatakse kiirem ja võrdlemisi täpne sihtimine kujumärkide pihta.

Niisugused sihtimisvahendid on mõeldud peamiselt kiire lahingutule andmiseks ja harilikele laskureile, kellelt ei nõuta erilist tule täpsust.

Täpse tule andmisel selgub, et suuremale osale ei sobi kolmnurksed sihtimisvahendid. Laskur peab endale ise leidma oma silmale sobivaima sihiksälgu ja kirbu kuju. Ette dikteerida ei saa midagi. Laskuri silm on sõna tõsisel moel kuningas.

Võiks vahest nii palju ütelda, et enam levinud on sammaskirbud ja poolümargused sihiksälgud (v. joon. nr. 1). Väga täpse sihtimise võimaldab ka nelinurkne

Sammaskirbud.

Poolümargused sihiksälgud.

Nelinurkne sihiksälg.

sihiksälg ja sammaskirp, kuid nendega sihtimine nõuab erilist hoolt ja on võrdlemisi aega viitev.

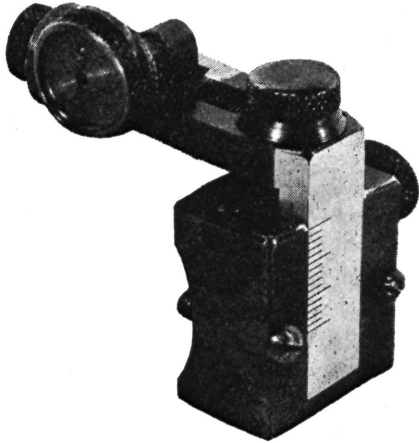
Sihtimisvahendite valikul peab kinni pidama järgmisest põhinõudest: nad peavad sedavõrd avarad ja sobivad olema, et sihiksälgus ei tekiks varje. Nägemise mõttes on avarad sälgud paremad, kuid suurem täpsus saavutatakse kitsaste sälgudega. Sälgu laiuse piiriks on — varjude tekkimine.

Kaitseliidu „303“ püssid on juba varustatud sarnaste kirpudega. Oleks tarvis veel sihiksälke ümber sobitada. Hariliku sälgu ümbertegemisest ei tule midagi välja: avaus läheb liig suureks.

Tuleb kas teha uus sihikukaelus ühes sälguga või sihikukaelusele juure kinnitada eriklots sobiva sälguga. Esimene on liig kulukas, kuid teine viis ei tohiks ühelgi

laskuril üle jõu käia. Kaitseliidu „tarvetelaos“ on niisugused klotsid müügil hinnaga 35 senti tükk. Ohverdada üks karp keskmisi paberosse ja 10% tulemusi on kindlasti juures.

On laskuril võimalus veidi rohkem kulutada, võib ta oma püssile peale panna dioptersihiku ja rõngaskirbu.

Dioptersihik.

Need asjad on väga kasulikud laskmisel ringmärkide pihta.

Maksma läheb see asi umbes paarkümmend krooni (saadaval jällegi „tarvetelaos“), kuid tuletäpsus tõuseb tunduvalt ja asi tasub enda ära.

Eriti sobivad dioptersihikud pööratavate avadega. Siin võib laskur valida sobiva suurusega ava vastavalt valgustusoludele, laskeasendile, tervislikule seisukorrale ja lõpuks oma meeleolule.

Soovitavamad on n.-n. „universaal“-kirbud. Siin käivad ühel teljel rõngas- ja sammaskirbud. Tarvis ainult soovitud kirpu ette lükata ja aegaviitev kirbu vahetamine kaob ära.

Mitte vähema tähtsusega kui sihtimisvahendite sobitamine on päästmise sobitamine. Kolmveerand edust oleneb päästmisest. Olgu kõik lasketegevused ideaalselt head, kuid päästmine paha, siis häid tulemusi küll ei saavutata.

Päästmist tuleb ka sobitada, sest püsside kuke päästmised on väga mitmekesised. Siin tuleb asi nii seada, et päästmine oleks täiesti sujuv, s. o. ühetasane ja nõksudeta. Teisest küljest ta ei tohi olla liig raske ega liig kerge. On päästmine liig raske, viiakse püss päästmisel sihist ära, on ta aga liig kerge, tuleb ette enneaegseid päästmisi.

Normaalne päästmise pingeline on: 2 kg sirgejoonelist vedu. Nüüd ei tule ette kumbagi ülalkirjeldatud pahet.

Iga püssi päästmist tuleb reguleerida. Selle tööga saavad hakkama vähegi asjatundlikud mehed.

Trikli veo reguleerimine on väga õrn asi ja see pärast tuleb vankumatult kinni pidada alljärgnevaist reegleist. Vastasel korral võib püssi hoopis ära rikuda.

Kaitseliidu ja inglise püssidel võib trikli veo reguleerimiseks:

— nende löökraua vinnakhammast ja päästiku hammast madalamaks viilida; hambad tulevad pealt maha viilida kogu pinnalt;

— löökraud ja päästik ümber vahetada teiste vastu, mille hambad on madalamad.

Kategoriliselt on keeldud hammaste servade ümardamine.

Vene vintpüssidel võib:

— trikli vedru vahetada ümber nõrgema (õhema) vedru vastu

— kuke hambale...

Kategoriliselt on keeldud päästmise hõlbustamiseks trikli vedru kruvi lahti keerata.

Sihtimisvahendite ja päästmise sobitamisega võib iga laskur oma püssi tabamusvõimeid tunduvalt tõsta. Selle töö peab iga laskesportklubi liige tingimata ära tegema ja see tuleb iga klubi tegevuskavasse sisse võtta.

Kui ainelised olud vähegi võimaldavad, oleks iga klubi kohus endale muretseda erilised täpsuslaskmise relvad. Pingutava töö järele oleme jõudnud nii kaugele, et kodumaal suudetakse valmistada relvi, millised oma võimeilt suudavad võistelda maailma parimatega.

Eriti hea ja oma võimeilt täiesti 100%-line on kaitseliidu uus täpsuspüss. Jaapani lukukojale ja laele on monteeritud samasugune (lühike ja jäme) raud nagu see on kaitseväge täpsuspüssil.

Uue täpsuspüssi paremusteks on:

— tema diopter on küllalt kaugel silmast, et püssi tagasipörkel oleks karta „nina veristamist“;

— laekaela haaramine on hästi sobiv;

— püsti laskmisel püss „istub“ suurepäraselt ja raskuse jaotus on eriti sobiv.

Neid püsse tehakse nii vene kui ka inglise padrundi alla, nii et laskemoona küsimus ei võiks enam olla takistuseks püssi muretsemisele.

Püssi hind on 74 krooni, mis on tunduvalt odavam senisest täpsuspüsside hinnast.

Laskesportklubid peaksid tõsiselt võtma kaalumi- sele niisuguste täpsuspüsside muretsemise küsimuse. Igal klubil peaks neid olema vähemalt 1—2 tükki.

Kui meestel raha selleks ei jätaku, siis oleks väga kohane naiskodukaitsele siin appi tulla. Ilusa eeskuju annavad Tartumaa maleva naiskodukaitse jaoskonnad,

Tarvitage „Feivali“ seepi ja Eau de Cologne'i

kes innukalt on asunud täpsuspüsside muretsemisele oma meestele.

2. Laskemoon.

Korraliku laskemoona muretsemine on meil seni olnud valusaimaks küsimuseks. On tõsiasi, et hea relv halva laskemoonaga ei anna vajalisi tulemusi. Samuti tõsiasi on ka, et keskpärane relv hea laskemoonaga annab võrdlemisi häid tulemusi.

Head täpsuslaskemoona on saada küllalt, kuid see ei ole hinnalt vastuvõetav meie laskuri kaugale.

Näiteks maksab korralik „Lapua“ padrun umbes 18 senti, ka suuremate tellimiste puhul ei saa hinda alla 10 senti viia.

Inglise lennuväe padrun maksab oma 12—13 senti tükk, kuid see ei ole veel kaugeltki täpsuspadrun.

Päris head on „F. N.“ vabrikus valmistatud vene padrunid ja nende hind on võrdlemisi madal: üksikmüügil 8,5—9 senti tükk.

Kuid seegi on veel ränk nüüdsel raskel ajal.

Küsimus on kaitseliidus õnneliku lahenduse leidnud oma laadimise teel. Kõik malevad on varustatud laadi-

misabinõude komplektidega. Oma laadurmeistrite auks peab ütleva, et nende kätetöö ei anna järele parima vabriku produktile.

Vähemalt lähemas tulevikus ei ole näha teist teed täpsuspadrunite muretsemiseks ja siin peavad laskespordiklubid kõige tõsisemalt üles võtma padrunite laadimise küsimuse.

Üksikul mehel käib see üle jõu. See on klubi ülesanne. Lihtsamaid laadimisabinõude komplekte saab juba 40—50 krooniga kas vene või inglise padrunile. Tahetakse komplekti mõlemate padrunite laadimiseks, siis läheb asi umbes paarkümmend krooni kallimaks.

Muud teed ei ole. Meie peame oma laskesportlasi varustama hea täpsuslaskemoonaga. Siis saab ka harilike, ümbersobitatud püssidega tunduvalt kõrgemaid tagajärgi, millised rahuldavad keskmisetasapinnalisi laskesportlasi.

Laskemoona laadimise korraldamine kohtadel olgu kaitseliidu laskespordiklubide esmajärjekordseks ülesandeks.

A. P.

Hotell-restoraan

«DU NORD»

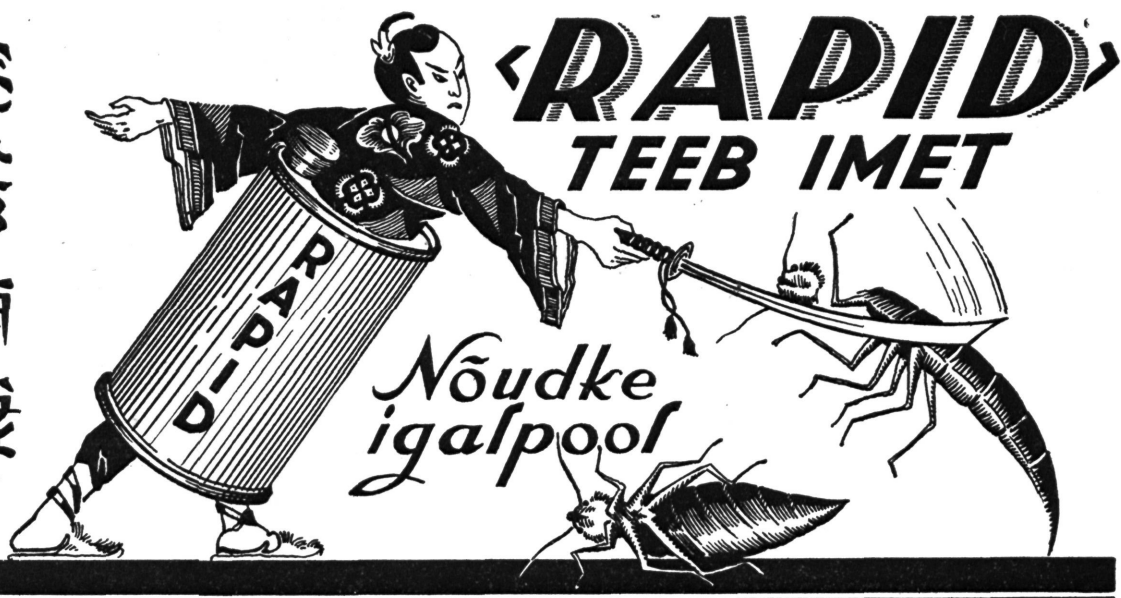
Rataskaevu t. 3

Telefon 433-45

Kõige parem pealinnas

信
翁
捕
噬
虫

«RAPID»
TEEB IMET

*Nõudke
igalpool*

Kõige parem lutikate hävitamise vahend.

«Rapid» on kroonitud aurahağa 8. Eesti Näitus-Messil 1932. a.

KÕIGE SOODSAMINI KINNITATE

ELU

JA

VARANDUSE

EESTI UNION' IS

S. KARJA 18

Kaitske kodumaa tööstust ja vähendage tööpuudust.

A/S FRANZ KRULL ◦ MASINAEHITUSTEHAS

ASUTATUD 1895. A. TALLINN, KOPLI 68. :: TELEGRAMMI AADR.: KRULL TALLINN.
KÖNETRAAT 425-35, 36, 37, 38.

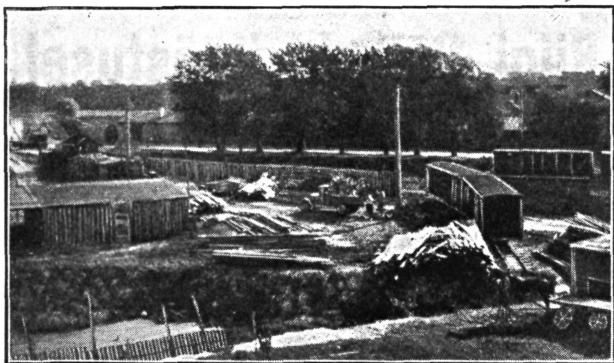
MÜÜGIOSAKOND TARTUS, RAEKOJA 13, KÖNETRAAT 17.

Külmutusseaded, aurukatlad, aurumasinad, piimatali-
tusmasinad, keskküttekadlad ja radiaatorid, kanali-
satsioonitorud, teedehitusmasinad, nagu teerullid,
kivipurustajad, elevaatorid jne. Igasugused pumbad,
petrooleumimootorid, võimasinad. Kõiksugu katel-
sepatõõ: reservuaarid jne. Transmissioonid, malmi- ja
vasevalu iga mudeli järgi, kõiksugu parandustõõd.

Kõik põllutõõriistad ja nende osad, nagu: adrad, äkked, kartulivõtmismasinad,
viljasorteerijad, hekslimasinad, viljatuulikud, kõlvimasinad, aiatõõriistad, põllutõõ-
vankrid patenttelgedega jne. Huariste üle 100 erimudeli.

Tõõde headuse eest täielik vastutus.

Soodsad maksutingimused, pakkumised maksuta.

A. Pantelejev

küttepõõde ja ehitusmaterjaalide ladu
Tallinn, Vilmsi 52, tel. 300-02

Laos alati saadaval igasuguseid kõrgevõõrtuslikke

ehitusmaterjaale.

Mõõblitõõstustele kõiksuguseid laudu.

Kuivad küttepõõd ja turvas katuste alt.

Oma juureehitatud raudteeharul saabub mater-
jaal raudteelt **õõse laatu**, hoides ära juureveo
kulud, mille tõõttu **hinnad võõstluseta.**

Kaitseliitlastele soodsad tingimused.

Pärnumaa Põllumeeste Ühispank

Pärnus, Rõõtli tän. 47, telefon 220.

Võõtab raha hoiule, makstes hoiusumma-
delt ajakohast protsenti.

Annab laene põllumeestele mitmesugu-
sel kujul ja kindlustusel.

Saadab raha teistesse linnadesse ja
alevitesse ja toimetab sissenõõdmisi
vekslite ja dokumentide järele.

Toimetab muid pangaoperatsioone.

JUHATUS.

**Kirjaümbrikke, post-
paberit, kirjablokke,**

igasuguseid, krepp-paberit 40 värvis j. n. e.

Ostes nõudke ainult märgiga

tuntud headuses paberikaupu.

O-Ü.

RAF. HAARLA

KIRJAÜMBRIKU- ja PABERI
ÜMBERTÖÖTAMISE TEHAS.

TALLINNAS, TINA 9. TEL. 302-56.

Julius Põld

Tallinn, Vaksali puuestee nr. 16.

Puuhoov, telef. 434-22, krt. telef. 430-83.

Müüa suurel ja väikesel arvul

küttepuid.

Iga seltsi. Alati täismõõd.

Kättetoimetamine sünnib vastavalt
ostja soovile oma autode või
hobusteга.

Vanim pealinna

kondütriäri ja kohvik

H. Feischer

Harju tän. 45.

Tel. 445-00.

TORDID KOOGID

KÜPSISED JNE

ÜLETAMATUS HEADUSES.

*Tortide tellimised täidetakse igal
ajal täpselt.*

Riigi Põlevkivitööstusel

2 uut bensiini- müügikohta! 3 bensiini sorti müügil!

Garanteeritult puhas välisbensiin **29 s. ltr.**

Välis- ja põlevkivi-
bensiini segu, tunt. „autobensiin“ **27 s. ltr.**

Puhas eksport-põlevkivibensiin **27 s. ltr.**

4 bensiinimüügikohta Tallinnas:

Uued müügikohad: 1 Vene turul, pritsimaja juures (müügil „autobensiin“ ja välisbensiin). Autokummide täitmine.
2. Koidula ja Köleri t. nurga, Narva m. ääres (müügil „autobensiin“ ja välisbensiin). Autode pesemine ja kummide täitmine.

Vanad müügikohad: 3. Vaksali puiest., pagasialda vastas (müügil „autobensiin“). 4. Sadamas. Põlevkivitööstuse sadama laos (müügil „autobensiin“, välisbensiin, puhas põlevkivibensiin). Autokummide täitmine.

Riigi Põlevkivitööstus

Juhatus ja müügibüroo: Tallinnas, Valli t. 4.

Telefonid: 450-85 ja 450-62.

TARTU LINNAPANK

TARTUS, RAEKOJAS, TEL. 11-32.

VÕTAB RAHA HOIULE jooksvale arvele, kindla tähtaja peale ja kuude viisi ning maksab ajakohast protsenti.

ANNAB LAENE.

OSTAB JA MÜÜB VÄLISRAHA JA VÄLISTŠEKKE.

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE.

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja rahvarikkamates kohtades maal.

Saadaval hoiukarbid!

Saadaval hoiukarbid!

PLEKITÖÖSTUS

„G. LINHOLM“

TALLINN, V. KALAMAJA 32.
TELEFON 439-93.

SUURIM JA TÄIELISIM OMA
SISSESEADELT EESTIS.

VALMISTAB IGASUGU PLEKKARTIKLEID
JA TEEB KÕIKSUGU VÄLJASTANTSIMIS-
TÖID NII TRÜKITUD VÄRVILISEST KUI
KA VALGEST PLEKIST.

Nõudke

tuntud headuses

R. KLAUSSON'i

monpasjee- ja šokolaad-

kompvekke
šokolaadi
biskviiti

Müügil üle maa kõiki-
des koloniaalkauplustes

Vabrik asub Tallinnas, Jahu t. 5. Tel. 441-15

PÕLLUMAJANDUSE PANK

TARTUS, SUURTURG 9. Telefonid: juhatus 10-65, üldtelefon 50.

Äritunnid
kella 9—2

Pank annab laene põllumajandusele heade kindlustuste vastu.
Pank võtab raha hoiule, makstes ajakohast protsenti.
Pank annab garantiisid riigi hangete, töölepete ja avansside kindlustuseks.
Pangal korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohades.
Akkreditiivid piimaühisustele raudtee veokirjade vastu.
Pangal tulekindel varakamber (seif) kasutada väikese tasu eest.
Panga liikmeteks ainult põllumehed ja põllumajanduslikud ühised, Tartu maavalitsus ja teised omavalitsuse asutused.

Panga juures **Kindlustusselts „OMA“ agentuur.** JUHATUS.

„KALMA SAUN“

V. Kalamaja 11-A, telef. 440-71.

Saun on avatud kolm korda nädalas: neljapäeval, reedel ja laupäeval. Kassa avatud saunapäeval k. 11 homm. kuni k. 11 õhtul. Saun on hügieeniliselt arsti järelevalvel. Saunas meesmasseurija. Maniküür, pediküür ja näomassaaž. Omnibusepeatus: Soo-Jakobsoni.

Märkus. Kaitseliitlasile hinnaalandus ainult igal neljapäeval ja, kui saun neljapäeval pühade tõttu suletud, siis järgmisel saunapäeval.

F-a G. Birk'i

riidevärvimise ja keemilise
puhastuse tööstus,

Tallinnas, Maakri tän. 23, telef. 309-18.

On avanud uued vastuvõtukohad:

Müürivahe tän. 17, kübaraäris, Maakri t. 6,
rohukaupluses.

End. vastuvõtukohad asuvad:

Raekojaplats 13, tel. 429-28, Pikk t. 33,
Vana Kalamaja t. 13.

Maakangaste värvimise kui ka puhastustööde hinnad alandatud.

Mööbliäri ja -tööstus

J. Kallo

Tallinn, S. Karja 18. Kõnetraat 446-89.

Soovitab mitmesuguses valikus valmis laos
mööblit kui ka tellimiste peale.

Hinnad mõõdukad. Järeilmaks võimaldatud.

Aleksander Volke vorstitööstus

müüb lihasaadusi ja vorste
suurel ja väikesel mõõdul.

MÜÜGIKOHAD:

Jakobsoni 18;
Uus turg: tõldades.

MOODSAD KVALITEET

MÖÖBLID

A. ELKENI MÖÖBLITOOSTUS
TALLINN, VARBLASE T. 5. TELEF. 454-87

SAKALA PANK

Viljandis, Lossi t. nr. 22, oma majas. Telefonid: üldine 14, juhatus 3.

Pank toimetab kõiki
panga-operatsioone.

Panga juures: Eestimaa Kinnitus-A-S. „EKA“ peagentuur.

Tunnustatud headuses
LUX saadused, tasku-
lambi a nood-
patareid ja akkumulaa-
torid igal pool saa-
daval.

Akkumulaatori- & elemendi-
tehas

Konstantin Mühlwerk
Jaama t. 8, tel. 306-67.

Kõige kasulikum mööbliostukoht on

LEVETI MÖÖBLIÄRIS

Tallinnas, S. Tartu mnt. 40. Telef. 310-09.

KAITSELITLASED! Enne kui midagi ostate,
külastage LEVET'i mööbliäri, siis näete oma sil-
maga, et kõige kasulikum ostukoht on S. Tartu
mnt. 40. „Sest oma silm on kuningas.“

Järelmaks võimaldatud!

Kaitselitlastel on minu äris veel teatud
hinnaalandus ühes järelmaksu võimalustega.

Tallinna Majaomanikkude Pank

Harju tänav 29. Telef.: Juhatus 443-67, kodune keskjaam 427-49.

Avatud iga päev kella 9—2.

Pank võtab raha hoiule jooksvale arvele ja täht-
aja peale igasugustes summates ja maksab ajakohast
protsenti. Pank diskonteerib vekslid, annab
laene, toimetab kõiksugu pangaooperatsioone.

Rahasaatmine kõikidesse Eesti linnadesse ja rahvarikkamaisse kohtadesse.

Linnamaksude vastuvõtmine.

Peale selle toimetatakse pangas majade ja muude varanduste kindlustamist tule,
varguse ja muude õnnetuste vastu ja võetakse Majaomanikkude Seltsi liik-
meid ja liikmemaksu vastu.

Juhatus.

Suuremad

ja

täiuslikumad

*linaketramise, kudumise,
villakraasimise, -ketrami-
se, kalavõrgukudumise,
võrgu-, lõnga- ja nõõrivab-
rikud.*

Näitustel kõrgemad auhin-
nad (Grand-Prix).

Saatke oma linad, takud, villad ja kaltsud lõngaks ja riideks valmistamiseks
ja kangad värvimiseks

Pärnu Linatööstuse A.-S.

vabrikutele Pärnu, Rääma tän. 38. Tel. 125

Töö kiire ja hea. Hinnad alandatud.

Palume meie aadressi tähele panna ja pöörduda meie tööde vastuvõtjate poole
igas linnas ja rahvarikkamates maakohtades.

Pärnu Linatööstuse A.-S.

Suurim Eesti tööstus ja kaubanduslik ettevõtte erialal

A. TÕNISSON & KO

Tallinn, Rüütli tänav 28/30

Tartu, Aleksandri 1, tel. 2-70

Telef.: 452-60; 430-25

Kodune telef.: 453-83

Telegrammi aadress: „Tõnisko – Tallinn“

Keskküte, vesivarustus, sanitaartechnilised seaded elumajadele, haiglatele, saunadele, supelasutust., meiereidele jne.

Puurkaevude ja jõupumpade ehitus
Sepa-, lukusepa- ja masinatööstus
Igasugused remonttööd meie tööstusalal
Laos kõiki sel alal tarvisminevaid materjaale

Nõuanded, projektid ja eelarved tasuta!

AKTSIA-SELTS

„VILJANDI LINAVABRIK“

Viljandis, Lossi t. 41.

Posti jooksev arve nr. 2178.

Telefon nr. 18.

SOOVITAB VABRIKU LAOST:

Mitmesuguses jämeduses linast ja takust lõnga, niiti ja sidumisnööri. Pleekimata ja pleegitud laudlina-, käteräti-, särgi- ja voodilinarriiet. Linast ja takust käsitöö-, püksi-, madratsi-, koti- ja džuu-riiet. Imbutatud ja imbutamata valmis presente ja presendirriiet. Puuvillase lõimega pesuriiet. Moodsaid voodi päevatekke. Riidest masina-rihmu. Viljakotte. Puuvillast vokinööri j. n. e.

Soovijaile valmistatakse nende oma linadest ja takkudest igasugust lõnga ja riidet alandatud hindadega.

Põllupidajaile parim linamüügikoht.

Austusega

VABRIKU JUHATUS.

„EKS-MAJA“

SEE ON LIITUNUD KINDLUSTUSE SELTSI

„ESIMENE EESTI KINDLUSTUSE SELTS MAJA“

LÜHENDATUD NIMETUS

AGENDID, IGAS LINNAS,
ALEVIS JA VALLAS.

„EKS-MAJA“ on kõige vanem ja oma tusedate reservide ning arvurikka kindlustusvõtjate pere tõttu võimsamaid ühistegelisi kindlustusasutusi Eestis. — — — —

„Esimene Eesti Kindlustuse Selts Maja“ („EKS-MAJA“) kindlustab õnnetuste vastu: tule-, elu-, klaasi-, kodu-loomade ja murdvarguse kindlustuse aladel. — — —

„EKS-MAJA“ JUHATUS:

TALLINNAS, LAI TÄN. 1. TEL. 438-85.

KONTORID: Tallinnas, Lai 1. Tel. 445-07. Tallinnas, Harju 29, Tallinna Majaomanikkude Pank. Telefon 427-49.

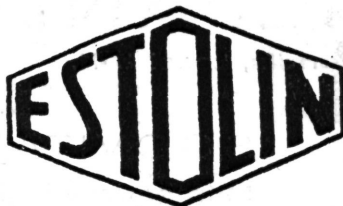
OSAKONNAD: Tartus, Suurturg 7, tel. 9-78; Valgas, Vabaduse 6, telef. 36; Viljandis, Tallinna 13, telef. 1-73; Petseris, Kastani t., tel. 1-02; Rakv., Lai 17, tel. 1-64.

Kiirust ja kokkuhoidu

võib iga autoomanik, mootorratta- ja autojuht saavutada vaid tarvitades

Eesti Kiviõli A/Ü

segamata kodumaa bensiini

Vabriku kaubemärk.

ESTOLIN on jõuküllane, ei sõesta ega tahma isilindreid, on kompressioonikindel ning kindlustab kiiruse ja mootori töövõime.

ESTOLIN-bensiiniga sõideti 11. sept. mootor-rataslega uued Eesti rekordid Raudalu mnt. ja 25. sept. hipodroomil oli jällegi

ESTOLIN-bensiin see, mis võitjad viis võidule.

Eesti Kiviõli A/Ü juhatus ja müügikeskus

Tallinnas. Telefonid 464-50, 463-05 ja 465-56. Vene tänav 7.

Te h a s: Kiviõli jaam, telefon 15 — Sonda.